

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

Abraham to Christ—1997 BC to 5 BC

1:1 Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυίδ,^a υἱοῦ Ἀβραάμ.^b

2 Ἀβραάμ ἐγέννησεν τὸν Ἰσαὰκ, Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· **3** Ἰούδας δὲ ἐγέννησεν τὸν Φαρῆς καὶ τὸν Ζαρά ἐκ τῆς Θάμαρ, Φαρῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἑσρῶμ, Ἑσρῶμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀράμ· **4** Ἀράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμιναδάβ,^c Ἀμιναδάβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ναασσών, Ναασσών δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαλμών· **5** Σαλμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Βοοζ^d ἐκ τῆς Ῥαχάβ, Βοοζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὠβήδ^e ἐκ τῆς Ῥούθ, Ὠβήδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰεσσαί, **6** Ἰεσσαί δὲ ἐγέννησεν τὸν Δαυίδ τὸν βασιλέα.

Δαυίδ δὲ ὁ βασιλεὺς^f ἐγέννησεν τὸν Σολομῶνα^g ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου, **7** Σολομών δὲ ἐγέννησεν τὸν Ῥοβοάμ, Ῥοβοάμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιά, Ἀβιά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀσά.^h **8** Ἀσά δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσαφάτ, Ἰωσαφάτ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωράμ, Ἰωράμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ὀζίαν· **9** Ὀζίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωάθαμ, Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἄχαζ, Ἄχαζ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐζεκίαν· **10** Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησεν τὸν Μανασσῆν,ⁱ Μανασσῆς δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀμών,^j Ἀμών δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσίαν· **11** Ἰωσίας δὲ ἐγέννησεν^k τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας^l Βαβυλῶνος.

12 Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν^m Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησεν τὸν Σαλαθιήλ, Σαλαθιήλ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ζοροβάβελ· **13** Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀβιούδ, Ἀβιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιακεῖμ,ⁿ Ἐλιακεῖμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀζώρ· **14** Ἀζώρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Σαδώκ, Σαδώκ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἀχειμ,^o Ἀχειμ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλιούδ· **15** Ἐλιούδ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἐλεάζαρ, Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ματθάν,

^a Since most minuscules have the abbreviation δαδ, the choice between δαβιδ and δαυιδ becomes difficult, if not arbitrary. The LXX and most uncials have δαυιδ.

^b ἄβρααμ f³⁵ [60%] | ἄβρααμ [40%] RP, HF, OC, CP, TR, NU [When Jehovah changed Abram's name to Abraham (Genesis 17:5) the intervocalic aspiration in Hebrew is adequately represented in English by 'h'; but so far as I know, there is no way in Greek to indicate intervocalic aspiration within a word—the only alternative to losing the aspiration altogether would be to place it at the beginning of the word.]

^c ἀμιναδαβ *rell* | ἀμιναδαμ [30%] (In the minuscule manuscripts β is often written like an μ, only without the 'tail'—if the scribe was the least bit careless, they could easily be confused.)

^d βοοζ f³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | βοες Ϝ¹ NB [0.5%] NU | βοος C [0.5%]

^e ωβηδ f³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ιωβηδ NB, C [2%] NU | two other spellings

^f ο βασιλευς f³⁵ C, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- Ϝ¹ NB [2%] NU

^g σολομωνα f³⁵ Ϝ¹ B, C [90%] RP, HF, OC, CP, NU | σολομωντα W [9%] TR | σαλομων X [0.5%] | σολομων [0.5%]

^h ασα f³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ασαφ Ϝ¹ NB, C [2%] NU (twice)

ⁱ μανασσην f³⁵ [25%] | μανασση NB, C, W [73%] RP, HF, OC, CP, TR, NU | μανασην [2%]

^j αμων f³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | αμμων [2%] | αμως X C [2%] NU | αμων B | one other spelling

^k εγεννησεν *rell* | 1 τον ιωακειμ ιωακειμ δε 1 (11.6%)

^l μετοικεσιας *rell* | μετοικησιας [10%] (also in verse 17, twice)

^m μετοικεσιαν *rell* | μετοικησιαν [10%]

ⁿ ελιακειμ *rell* | ελιακιμ W [10%] NU

^o αχειμ Ϝ¹ *rell* | αχιμ [10%] NU | αχειν W | two other spellings

Ματθάν^p δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰακώβ· **16** Ἰακώβ δὲ ἐγέννησεν τὸν Ἰωσήφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη Ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος Χριστός.

17 Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Δαυὶδ γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ Δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες.

Conception of Jesus—5 BC

1:18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις^q οὕτως ἦν· Μνηστευθείσης γάρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. **19** Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι,^s ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. **20** Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοῦ, ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· «Ἰωσήφ, υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαριάμ^t τὴν γυναῖκά σου, τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου. **21** Τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.» **22** Τοῦτο δὲ ὄλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ^u Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· **23** «Ἰδοῦ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ,» ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον, «μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.» **24** Διεγερθεὶς^v δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, **25** καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως οὔ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πρωτότοκον.^w Καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΝ.

Jesus is born—4 BC

The 'wise men'

2:1 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοῦ, μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα^x **2** λέγοντες· «Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα^y ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἠλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.» **3** Ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς^z ἐταράχθη, καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. **4** Καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. **5** Οἱ δὲ εἶπον^a αὐτῷ· «Ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· **6** «Καὶ σύ, Βηθλεὲμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα, ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.» **7** Τότε Ἡρώδης, λάθρα

^p ματθαν *rell* | ματθατ [2%] | ματθαμ CP (twice) | μαθθαν **ϕ**¹B

^q γεννησις **f**³⁵ [96.5%] RP, HF, OC, CP, TR | γενεσις **ϕ**¹**ϑ**B [3%] NU | γενεσεις C, W | two other spellings

^r γαρ **f**³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **ϕ**¹**ϑ**B, C [2%] NU

^s παραδειγματισαι **f**³⁵ **ϑ**C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | δειγματισαι **ϕ**¹B [1%] NU

^t μαριαμ **f**³⁵ **ϑ**C, D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | μαριαν B [1%] NU

^u του **f**³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **ϑ**B, C, D, W [3%] NU

^v διεγερθεις **f**³⁵ D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | εγερθεις **ϑ**B, C [1%] NU

^w τον υιον αυτης τον πρωτοτοκον **f**³⁵ C, D, N, W (99.5%) RP, HF, OC, CP, TR | υιον **ϑ**B (0.5%) NU (1454 vs 8 manuscripts)

^x ιεροσολυμα *rell* | ιερουσαλημ C, N, W [10%]

^y αυτου τον αστερα *rell* | ~ 231 [1%] CP

^z ηρωδης ο βασιλευς **f**³⁵ C, N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 **ϑ**B, D [2%] NU

^a ειπον *rell* | ειπαν **ϑ**B, NU

καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

8 Καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν, «Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε^b περὶ τοῦ Παιδίου· ἐπὶ δὲ εὔρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.»

The Star!

9 Οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν, καὶ ἰδοὺ, ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτοὺς ἕως ἐλθὼν ἔστη^c ἐπάνω οὗ ἦν τὸ Παιδίον. **10** Ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. **11** Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον^d τὸ Παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ· καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα· χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. **12** Καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

The flight to Egypt

13 Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ, ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· «Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι, μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ Παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.» **14** Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον. **15** Καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ^e Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· «Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν Υἱόν μου.»

The massacre

16 Τότε Ἡρώδης, ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ὀρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων. **17** Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ^f Ἰερεμίου^g τοῦ προφήτου λέγοντος· **18** «Φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἠκούσθη, θρήνος καὶ^h κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οὐκ ἠθέλεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.»

The return to Natsareth

19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ἰδοὺ, ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεταιⁱ τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ **20** λέγων· «Ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ Παιδίου.» **21** Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ Παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἦλθεν^j εἰς γῆν Ἰσραὴλ. **22** Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπι^k τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ

^b ἀκριβῶς ἐξετάσατε f³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 κ(B)C(D) [4%] NU

^c ἔστη f³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ἔσταθη κB, C, D [2%] NU

^d εἶδον *rell* | ἰδὼν κC, W [5%] | εὐρον [5%] TR | εἶδαν B

^e τοῦ f³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- κB, C, D, W [3%] NU

^f ὑπο f³⁵ [98%] RP, HF, OC, CP, TR | δια κB, C, D, W [2%] NU

^g ἰερεμίου f³⁵ OC, CP, TR | ἰερεμίου RP, HF, NU

^h θρήνος καὶ f³⁵ C, D, W (99.2%) RP, HF, OC, CP, TR | --- κB (0.7%) NU

ⁱ κατ' ὄναρ φαίνεται f³⁵ C, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 κB, D [2%] NU

^j ἦλθεν f³⁵ D, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | εἰσηλθεν κB, C [1%] NU

^k ἐπι f³⁵ C, D, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | --- κB, N [5%] NU

πατρός αὐτοῦ,¹ ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. Χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας, **23** καὶ ἐλθὼν κατώκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Ministry of John the Baptizer—26 AD

3:1 Ἐν δὲ^m ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας **2** καὶⁿ λέγων, «Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» **3** Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ῥηθὲν ὑπὸ Ἡσαΐου^p τοῦ προφήτου λέγοντος· «Φωνὴ βοῶντος, Ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.» **4** Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰωάννης εἶχεν τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφή αὐτοῦ ἦν^q ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. **5** Τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν Ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ Ἰουδαία καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ Ἰορδάνου, **6** καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ^s ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν.

A bunch of snakes

7 Ἴδὼν δὲ πολλοὺς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς· «Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; **8** Ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον^t τῆς μετανοίας, **9** καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, «Πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ,» λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ. **10** Ἦδη δὲ καὶ^u ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ρίζαν τῶν δένδρων κεῖται. Πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

11 »Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς^v ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν, ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἰσχυρότερός μου ἐστίν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι. Αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ·^w **12** οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἄλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην·^x τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.»

Baptism of Jesus

3:13 Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπι^y τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. **14** Ὁ δὲ Ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν λέγων, «Ἐγὼ

¹ ἠρωδου του πατρος αυτου f³⁵ D,N [99.7%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 2341 NB, C, W [0.3%] NU

^m δε *rell* | --- D, N [10%]

ⁿ και f³⁵ C, D, N, W [99.8%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- NB [0.2%] Nestle²⁴

^o υπο f³⁵ N [98%] RP, HF, OC, CP, TR | δια NB, C, D, W [2%] NU

^p ἡσαιου f³⁵ OC, CP, TR | ἡσαιου RP, HF, NU

^q αυτου ην f³⁵ N [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, C, D, W [1%] NU

^r η *rell* | --- [5%] CP

^s ιορδανη f³⁵ D [85%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 ποταμω NB, C, W [15%] NU

^t καρπον αξιον *rell* | καρπους αξιους [5%] TR

^u και f³⁵ [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, W [2%] NU

^v βαπτιζω υμας f³⁵ C [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, W [2%] NU

^w αγιω f³⁵ [80%] RP, HF, CP | 1 και πυρι NB, C, W [20%] OC, TR, NU

^x αυτου εις την αποθηκην f³⁵ NC (76.1%) RP, HF, OC, CP, TR, NU | ~ 2341 (13.9%) | 234 (7.4%) | 12341 B, W (2.6%)

^y επι *rell* | εις CP

χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με;» **15** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν πρὸς αὐτόν, «Ἄφες ἄρτι, οὕτως γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην.» Τότε ἀφίησιν αὐτόν. **16** Καὶ βαπτισθεὶς^z ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς^a ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοῦ, ἀνεώχθησαν^b αὐτῶ^c οἱ οὐρανοί, καὶ εἶδεν τὸ^d Πνεῦμα τοῦ^e Θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν καὶ^f ἐρχόμενον ἐπ’ αὐτόν. **17** Καὶ ἰδοῦ, φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱὸς μου, ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.»

Jesus tested by Satan

4:1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου. **2** Καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα^g καὶ νύκτας τεσσαράκοντα,^h ὕστερον ἐπείνασεν. **3** Καὶ προσελθὼν αὐτῶ ὁ πειράζων εἶπεν,ⁱ «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπέ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται.» **4** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Γέγραπται· <Οὐκ ἐπ’ ἄρτω μόνῳ ζήσεται^j ἄνθρωπος, ἀλλ’ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ.>» **5** Τότε παραλαμβάνει αὐτόν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἵστησιν^k αὐτόν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, **6** καὶ λέγει αὐτῶ, «Εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. Γέγραπται γὰρ ὅτι <Τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσίν σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.>» **7** Ἔφη αὐτῶ ὁ Ἰησοῦς, «Πάλιν γέγραπται· <Οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου.>» **8** Πάλιν παραλαμβάνει αὐτόν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ δείκνυσιν αὐτῶ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. **9** Καὶ λέγει^l αὐτῶ, «Ταῦτα πάντα σοι^m δώσω ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.» **10** Τότε λέγει αὐτῶ ὁ Ἰησοῦς· «Ὑπαγε ὀπίσω μου,ⁿ Σατανᾶ· γέγραπται γάρ· <Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῶ μόνῳ λατρεύσεις.>» **11** Τότε ἀφίησιν αὐτόν ὁ διάβολος καὶ ἰδοῦ, ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διηκόνουν αὐτῶ.

Jesus chooses Capernaum as His base of operations—27 AD

4:12 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς^o ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη,^p ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. **13** Καὶ καταλιπὼν τὴν Ναζαρέτ,^q ἐλθὼν κατώκησεν εἰς Καπερναοῦμ^r τὴν

^z καὶ βαπτισθεὶς **f**³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 2 δε **8B, C** [1%] NU

^a ἀνέβη εὐθὺς **f**³⁵ C [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 **8B, W** [1.5%] NU

^b ἀνεώχθησαν **f**³⁵ **8C, W** [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ἠνεώχθησαν **B** [1%] NU

^c αὐτῶ **f**³⁵ C, W (99.5%) RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- **8B** (0.3%) | long omission (0.2%)

^d τοῦ **f**³⁵ C, W (99.9%) RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- **8B** (alone)

^e τοῦ **f**³⁵ C, W (99.6%) RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- **8B** (alone) | omit phrase (0.3%)

^f καὶ **f**³⁵ C, D, W [99.9%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- **8B**

^g τεσσαράκοντα **f**³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | τεσσερακοντα **8B(C)** [1%] NU | μ **D**

^h τεσσαράκοντα **f**³⁵ (D)W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | τεσσερακοντα (**8**)**B, C** [1%] NU

ⁱ αὐτῶ ὁ πειράζων εἶπεν **f**³⁵ C [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 2341 **8B, W** [2%] NU | 123 καὶ 41 **D**

^j ζήσεται **f**³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 ο **8B, C, D, W** [10%] NU

^k ἵστησιν **f**³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐστήσεν **8B, C, D** [1%] NU

^l λέγει **f**³⁵ W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εἶπεν **8B, C, D** [1.5%] NU

^m πάντα σοι **f**³⁵ **D** [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 **8B, C, W** [1.5%] NU

ⁿ ὀπίσω μου **f**³⁵ **D** (88.1%) RP, HF, OC, CP | --- **8B, C, W** (11.8%) **TR, NU** | two other variants (0.1%)

^o ὁ ἰησοῦς **f**³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **8B, C, D** [1%] NU

^p παρεδόθη *rell* | παρεδωθη **CP**

^q ναζαρέτ **f**³⁵ [89%] RP, HF, OC, CP, TR | ναζαρεθ **8D, W** [10%] | ναζαρά **B** [0.5%] NU | ναζαραθ **C** [0.5%] | one other spelling

^r καπερναοῦμ **f**³⁵ C [99%] RP, HF, OC, CP, TR | καφαρναοῦμ **8B, D, W** [1%] NU

παραθαλασσίαν, ἐν ὀρίοις Ζαβουλῶν καὶ Νεφθαλεὶμ.^s **14** ἵνα πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· **15** «Γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλεὶμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, **16** ὁ λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκότει εἶδεν φῶς^t μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.»

Peter, Andrew, James and John

17 Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν, «Μετανοεῖτε, ἤγγικεν γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» **18** Περιπατῶν δὲ^u παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς, Σίμωνα (τὸν λεγόμενον Πέτρον) καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς. **19** Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων.» **20** Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα ἠκολούθησαν αὐτῷ. **21** Καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφούς, Ἰάκωβον (τὸν τοῦ Ζεβεδαίου) καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ Ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς. **22** Οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν ἠκολούθησαν αὐτῷ.

A tour of Galilee

23 Καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν Γαλιλαίαν ὁ Ἰησοῦς,^v διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ. **24** Καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας—ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ^w δαιμονιζομένους καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς—καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. **25** Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ Δεκαπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ Ἰουδαίας καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

The Sermon on the Mount

5:1 Ἴδων δὲ τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καί, καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον^x αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

The Beatitudes

2 Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτούς λέγων· **3** «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. **4** Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. **5** Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσιν τὴν γῆν. **6** Μακάριοι οἱ πεινῶντες^y καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. **7** Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. **8** Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδία, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. **9** Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ

^s νεφθαλειμ f³⁵ NB,C,D [89%] RP, HF, OC, CP, TR | νεφθαλιμ W [10%] NU | νεφθαλημ [1%]

^t ειδεν φως f³⁵ (D) [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, C, W [3%] NU

^u δε rell | 1 ο ιησους [5%] TR

^v ολην την γαλιλαιαν ο ιησους f³⁵ W (90.8%) RP, HF, OC, CP, TR | ~ 45123 D (7.6%) | 2345 (0.3%) | 123 (0.5%) | 45 (0.2%) | ~ 45 εν ολη τη γαλιλαια C (0.1%) | ~ 45 εν τη γαλιλαια N | εν ολη τη γαλιλαια B (alone) NU | καθ ολης της γαλιλαιας 45 (0.3%) | three other variants (0.2%)

^w και f³⁵ ND, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- B, C [2%]

^x προσηλθον rell | προσηλθαν NB, NU

^y πεινωντες rell | πινωντες CP

κληθήσονται. **10** Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

For disciples

11 »Μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσιν, καὶ εἴπωσιν πᾶν πονηρὸν ῥῆμα^z καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι,^a ἕνεκεν ἐμοῦ. **12** Χαίrete καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

13 Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἄλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται; Εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ^b καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. **14** Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. **15** Οὐδὲ καίουσιν λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσιν τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. **16** Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα καὶ δοξάσωσιν τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Jesus interprets the Law

17 »Μὴ νομίσητε^c ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν Νόμον ἢ τοὺς Προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι ἀλλὰ πληρῶσαι. **18** Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἡ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ Νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. **19** Ὅς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξῃ^d οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιῆσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. **20** Λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν^e πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

About respecting others

21 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη^f τοῖς ἀρχαίοις, «Οὐ φονεύσεις, ὅς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.» **22** Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ^g ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. Ὅς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, «Ρακά,» ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. Ὅς δ' ἂν εἴπῃ, «Μωρέ,» ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν Γέενναν^h τοῦ πυρός. **23** Ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ ἐκεῖⁱ μνησθῆς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, **24** ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε· πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

^z ρημα f³⁵ C,W (99.8%) RP,HF,OC,CP,TR | --- NB(D)NU

^a ψευδομενοι f³⁵ NB,C [99.9%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] | --- D

^b βληθηναι εξω και f³⁵ D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | βληθεν 2 NB,C [1%] NU

^c νομισητε *rell* | νομησητε [5%] CP

^d διδαξη *rell* | διδαξει CP

^e η δικαιοσυνη υμων f³⁵ [70%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 312 NB,W [30%] NU | one other variant (D omits verse 20; C is missing)

^f ερρεθη *rell* | ερρηθη B,D [15%] (Wherever the word occurs a number of MSS will have the variant, but never more than 15%.)

^g εικη f³⁵ D,W (96.2%) RP,HF,OC,CP,TR | --- ϕ⁶⁴NB (1.9%) NU | a long omission [homoioteleuton] (1.9%)

^h γεενναν *rell* | γεεναν [5%] CP

ⁱ και εκει f³⁵ D [80%] RP,HF,CP | κακει NB,W [20%] OC,TR,NU

25 Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ,^j μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῶ^k τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. **26** Ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν^l ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

About sexual sin

27 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη,^m «Οὐ μοιχεύσεις.» **28** Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήνⁿ ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. **29** Εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμὸς σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῆ εἰς Γέενναν. **30** Καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῆ εἰς Γέενναν.^o **31** Ἐρρέθη^p ὅτι^q «ὄς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.» **32** Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὄς ἂν ἀπολύσῃ^r τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτός λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτήν μοιχᾶσθαι,^s καὶ ὄς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ μοιχᾶται.

About swearing

33 »Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, «Οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὄρκους σου.» **34** Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶν τοῦ Θεοῦ· **35** μήτε ἐν τῇ γῆ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστὶν τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶν τοῦ μεγάλου Βασιλέως· **36** μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμόσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.^t **37** Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν «ναὶ ναί,» «οὐ οὐ»· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.

About retaliation

38 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, «Ὁφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.» **39** Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅστις σε ραπίσει^u ἐπὶ^v τὴν δεξιὰν σιαγόνα,^w στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. **40** Καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. **41** Καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν,

^j ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ **f**³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 45123 **κ**B, D, W [3%] NU

^k σε παραδῶ **f**³⁵ (D)W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **ϕ**^{64v}**κ**B [3%] NU

^l ἂν *rell* | ου W [3%] OC | --- [2%]

^m ἐρρεθη **f**³⁵ **κ**B, D, W [90%] RP, HF, CP, NU | 1 τοῖς ἀρχαίοις [10%] OC, TR

ⁿ αὐτήν **f**³⁵ B, D, W [90%] RP, HF, OC, CP, NU | αὐτῆς [10%] TR | --- **κ**

^o βληθῆ εἰς γεενναν **f**³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 23 ἀπελθῆ **κ**B [2%] NU (D omits verse 30)

^p ἐρρεθη **f**³⁵ **κ** [30%] | 1 δε B, D, W [70%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^q ὅτι **f**³⁵ W [97%] RP, HF, CP, TR | --- **κ**B, D [3%] OC, NU

^r ὄς ἂν ἀπολύσῃ **f**³⁵ D [90%] RP, HF, OC, CP, TR | πᾶς ὁ ἀπολυὼν **κ**B, W [10%] NU

^s μοιχᾶσθαι **f**³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP, TR | μοιχευθῆναι **κ**B, D, W [3%] NU

^t μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι **f**³⁵ [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 123645 (**κ**)B(W) [1%] NU | ~ 612345 [0.5%] | ~ 126345 [0.5%] | two other variants D

^u ραπίσει **f**³⁵ D [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ραπιζει **κ**B, W [2%] NU

^v ἐπὶ **f**³⁵ D [96%] RP, HF, OC, CP, TR | εἰς **κ**B, W [4%] NU

^w δεξιὰν σιαγόνα **f**³⁵ **κ**W [65%] RP, OC | 1 σου 2 [35%] HF, CP, TR | 12 σου B[NU] | 2 σου D

ὑπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. **42** Τῷ αἰτοῦντί σε δίδου,^x καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι^y μὴ ἀποστραφῆς.

How to treat enemies

43 »Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, «Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.» **44** Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν· ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς,^z καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ^a διωκόντων ὑμᾶς, **45** ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς^b οὐρανοῖς· ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. **46** Ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν; **47** Καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους^c ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; Οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι^d οὕτως^e ποιοῦσιν; **48** Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι ὥσπερ^f ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς^g τέλειός ἐστιν.

Jesus warns against religious ostentation

6:1 »Προσεχετε^h τὴν ἐλεημοσύνηνⁱ ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. Εἰ δὲ μὴ γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ Πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. **2** Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. **3** Σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου, **4** ὅπως ἡ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατὴρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτὸς^j ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερωῷ.^k **5** Καὶ ὅταν προσεύχη,^l οὐκ ἔση^m ὥσπερⁿ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν^o φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις. Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι^p ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. **6** Σὺ δέ,

^x δίδου f³⁵ [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | δος NB, D, W [1.5%] NU

^y δανείσασθαι f³⁵ [97.5%] RP, HF, OC, CP, TR | δανισασθαι NB, D, W [1.5%] NU | δανησασθαι [1%] | one other variant

^z εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν (τοὺς μισούντας 1.1% TR) ὑμᾶς f³⁵ W [91.2%] RP, HF, OC, CP, TR | ten minor variations on this D (1.9%) | 1234 (4.2%) | 56789 (0.9%) | ~ 5-9, 1-4 (0.6%) | five further partial variants (0.3%) | --- NB (0.8%) NU

^a ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ f³⁵ W [94.3%] RP, HF, OC, CP, TR | 12 (2.8%) | 13 (D) (1.8%) | --- NB (0.8%) NU | longer omission (0.3%)

^b τοῖς f³⁵ [80%] RP, HF, CP | --- NB, D, W [20%] OC, TR, NU

^c φίλους f³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP | ἀδελφούς NB, D [3.5%] TR, NU | two other variants [0.5%]

^d τελῶναι f³⁵ W [91.4%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐθνικοὶ NB, D (7.3%) NU | long omissions (1.3%)

^e οὕτως f³⁵ (80.2%) RP, HF, OC, CP, TR | το αὐτο NB, D, W (17%) NU | τουτο (1.5%) | long omissions (1.3%)

^f ὥσπερ f³⁵ D, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ὡς NB [3%] NU

^g ἐν τοῖς οὐρανοῖς f³⁵ [85%] RP, HF, OC, CP, TR | οὐρανίος NB, W [15%] NU | 13 D

^h προσεχετε f³⁵ B, D, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 δε N [4%] [NU]

ⁱ ἐλεημοσύνην f³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | δικαιοσύνην NB, D [1%] NU

^j αὐτός f³⁵ D, W (75.2%) RP, HF, CP, TR | --- NB (24.1%) OC, NU | long omissions (0.7%)

^k ἐν τῷ φανερωῷ f³⁵ W (93.7%) RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D (5.7%) NU | long omissions (0.7%)

^l προσευχῆ f³⁵ ND, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | προσευχησθε B [1.5%] NU

^m ἐση f³⁵ D, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐσεσθε NB [1.5%] NU

ⁿ ὥσπερ f³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ὡς NB, D [1%] NU

^o ἂν f³⁵ W [90%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [10%] NU

^p ὅτι f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [3%] NU

ὅταν προσεύχη, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν^q σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερωῷ.^f

How to pray

7 »Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε^s ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσιν γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. **8** Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς, οἶδεν γὰρ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. **9** Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· **10** ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς^t γῆς. **11** Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· **12** καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφιέμεν^u τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. **13** Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.»^v **14** Ἐὰν γὰρ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. **15** Ἐὰν δὲ μὴ ἀφήτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν,^w οὐδὲ ὁ Πατήρ ὑμῶν^x ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

How to fast

16 »Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ^y οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί, ἀφανίζουσιν γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσιν τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι^z ἀπέχουσιν τὸν μισθὸν αὐτῶν. **17** Σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, **18** ὅπως μὴ φανῆς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ·^a καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι.^b

The right attitude toward material supply

19 »Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σῆς καὶ βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσιν καὶ κλέπτουσιν· **20** θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σῆς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν· **21** ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν^c ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

^q ταμειον f³⁵ B [30%] NU [ταμιον ND,W] | ταμειον [70%] RP,HF,OC,CP,TR

^r εν τω φανερω f³⁵ W [97.2%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB,D [1.9%] NU | long omissions (0.9%)

^s βαττολογησητε f³⁵ [99%] RP,HF,OC,CP,TR | βατταλογησητε NB,NU | βλαττολογησηται D | βατταλογηται W [0.5%] | two other spellings

^t της f³⁵ D [99%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB,W [1%] NU

^u αφιεμεν f³⁵ [98%] RP,HF,OC,CP,TR | αφηκαμεν NB [1%] NU | αφιομεν D,W [1%]

^v οτι σου εστιν η βασιλεια και η δυναμις και η δοξα εις τους αιωνας αμην f³⁵ W [97.6%—with variations] RP,HF,OC,TR | 1-11 (1.1%) | αμην (0.2%) | --- NB,D (1.1%) (CP)NU

^w τα παραπτωματα αυτων f³⁵ B,W [97.7%] RP,HF,OC,CP,TR | 12 υμων (0.5%) | --- ND (1.1%) NU | long omission (0.5%) | two other variants (0.2%)

^x υμων *rell* | 1 ο ουρανιος [5%] CP

^y ωσπερ f³⁵ W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ως NB,D [1.5%] NU

^z οτι f³⁵ W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB,D [3%] NU

^a κρυπτω f³⁵ W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | κρυφαιω NB(D) [1%] NU (twice)

^b σοι f³⁵ NB,D,W [90%] RP,HF,CP,NU | 1 εν τω φανερω [10%] OC,TR (OC in small print)

^c υμων f³⁵ W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | σου NB [1%] NU (D missing) (twice)

22 »Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. Ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἀπλοῦς ᾦ,^d ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. **23** Ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾦ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν, τὸ σκότος πόσον.

“You cannot serve God and money”

24 »Οὐδεὶς δύναται δυσὶν κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.^e **25** Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε καὶ τί πίητε·^f μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν, τί ἐνδύσεσθε.^g Οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλείων^h ἐστὶν τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος; **26** Ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; **27** Τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἓνα; **28** Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει·ⁱ οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει,^j **29** λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ^k Σολομῶν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. **30** Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι; **31** Μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, <Τί φάγωμεν;> ἢ <Τί πίωμεν;> ἢ <Τί περιβαλώμεθα;> **32** Πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ·^l οἶδεν γὰρ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χηρίζετε τούτων ἀπάντων. **33** Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ^m καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. **34** Μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον, ἢ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰⁿ ἑαυτῆς. Ἄρκετόν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

The right attitude toward others

7:1 »Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. **2** Ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται^o ὑμῖν. **3** Τί δὲ βλέπετε τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῶ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; **4** Ἡ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ᾿Αφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπο^p τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοῦ, ἡ δοκὸς ἐν

^d ο οφθαλμος σου απλους η f³⁵ [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 51234 NB, W [1%] NU

^e μαμωνα rell | μαμμωνα [5%] TR

^f και τι πιητε f³⁵ N [97%] RP, HF, OC, CP, TR | η 23 B, W [2%] [NU] | --- N [1%]

^g ενδυσεσθε f³⁵ [20%] | ενδυσησθε NB, N, W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU [The future indicative was unexpected.]

^h πλειων f³⁵ [20%] | πλειον NB, N, W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU [‘Life’ and ‘food’ are feminine, not neuter.]

ⁱ αυξανει f³⁵ N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | αυξανουσιν B [1%] NU | ου ξενουσιν N

^j ου κοπια ουδε νηθει f³⁵ N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 κοπιωσιν (κοπιουσιν B) 3 νηθουσιν (B) [1%] NU | 3 νηθουσιν 3 κοπιωσιν N

^k ουδε rell | 1 ο CP

^l επιζητει f³⁵ N, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | επιζητουσιν NB [3%] NU

^m του θεου f³⁵ N, W (99%) RP, HF, OC, CP, TR [NU] | των ουρανων (0.4%) | αυτου (0.3%) | --- N(B) (0.2%)

ⁿ τα f³⁵ N [80%] RP, HF, OC, CP, TR | --- N(B) W [20%] NU | long omission [0.5%] | three other variants

^o μετρηθησεται rell | αντιμετρηθησεται N [10%] TR

^p απο f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | εκ NB, N [3%] NU

τῷ ὀφθαλμῷ σου; **5** Ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου,^q καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Analyze your audience

6 »Μὴ δῶτε^r τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν^s αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

Be persistent, yet considerate

7 »Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὕρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.^t **8** Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕρισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. **9** Ἡ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν^u αἰτήσῃ^v ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; **10** Καὶ^w ἐὰν^x ἰχθὺν αἰτήσῃ,^y μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ; **11** Εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσω μᾶλλον ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; **12** Πάντα οὖν ὅσα ἂν^z θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος^a γάρ ἐστιν ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται.

Eternal destiny

13 »Εἰσεέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς. **14** Τί^b στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὕρισκοντες αὐτήν.

A tree is known by its fruit

15 »Προσέχετε δὲ^c ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασιν προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσὶν λύκοι ἄρπαγες. **16** Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν^d ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; **17** Οὕτως πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. **18** Οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. **19** Πᾶν οὖν^e δένδρον μὴ ποιῶν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. **20** Ἄρα γε, ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

^q τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου **f**³⁵ N, W [99.7%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 345612 **8B, C**^v [0.3%] NU

^r δῶτε *rell* | δοτε [5%] CP

^s καταπατήσωσιν **f**³⁵ **8** [97%] RP, HF, OC, CP, TR | καταπατήσουσιν B, C, N, W [3%] NU

^t ὑμῖν *rell* | ἡμῖν OC

^u ἐὰν **f**³⁵ N, W [97.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **8B, C** [0.5%] NU | ἀν [2%]

^v αἰτήσῃ **f**³⁵ N, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | αἰτησεῖ **8B** [1.5%] NU | αἰτησεις C

^w καὶ **f**³⁵ N, W [85%] RP, HF, OC, TR | ἡ 1 **8B, C** [15%] CP, NU

^x ἐὰν **f**³⁵ N, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **8B, C** [3%] NU

^y αἰτήσῃ **f**³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP, TR | αἰτησεῖ **8B, C, N, W** [3%] NU

^z ἀν **f**³⁵ B [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐὰν **8C, N, W** [2%] NU

^a οὗτος *rell* | οὕτως [10%] CP

^b τι **f**³⁵ C, N, W (99%) RP, HF, OC, CP, NU | ὅτι **8, TR** | ὅτι δε B

^c δε **f**³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **8B** [1%] NU (N missing)

^d σταφυλὴν **f**³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | σταφυλας **8B** [1%] NU | σταφυληνας C

^e οὖν **f**³⁵ C^c [25%] | --- **8B, C^v, W** [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

We have to do the Father's will

21 »Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, «Κύριε, Κύριε,» εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν^f οὐρανοῦς. **22** Πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, «Κύριε, Κύριε, οὐ τῷ σῶ ὀνόματι προεφητεύσαμεν,^g καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῶ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;» **23** Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι «Οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.»

All face adversity—foundation determines outcome

24 »Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν^h ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ὠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦⁱ ἐπὶ τὴν πέτραν. **25** Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσον^j τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ· καὶ οὐκ ἔπεσεν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. **26** Καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησεν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ^k ἐπὶ τὴν ἄμμον. **27** Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.»

Editorial comment

28 Καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν^l ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσαντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, **29** ἦν γὰρ διδάσκων αὐτούς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.^m

The Messiah demonstrates His power

Jesus heals a leper

8:1 Καταβάντι δὲ αὐτῶⁿ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. **2** Καὶ ἰδού, λεπρὸς ἐλθὼν^o προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, «Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρῖσαι.» **3** Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς,^p λέγων, «Θέλω, καθαρῖσθητι.» Καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. **4** Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ' ^q ἵπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ καὶ προσένεγκαι^r τὸ δῶρον ὃ προσέταξεν Μωσῆς,^s εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.»

^f εν f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 τοις NB, C [3%] NU

^g προεφητεύσαμεν f³⁵ [98%] RP, HF, OC, CP, TR | επροφητεύσαμεν NB, C, W [2%] NU

^h ὁμοιώσω αὐτον f³⁵ C, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ὁμοιωθησεται NB [4%] NU

ⁱ τὴν οἰκίαν αὐτου f³⁵ [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 NB, C, W [2%] NU

^j προσέπεσον f³⁵ [93%] RP, HF, OC, CP, TR | προσέπεσαν B, C [6%] NU | προσέπεσαν X | προσέκρουσαν W | two other variants [1%]

^k τὴν οἰκίαν αὐτου f³⁵ C [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 NB, W [2%] NU

^l συνετέλεσεν f³⁵ [94%] RP, HF, OC, CP, TR | ετελεσεν NB, C, W [6%] NU

^m γραμματεῖς f³⁵ C [95%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 αυτων NB, W [5%] NU

ⁿ καταβαντι δε αυτω f³⁵ [97.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 12 αυτου X | καταβαντος 2 αυτου B, C, W [1%] NU | καταβαινοντος 2 αυτου [1%]

^o ελθων f³⁵ C, W [75%] RP, HF, OC, CP, TR | προσελθων NB, N [24%] NU | --- [1%]

^p ο ιησους f³⁵ N, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C [4%] NU

^q αλλ f³⁵ [50%] TR | αλλα NB, C, N, W [50%] RP, HF, OC, CP, NU

^r προσενεγκαι f³⁵ [25%] | προσενεγκε NN, W [75%] RP, HF, OC, CP, TR | προσενεγκων B, C [0.5%] NU [The imperatival use of the infinitive is very normal Koine, being a continuation of classical usage.]

^s μωσης f³⁵ C [90%] RP, HF, OC, CP | μωυσης NB, N, W [10%] TR, NU

Jesus heals at a distance

5 Εἰσελθόντι[†] δὲ αὐτῶ^μ εἰς Καπερναοῦμ,^ν προσῆλθεν αὐτῶ ἑκατόνταρχος, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων, 6 «Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος.» 7 Καὶ λέγει αὐτῶ ὁ Ἰησοῦς,^ω «Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.» 8 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη· «Κύριε, οὐκ εἰμὶ ἰκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγῳ,^χ καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. 9 Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας. Καὶ λέγω τούτῳ, «Πορεύθητι,» καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, «Ἔρχου,» καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, «Ποίησον τοῦτο,» καὶ ποιεῖ.» 10 Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν, καὶ εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· «Ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν^υ εὔρον. 11 Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἤξουσιν καὶ ἀνακλιθήσονται^z μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· 12 οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Ἐκεῖ ἔσται ὁ^α κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.» 13 Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῳ,^β «Ὑπάγε, καὶ^γ ὡς ἐπίστευσας γενηθήτω σοι.» Καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ^δ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Peter's mother-in-law

14 Καὶ ἐλθὼν^ε ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου, εἶδεν τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημένην καὶ πυρέσσουσαν. 15 Καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφήκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῶ.^φ 16 Ὀψίας δὲ γενομένης, προσήνεγκαν αὐτῶ δαιμονιζομένους πολλούς. Καὶ ἐξέβαλεν τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντα τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν, 17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, «Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβεν^ς καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.» 18 Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους^η περὶ αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. 19 Καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῶ, «Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.» 20 Λέγει^ι αὐτῶ ὁ Ἰησοῦς, «Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν

[†] εἰσελθοντι f³⁵ N,W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | εἰσελθοντος NB, C [4%] NU

^μ αὐτῶ f³⁵ N,W [91%] RP, HF, OC, CP | αὐτου NB, C [4%] NU | τῶ ἰησοῦ [5%] TR

^ν καπερναοῦμ f³⁵ C,N,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | καφαρναοῦμ NB [1%] NU

^ω ὁ ἰησοῦς f³⁵ C,N,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- (N)B [0.5%] NU

^χ λόγῳ *rell* | λογῶν [5%] TR

^υ οὐδε ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν f³⁵ NC,N (95.1%) RP, HF, OC, CP, TR | ὅτι 1-6 (3.4%) | 1 παρ οὐδενι 2-6 (0.2%) | παρ οὐδενι 56 (0.3%) | ~ παρ οὐδενι 56234 B,W (0.7%) NU | long omission (0.3%)

^z ἀνακλιθησονται *rell* | ἀνακληθησονται [10%] CP

^α ὁ *rell* | --- CP

^β ἑκατοντάρχῳ f³⁵ [30%] OC, TR | ἑκατοντάρχη NB, C, N, W [70%] RP, HF, CP, NU

^γ καὶ f³⁵ C, N [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, W [1%] NU

^δ αὐτου f³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- NB [1%]

^ε ἐλθων *rell* | εἰσελθων [5%] CP

^φ αὐτῶ f³⁵ NB, C, W [90%] RP, HF, OC, CP, NU | αὐτοις [10%] TR | αὐτων N

^ς ἐλαβεν *rell* | ἀνελαβεν [5%] CP

^η πολλοὺς ὄχλους f³⁵ C, N [97%] RP, HF, OC, CP, TR | πολὺν ὄχλον [2%] | 2 N [1%] | ὄχλον B, NU | ὄχλον πολὺν W | one other variant

^ι λέγει f³⁵ [20%] | καὶ 1 NB, C, N, W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

κεφαλὴν κλίνη.» **21** Ἄλλος δὲ τῶν μαθητῶν^j εἶπεν αὐτῷ, «Κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.» **22** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν^k αὐτῷ, «Ἀκολουθεῖ μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.»

Jesus controls wind and wave

23 Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. **24** Καὶ ἰδοῦ, σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. Αὐτὸς δὲ ἐκάθευδεν. **25** Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ^l ἤγειραν αὐτὸν λέγοντες, «Κύριε, σῶσον ἡμᾶς,^m ἀπολλύμεθα.» **26** Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι;» Τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησεν τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. **27** Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, «Ποταπὸς ἐστὶν οὗτος ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;»ⁿ

Jesus controls any number of demons

28 Καὶ ἐλθόντι αὐτῷ^o εἰς τὸ πέραν, εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν,^p ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. **29** Καὶ ἰδοῦ, ἔκραζαν λέγοντες· «Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ,^q Υἱὲ τοῦ Θεοῦ; Ἦλθες ὧδε^r πρὸ καιροῦ βασανίσει ἡμᾶς;» **30** Ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη. **31** Οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες, «Εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν^s εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.» **32** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, «Ὑπάγετε.» Οἱ δὲ ἐξεληθόντες ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.^t Καὶ ἰδοῦ, ὥρμησεν πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων^u κατὰ τοῦ κρημοῦ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασι. **33** Οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων. **34** Καὶ ἰδοῦ, πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν^v τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῆ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Jesus forgives sins

9:1 Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ^w πλοῖον διεπέρασεν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. **2** Καὶ ἰδοῦ, προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον. Καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν εἶπεν τῷ παραλυτικῷ, «Θάρσει, τέκνον· ἀφεῶνταί^x σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.»^y **3** Καὶ

^j μαθητων f³⁵ NB [20%] | 1 αυτου C,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR[NU]

^k ειπεν f³⁵ N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | λεγει NB,C [2%] NU

^l οι μαθηται f³⁵ (80%) RP,HF,CP | 12 αυτου W (19%) OC,TR | αυτω 12 αυτου C (0.5%) | --- NB (0.5%) NU

^m ημας f³⁵ W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB,C [3%] NU

ⁿ υπακουουσιν αυτω f³⁵ C [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 21 NB,W [1.5%] NU

^o ελθοντι αυτω f³⁵ W [96%] RP,HF,OC,CP,TR | ελθοντος αυτου B,C [4%] NU | ελθοντων αυτων N

^p γεργεσηνων f³⁵ W [96%] RP,HF,OC,CP,TR | γεργεσινων [2%] | γαδαρηνων B,C [2%] NU | γαζαρηνων N

^q ιησου f³⁵ W [96%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB,C [4%] NU

^r f³⁵ generally has ὧδε, presumably to distinguish it from ὦ δε.

^s επιτρεψον ημιν απελθειν f³⁵ C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | αποστειλον ημας NB [2%] NU

^t την αγελην των χοιρων f³⁵ N,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | τους χοιρους NB,C [3%] NU

^u των χοιρων f³⁵ [95%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB(C)N,W [5%] NU

^v συναντησιν f³⁵ C,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | υπαντησιν NB [1.5%] NU

^w το f³⁵ C,N,W [90%] RP,HF,CP,TR | --- NB [10%] OC,NU

^x αφεωνται f³⁵ C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | αφεινται [1%] | αφιενται NB,NU | αφειντε N | αφιοντε D

^y σοι αι αμαρτια σου f³⁵ [96.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 423 NB,C,W [2%] NU | ~ 4234 N [1%] | 123 D [0.5%]

ιδού, τινές τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, «Οὗτος βλασφημεῖ.» **4** Καὶ εἰδῶς^z ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν· «Ἴνατί ὑμεῖς^a ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν; **5** Τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, «Ἀφέωνται^b σου^c αἱ ἁμαρτίαι,» ἢ εἰπεῖν, «Ἐγειραι^d καὶ περιπάτει; **6** Ἴνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας»—τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ, «Ἐγερθεῖς, ἄρῶν σου τὴν κλίνην καὶ ὑπάγε εἰς τὸν οἶκόν σου.» **7** Καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. **8** Ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν^e καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

Matthew called

9 Καὶ παράγων ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, Ματθαῖον^f λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, «Ἀκολουθεῖ μοι.» Καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. **10** Καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδού, πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. **11** Καὶ ἰδόντες οἱ Φαρισαῖοι εἶπον^g τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, «Διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει^h ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;» **12** Ὁ δὲ Ἰησοῦςⁱ ἀκούσας εἶπεν αὐτοῖς·^j «Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. **13** Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, Ἐλεον^k θέλω καὶ οὐ θυσίαν.» Οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ^l ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.»^m

Fasting

14 Τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, λέγοντες, «Διὰ τί ἡμεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά,ⁿ οἱ δὲ μαθηταὶ σου οὐ νηστεύουσιν;» **15** Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον χρόνον^o μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; Ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

Old wineskins

16 »Οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἶρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χειρὸν σχίσμα γίνεται. **17** Οὐδὲ βάλλουσιν

^z εἰδῶς **f**³⁵ B (33.2%) | εἰδῶν (1%) | ἰδῶν **NC,D(N)W** (65.7%) RP, HF, OC, CP, TR, NU [‘knowing’ is better than ‘seeing’]

^a ὑμεῖς **f**³⁵ N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB,C,D** [2%] NU

^b ἀφεωνται **f**³⁵ C, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ἀφεονται [1%] | ἀφιονται **ND** | ἀφιενται B, NU | ἀφεοντε N

^c σου **f**³⁵ **NB,C,D,W** [65%] RP, HF, OC, CP, NU | σοι N [35%] TR

^d εγειραι **f**³⁵ B [80%] RP, HF, CP, TR | εγειρε **NC,D,N,W** [20%] OC, NU

^e εθαυμασαν **f**³⁵ C, N (97.5%) RP, HF, OC, CP, TR | εθαυμαζον (0.3%) | εφοβηθησαν **NB,D,W** (2%) NU | two other variants (0.2%)

^f ματθαιον **f**³⁵ C [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | μαθθαιον **NB,D,NU** | ματθεον N | μαθθεον W

^g ειπον **f**³⁵ D, N [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ελεγον **NB,C,W** [3%] NU

^h και πινει **f**³⁵ [30%] | --- **NB(C)(D)N,W** [70%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

ⁱ ιησους **f**³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB,D** [1%] NU

^j αυτοις **f**³⁵ N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB,C** [1%] NU

^k ελεον **f**³⁵ W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ελεος **NB,C,D,N** [1.5%] NU

^l αλλα *rell* | αλλ [5%] TR

^m εις μετανοιαν **f**³⁵ C [96%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB,D,N,W** [4%] NU

ⁿ πολλα **f**³⁵ C, D, N, W (98.6%) RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- **NB** (1.4%)

^o χρονον **f**³⁵ [20%] OC | --- **NB,C,D,N,W** [80%] RP, HF, CP, TR, NU

οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μὴ γε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται.^p Ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς^q καινοὺς, καὶ ἀμφοτέροι^r συντηροῦνται.»

Jesus raises the dead

18 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ, ἄρχων τις ἐλθὼν^s προσεκύνει αὐτῷ, λέγων ὅτι «Ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν, ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ’ αὐτήν καὶ ζήσεται.» **19** Καὶ ἐγερθεὶς ὁ Ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. **20** Καὶ ἰδοὺ, γυνὴ αἰμορροῦσα δώδεκα ἔτη προσελθοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. **21** Ἔλεγεν γὰρ ἐν ἑαυτῇ, «Ἐὰν μόνον ἄψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ σωθήσομαι.» **22** Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπιστραφεὶς^t καὶ ἰδὼν αὐτήν εἶπεν, «Θάρσει, θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέν σε.» Καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. **23** Καὶ ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον, λέγει αὐτοῖς,^u **24** «Ἀναχωρεῖτε, οὐ γὰρ ἀπέθανεν τὸ κοράσιον ἀλλὰ καθεύδει.» Καὶ κατεγέλων αὐτοῦ. **25** Ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησεν τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον. **26** Καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

Jesus restores sight and speech

27 Καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ Ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ^v δύο τυφλοὶ, κράζοντες καὶ λέγοντες, «Ἐλέησον ἡμᾶς, Υἱὸς^w Δαυίδ.» **28** Ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ· καὶ λέγει αὐτοῖς,^x «Πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Ναί, Κύριε.» **29** Τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, «Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.» **30** Καὶ ἀνεώχθησαν^y αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. Καὶ ἐνεβριμήσατο^z αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, «Ὅρατε μηδεὶς γινωσκέτω.» **31** Οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλη τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ, προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφόν, δαιμονιζόμενον. **33** Καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός. Καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες ὅτι,^a «Οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ Ἰσραήλ.» **34** Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἔλεγον, «Ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.»

^p ἀπολονται f³⁵ C,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR | ἀπολλονται f^{35pt} NB [20%] NU | ἀπολλυται D

^q βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς *rell* | ~ 23451 C [3%] OC

^r ἀμφοτεροι *rell* | ἀμφοτερα [5%] TR

^s τις ἐλθων f³⁵ [30%] | εἰς 2 [62%] RP,HF,CP,NU [C,D,N,W etc. have ΕΙΣΕΛΘΩΝ, which could be taken as one word, the verb] | 2 [5%] TR | προσελθων N | εἰς προσελθων B [2%] OC

^t ἐπιστραφεις f³⁵ C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | στραφεις NB(D)N [3%] NU

^u λέγει αὐτοῖς f³⁵ C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | 1 N | ἐλεγεν NB,D [3%] NU | two other variants

^v αὐτῷ f³⁵ NC,N,W [99.8%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] | --- B,D [0.2%]

^w υἱος f³⁵ B,W [70%] HF,NU | υἱε NC,D,N [30%] RP,OC,CP,TR

^x αὐτοῖς f³⁵ [20%] | 1 ἰησοῦς N | 1 ο ἰησοῦς B,C,D,N,W [80%] RP,HF,OC,CP,TR,NU

^y ἀνεώχθησαν f³⁵ NW [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ἠνεώχθησαν B,D,N [0.5%] NU | ἠνοιχθησαν C

^z ἐνεβριμήσατο f³⁵ C,D,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ἐνεβριμηθη N(B) [1.5%] NU

^a ὅτι f³⁵ [25%] OC | --- NB,C,D,N,W [75%] RP,HF,CP,TR,NU

35 Καὶ περιῆγεν ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας διδασκῶν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν καὶ κηρῦσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.^b **36** Ἴδὼν δὲ τοὺς ὄχλους ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι^c καὶ ἐρριμμένοι, ὡς^d πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. **37** Τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. **38** Δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.»

Jesus commissions and orients the twelve disciples—28 AD

10:1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν^e πνευμάτων ἀκαθάρτων ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. **2** Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά εἰσιν^f ταῦτα· πρῶτος Σίμων (ὁ λεγόμενος Πέτρος) καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,^g Ἰάκωβος (ὁ τοῦ Ζεβεδαίου) καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, **3** Φίλιππος καὶ Βαρθολομαῖος, Θωμᾶς καὶ Ματθαῖος^h (ὁ τελώνης), Ἰάκωβος (ὁ τοῦ Ἀλφαίου) καὶ Λεββαῖος (ὁ ἐπικληθεὶςⁱ Θαδδαῖος), **4** Σίμων (ὁ Κανανίτης)^j καὶ Ἰούδας^k Ἰσκαριώτης (ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν).

Orientation with immediate effect

5 Τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς λέγων· «Εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν Σαμαρειτῶν^l μὴ εἰσέλθητε. **6** Πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ. **7** Πορευόμενοι δὲ κηρῦσσετε, λέγοντες ὅτι ᾠγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» **8** Ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε,^m δαιμόνια ἐκβάλλετε. Δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε. **9** Μὴ κτήσησθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν, **10** μὴ πήραν εἰς ὁδόν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ράβδους.ⁿ ἄξιος γάρ^o ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστίν.^p

11 »Εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιος ἐστίν, κάκει μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε. **12** Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν.^q **13** καὶ ἐὰν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἄξια, ἐλθέτω^r ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ἦ ἄξια, ἢ

^b ἐν τῷ λαῷ **F**³⁵ **N** [90%] RP, HF, OC, TR | --- B, C, D, N, W [10%] CP, NU

^c ἐσκυλμένοι **F**³⁵ **NB**, C, D, W [90%] RP, HF, CP, NU | ἐκλελυμένοι [10%] OC, TR | --- N

^d ὡς **F**³⁵ C, D, N [50%] OC | ὡσει **NB**, W [50%] RP, HF, CP, TR, NU

^e ἐξουσίαν *rell* | 1 κατα [25%]

^f εἰσιν **F**³⁵ [30%] OC, CP | ἐστίν **NB**, C, D, N, W [70%] RP, HF, TR, NU

^g αὐτοῦ **F**³⁵ **N**, C, D, N, W [99.8%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 καὶ B [0.2%] NU

^h ματθαῖος **F**³⁵ C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | μαθθαῖος B, D, NU | μαθθεος **N** | ματθεος N | one other spelling

ⁱ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς **F**³⁵ N, W (99.4%) RP, HF, OC, CP, TR | 1 (C)(D) | --- **NB** (0.4%) NU

^j κανανίτης **F**³⁵ **NW** [98%] RP, HF, OC, CP, TR | καναναιος B, C, N [2%] NU | χαναναιος D

^k ἰουδας **F**³⁵ (C)N, W [90%] RP, HF, CP, TR | 1 ο **NB**(D) [10%] OC, NU

^l σαμαρειτῶν **F**³⁵ B [95%] RP, HF, OC, CP, TR | σαμαριτῶν **N**, C, N, W [5%] NU | σαμαριτανῶν D

^m λεπροὺς καθαρίζετε **F**³⁵ [94%] RP, HF, CP | 12 νεκροὺς ἐγειρετε [2%] OC, TR | νεκροὺς ἐγειρετε 12 **NB**, C(D)N [3%] NU | ~ ἐκβαλλετε νεκροὺς ἐγειρετε (W) [1%] (OC in small print)

ⁿ ραβδους **F**³⁵ C, N, W [95%] RP, HF, CP | ραβδον **NB**, D [5%] OC, TR, NU

^o γάρ *rell* | 1 ἐστίν D [3%] OC

^p ἐστίν **F**³⁵ N, W [96%] RP, HF, CP, TR | --- **NB**, C [3%] OC, NU | ~ γάρ 1 D [1%]

^q αὐτήν *rell* | 1 λεγοντες ειρηνη τῷ οἰκῷ τούτῳ **N**, D, W [10%] OC, CP

^r ἐλθετω **F**³⁵ B [94%] RP, HF, OC, TR | ἐλθατω **N**, C, N, W [2%] NU | εἰσελθετω [4%] CP | ἐστε D

εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. **14** Καὶ ὅς ἐάν^s μὴ δέξηται ὑμᾶς μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι^t τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. **15** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδόμων καὶ Γομόρρων^u ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

Orientation with prophetic effect

16 »Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. Γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. **17** Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, παραδώσουσιν γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς. **18** Καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. **19** Ὅταν δὲ παραδιδῶσιν^v ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε,^w δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.^x **20** οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

Like master, like slave

21 »Παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. **22** Καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. **23** Ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην.^y Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου. **24** Οὐκ ἔστιν μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. **25** Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος^z ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ^a ἀπεκάλεσαν,^b πόσω μᾶλλον τοὺς οἰκειακοὺς^c αὐτοῦ; **26** Μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς· οὐδὲν γὰρ ἔστιν κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν ὃ οὐ γνωσθήσεται.

“Do not be afraid”

27 »Ὁ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἶπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωματίων. **28** Καὶ μὴ φοβεῖσθε^d ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων^e τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. Φοβήθητε^f δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ^g

^s εαν f³⁵ C [97%] RP, HF, OC, CP, TR | αν NB, D, N, W [3%] NU

^t εξερχομενοι f³⁵ C, N, W [97%] RP, HF, CP, TR | 1 εξω NB, D [2%] OC, NU | 1 εκ [1%]

^u γομορρων rell | γομορρας C [10%] OC | γομορων W [1%] | γομορας D | γομορας N [1%]

^v παραδιδωσιν f³⁵ C [94%] RP, HF, CP, TR | παραδωσιν NB [2%] NU | παραδωσουσιν D, N, W [3%] OC | παραδωσωσιν [1%]

^w λαλησετε f³⁵ [30%] OC, CP | λαλησητε NB, C, D, N, W [70%] RP, HF, TR, NU | two other variants

^x λαλησετε f³⁵ N [90%] RP, HF, OC, CP, TR | λαλησητε NB, C, W [9%] NU | --- D | two other variants

^y αλλην f³⁵ C(D)N (97%) RP, HF, OC, CP, TR | ετεραν NB, W (2.9%) NU | one other variant

^z ο δουλος rell | τω δουλω [2%] OC

^a βεελζεβουλ rell | βεελζεβουβ CP [Latin] | βεεζεβουλ NB | βελζεβουλ D [0.5%]

^b απεκαλεσαν f³⁵ [30%] CP | επεκαλεσαν B, C, W [20%] HF, NU | εκαλεσαν [49%] RP, OC, TR | επεκαλεσαντο NB [1%] | καλουσιν D | one other variant [‘to stigmatize’ is the appropriate verb here]

^c οικειακουσ f³⁵ C, D, W [85%] RP, HF, CP | οικιακουσ NB [15%] OC, TR, NU | οικιακοις B

^d φοβεισθε f³⁵ NB [95%] RP, HF, CP, NU | φοβηθητε B, D, N, W [5%] OC, TR | one other variant

^e αποκτενοντων f³⁵ N [95%] RP, HF, CP | αποκτενοντων NB, C, D, W [3%] OC, NU | αποκτεινοντων B [2%] TR

^f φοβηθητε f³⁵ D, N [99%] RP, HF, OC, CP, TR | φοβεισθε NB, C, W [1%] NU

^g και f³⁵ NB, C, D, N [50%] OC, CP, TR, NU | 1 την W [50%] RP, HF

ψυχὴν καὶ^h σῶμα ἀπολέσαι ἐν Γεέννῃ. **29** Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; Καὶ ἐν ἓξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν. **30** Ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσὶν. **31** Μὴ οὖν φοβηθῆτε·ⁱ πολλῶ^j στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

Jesus demands total commitment

32 »Πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν^k οὐρανοῖς. **33** Ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐγὼ^l ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν^m οὐρανοῖς.

34 »Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. Οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἀλλὰ μάχαιραν. **35** Ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· **36** καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶⁿ αὐτοῦ.

37 »Ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος, καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμὲ οὐκ ἔστιν μου ἄξιος· **38** καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου οὐκ ἔστιν μου ἄξιος. **39** Ὁ εὐρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν.

40 »Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς ἐμὲ δέχεται, καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. **41** Ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου μισθὸν προφήτου λήψεται,^o καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου μισθὸν δικαίου λήψεται. **42** Καὶ ὃς ἐὰν^p ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.»

The Pharisees reject Jesus as Messiah

11:1 Καὶ ἐγένετο, ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρῦσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

John needs reassuring

2 Ὁ δὲ Ἰωάννης, ἀκούσας ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο^q τῶν μαθητῶν αὐτοῦ **3** εἶπεν αὐτῷ, «Σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;» **4** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε· **5** τυφλοὶ ἀναβλέπουσιν καὶ χωλοὶ περιπατοῦσιν, λεπροὶ καθαρίζονται καὶ

^h καὶ f³⁵ B,C,D [50%] OC,CP,TR,NU | 1 το κW [50%] RP,HF

ⁱ φοβηθητε f³⁵ C [97%] RP,HF,OC,CP,TR | φοβεισθε κB,D,W [3%] NU

^j πολλῶ f³⁵ [20%] CP | πολλων κB,C,D,W [80%] RP,HF,OC,TR,NU

^k ἐν f³⁵ Ϝ¹⁹κD,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR | 1 τοις B,C [5%] [NU]

^l αυτον καγω f³⁵ C [95%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 21 Ϝ¹⁹κB,D,W [5%] NU

^m ἐν f³⁵ Ϝ¹⁹κ,C,D,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | 1 τοις B [2%] [NU]

ⁿ οικιακοι f³⁵ B [85%] RP,HF,CP | οικιακοι κ [15%] OC,TR,NU

^o ληψεται f³⁵ [99%] RP,HF,OC,CP,TR | λημψεται Ϝ¹⁹κB,C(D)W [1%] NU (twice)

^p εαν f³⁵ κ,C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | αν B,D [2%] NU

^q δυο f³⁵ [97%] RP,HF,OC,CP,TR | δια κB,C,D,W [3%] NU

κωφοὶ ἀκούουσιν,[†] νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. **6** Καί, μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῆ ἐν ἐμοί.»

Jesus eulogizes John the Baptizer

7 Τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου· «Τί ἐξήλθετε^s εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι, κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον; **8** Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν, ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις^t ἠμφιεσμένον; Ἴδού, οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων^u εἰσίν. **9** Ἀλλὰ τί ἐξήλθετε^v ἰδεῖν, προφήτην; Ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου. **10** Οὗτος γάρ^w ἐστιν περὶ οὗ γέγραπται· «Ἴδού, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου.» **11** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μεῖζων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μεῖζων αὐτοῦ ἐστιν. **12** Ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασται ἀρπάζουσιν αὐτήν. **13** Πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν.^x **14** καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἡλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. **15** Ὁ ἔχων ὄρα ἀκούειν^y ἀκουέτω.

16 »Τίτι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; Ὁμοία ἐστὶν παιδίοις^z ἐν ἀγορᾷ καθημένοις,^a καὶ προσφωνοῦσιν^b τοῖς ἐταίροις^c αὐτῶν^d **17** καὶ^e λέγουσιν, «Ἡὐλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε.^f ἔθρηνήσαμεν ὑμῖν^g καὶ οὐκ ἐκόψασθε.» **18** Ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν, «Δαιμόνιον ἔχει.» **19** Ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρωπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, «Ἴδού, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.» Καί, ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων^h αὐτῆς.»

[†] ακουουσιν f³⁵ C,N [95.2%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 και NB, D, W [4.1%] NU | long omissions (0.7%)

^s εξηλθετε f³⁵ [96%] RP, HF, OC, CP, TR | εξηλθατε NB, C, D, N, W [3.5%] NU | εξεληλυθατε [0.5%] (also verse 8)

^t ιματιοις f³⁵ C, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

^u βασιλειων f³⁵ N [63.1%] RP, HF, CP | βασιλεων (NB) C, D, W [36.5%] OC, TR, NU | long omission (0.3%)

^v εξηλθετε f³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP, TR | εξηλθατε NB, C, D, N [2.5%] NU | εξεληλυθατε W [0.5%]

^w γαρ f³⁵ C, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

^x προεφητευσαν f³⁵ N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | επροφητευσαν NB, C, D [2%] NU

^y ακουειν f³⁵ N, C, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B, D [0.5%] NU

^z παιδιοις *rell* | παιδαριοις [5%] TR

^a εν αγορα καθημενοις f³⁵ [50%] CP | 1 αγοραις 3 [45%] RP, HF, TR | ~ 31 αγοραις C, N, W [4%] OC | ~ 31 ταις αγοραις NB [1%] NU | ~ 31 τη αγορα D

^b και προσφωνουσιν f³⁵ N, W [97%] RP, HF, CP, TR | α 2 C | α προσφωνουντα NB, D [3%] OC, NU

^c εταιροις f³⁵ [65%] RP, OC, CP, TR | ετεροις NB, C, D, N, W [35%] HF, NU

^d αυτων f³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1%] NU

^e και f³⁵ C, N, W [98%] RP, HF, CP, TR | --- NB, D [2%] OC, NU

^f ωρχησασθε *rell* | ορχησασθε [2%] CP

^g υμιν f³⁵ C, N, W (97.4%) RP, HF, OC, CP, TR | ημιν (0.5%) | --- NB, D (1.4%) NU | long omissions (0.7%)

^h τεκνων f³⁵ C, D, N (99.4%) RP, HF, OC, CP, TR | εργαων NB, W (0.5%) NU | long omission (0.1%)

Jesus denounces three cities

20 Τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦςⁱ ὄνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. **21** «Οὐαὶ σοι, Χωραζίν,^j οὐαὶ σοι, Βηθσαϊδά,^k ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο^l αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῶ^m μετενόησαν. **22** Πλὴν λέγω ὑμῖν, Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ ὑμῖν. **23** Καὶ σύ, Καπερναοῦμ,ⁿ ἢ^o «ἕως τοῦ^p οὐρανοῦ ὑψωθῆς,^q ἕως Ἄδου^r καταβιβασθήσῃ^s ὅτι εἰ ἐν Σοδόμοις ἐγένοντο^l αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν^u ἂν μέχρι τῆς σήμερον. **24** Πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῆ Σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ σοί.»

"I praise you, Father"

25 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Ἐξομολογοῦμαι σοι, Πάτερ, Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυσας^v ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. **26** Naί, ὁ Πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία^w ἔμπροσθέν σου.

27 »Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν Υἱὸν εἰ μὴ ὁ Πατήρ· οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγινώσκει εἰ μὴ ὁ Υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψαι. **28** Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. **29** Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός^x εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. **30** ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἕλαφρόν ἐστιν.»

Jesus is Lord of the Sabbath

12:1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς τοῖς σάββασις διὰ τῶν σπορίμων. Οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπέινασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχους καὶ ἐσθίειν. **2** Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον^y αὐτῷ, «Ἰδού, οἱ μαθηταὶ σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστιν ποιεῖν

ⁱ ο ιησους f³⁵ C,N,W [35%] | --- NB,D [65%] RP,HF,OC,CP,TR,NU

^j χωραζιν f³⁵ [20%] CP | χωραζιν N [65%] RP,HF,OC,TR,NU | χωραζειν NB,C,W [5%] | χωραζειν [5%] | χωραζην [2%] | χωραζαιν D | three other variants

^k βηθσαιδα f³⁵ C(D)N [85%] RP,HF,OC,CP,NU | βηθσαιδαν B,W [14%] TR | βηδσαιδαν N [1%] | two other spellings

^l εγενοντο rell | εγενηθησαν [2%] OC

^m σποδω rell | 1 καθημεναι [10%] OC | 1 καθημενοι NC [3%]

ⁿ καπερναουμ f³⁵ C,N,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | καφαρναουμ NB,D [1%] NU

^o η̄ f³⁵ [35%] | η̄ N [64%] RP,HF,OC,CP,TR | μη NB,C,D,W [1%] NU

^p του f³⁵ C,N [99%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB,D,W [1%] NU

^q υψωθης f³⁵ [35%] | υψωθεισα N [63%] RP,HF,OC,CP,TR | υψωθηση NB,C,D,W [1%] NU | two other spellings

^r αδου rell | αιδου HF (And so wherever the word occurs.)

^s καταβιβασθηση f³⁵ N,C,N (98.5%) RP,HF,OC,CP,TR | καταβηση B,D,W (0.4%) NU | καταβληθηση (0.6%) | κατενεχθηση (0.3%) | long omissions (0.2%)

^t εγενοντο f³⁵ N,W [99%] RP,HF,CP,TR | εγενηθησαν NB,C,D [1%] OC,NU

^u εμειναν f³⁵ D [97.5%] RP,HF,OC,CP,TR | εμεινεν NB,C [1%] NU | εμεινον W [1%] | εμενεν N | one other variant

^v απεκρυσας f³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | εκρυσας NB,D [0.5%] NU | εγρυσας P⁶²

^w εγενετο ευδοκια f³⁵ C,D,N [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 21 P⁶²NB,W [1.5%] NU

^x πραος f³⁵ N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | πραυς P⁶²NB,C,D [0.5%] NU

^y ειπον f³⁵ D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ειπαν NB,C [0.5%] NU

ἐν σαββάτῳ.» **3** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησεν Δαυὶδ ὅτε ἐπείνασεν, αὐτὸς^z καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, **4** πῶς εἰσηλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν,^a οὐς^b οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις;^c **5** Ἡ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσιν καὶ ἀναίτιοί εἰσιν; **6** Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν^d ἐστὶν ὧδε. **7** Εἰ δὲ ἐγνώκετε τί ἐστίν, ἔλεον^e θέλω καὶ οὐ θυσίαν,» οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναίτιους. **8** Κύριος γάρ ἐστίν^f τοῦ σαββάτου ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου.»^g

Jesus heals on the Sabbath

9 Καὶ μεταβάς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. **10** Καὶ ἰδοῦ, ἄνθρωπος ἦν^h τῆνⁱ χεῖρα ἔχων ξηράν. Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, λέγοντες, «Εἰ ἔξεστιν τοῖς σάββασιν θεραπεύειν;»^j—ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. **11** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Τίς ἐστὶ ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἔξει πρόβατον ἓν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσῃ αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ; **12** Πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος πρόβατου. Ὡστε ἔξεστιν τοῖς σάββασιν καλῶς ποιεῖν.» **13** Τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ,^k «Ἔκτεινον τὴν χεῖρα σου.»^l Καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀποκατεστάθη^m ὑγιῆς ὡς ἡ ἄλλη. **14** Οἱ δὲ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξεληθόντες,ⁿ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.^o

A tactical withdrawal

15 Ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί,^p καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἀπάντας.^q **16** Καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν,^r **17** ὅπως^s πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος· **18** «Ἴδοῦ, ὁ παῖς μου ὃν ἠρέτισα, ὁ ἀγαπητός μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχὴ μου. Θήσω τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. **19** Οὐκ ἐρίσει οὐδὲ κραυγᾶσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. **20** Κάλαμον

^z αὐτος f³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, D, N, W [10%] NU

^a εφαγεν f³⁵ C, D, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εφαγον NB [0.5%] NU

^b οὐς f³⁵ NC, N [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ο B, D, W [1%] NU

^c τοῖς ἱερευσιν μονοις *rell* | ~ 312 [1%] OC

^d μειζον *rell* | μειζων N [10%] TR | μειζων C

^e ελεον f³⁵ W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ελεος NB, C, D, N [1.5%] NU

^f ἐστιν *rell* | 1 και [10%] TR

^g του σαββατου ο υιος του ανθρωπου *rell* | ~ 3456 και 12 OC

^h ἦν f³⁵ [80%] RP, HF, CP, TR | --- NB, C, W [0.5%] NU | 1 ἐκει D, N [20%] OC

ⁱ τῆν f³⁵ D [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ εχων 1 N [2%] | --- NB, C, W [1%] NU

^j θεραπευειν f³⁵ B, C, N [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | θεραπευσαι ND, W [0.5%] NU

^k ανθρωπω *rell* | 1 τω εξηραμμενην εχοντι την χειρα [5%] CP

^l την χειρα σου f³⁵ C, D, W [96%] RP, HF, CP, TR | ~ 312 NB, N [4%] OC, NU

^m αποκατεσταθη f³⁵ D [78%] RP, HF, OC, TR | απεκατεσταθη NB, C, N, W [20%] CP, NU | απεκατεστη [1%] | one other variant

ⁿ οἱ δε φαρισαιοι συμβουλιον ελαβον κατ αυτου εξελθοντες f³⁵ N, W [95%] RP, HF, CP, TR | ~ 12384567 [3%] | ~ 82134567 (N) B, C [1.5%] OC, NU | ~ 8 και 134567 D [0.5%]

^o απολεσωσιν *rell* | απωλεσωσιν CP

^p οχλοι πολλοι f³⁵ C, D, W (97.3%) RP, HF, OC, CP, TR [NU] | ~ 21 (1.9%) | 1 N (0.5%) | 2 NB (0.3%)

^q απαντας f³⁵ [20%] | παντας NB, C, N (D, W) [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^r αυτον ποιησωσιν *rell* | ~ 21 OC

^s οπως f³⁵ N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ινα NB, C, D [2%] NU

συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νίκος τὴν κρίσιν. **21** Καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν.»

The Pharisees blaspheme the Holy Spirit

22 Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν^{u,v} λαλεῖν καὶ βλέπειν. **23** Καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον, «Μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός,^w ὁ Υἱὸς Δαβὶδ;» **24** Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, «Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν^x Βεελζεβούλ, ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.» **25** Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς^y τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν εἶπεν αὐτοῖς· «Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς^z ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθήσεται. **26** Καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς τὸν Σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη. Πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; **27** Καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν;^a Διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.^b **28** Εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Πνεύματι Θεοῦ^c ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. **29** Ἦ πῶς δύναται τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι,^d ἐὰν μὴ πρῶτον δῆσῃ τὸν ἰσχυρόν; Καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσῃ.^e

The unforgivable sin

30 »Ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστιν, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει. **31** Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις, ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.^f **32** Καὶ ὅς ἐάν^g εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὅς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν^h αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

Jesus denounces the Pharisees

33 »Ἦ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν· ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. **34** Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες; Ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. **35** Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ

¹ και *rell* | 1 εν D [5%] TR | 1 επι W

^u τον τυφλον και κωφον **f**³⁵ C,N [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 1432 W [3%] | 14 **NB**, D [1%] NU

^v κωφον **f**³⁵ **NB**, D, W [25%] NU | 1 και C, N [75%] RP, HF, OC, CP, TR

^w ο χριστος **f**³⁵ [20%] OC, CP | --- **NB**, C, D, N, W [80%] RP, HF, TR, NU

^x εν **f**³⁵ [25%] | 1 τω **NB**, C, D, N, W [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^y ο ιησους **f**³⁵ C, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, D [0.5%] NU

^z εαυτης *rell* | εαυτην D [5%] OC (2x)

^a εκβαλλουσιν *rell* | εκβαλουσιν N [3%] OC

^b υμων εσονται κριται **f**³⁵ C, N [97%] RP, HF, CP, TR | ~ 321 **NB**, D [1%] OC, NU | ~ 312 [1%] | ~ 32 αυτοι 1 W | three other variants

^c εγω εν πνευματι θεου **f**³⁵ [28%] OC, TR | ~ 2341 **NB**, C, D, W [70%] RP, HF, CP, NU | 234 [2%] | ~ 2 δακτυλω 41 N

^d διαρπασαι **f**³⁵ **ND** [98%] RP, HF, CP, TR | αρπασαι B, C, N, W [2%] OC, NU

^e διαρπαση **f**³⁵ **ND**, W [40%] | διαρπασει B, C, N [60%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^f τοις ανθρωποις **f**³⁵ C, D, N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB** [2%] NU

^g εαν *rell* | αν **Ϟ**²¹ D [10%] TR

^h τω νυν **f**³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP | τουτω 1 **NB**, C, D, N, W [5%] TR, NU | ~ 1 αιωνι τουτω [5%]

ἀγαθοῦ θησαυροῦⁱ ἐκβάλλει^k ἀγαθὰ, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει^k πονηρά. **36** Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν^l λαλήσωσιν^m οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν περὶⁿ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. **37** Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιοθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.»

The sign of the prophet Jonah

38 Τότε ἀπεκρίθησάν^o τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες, «Διδάσκαλε, θέλομεν^p ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν.» **39** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· «Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. **40** Ὡσπερ γὰρ ἦν^q Ἰωνᾶς^r ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται^s ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. **41** Ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινούσιν αὐτήν, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε. **42** Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἤλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος,^t καὶ ἰδοῦ, πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

An empty 'house' is bad

43 »Ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὐρίσκει. **44** Τότε λέγει, ᾿Επιστρέψω^u εἰς τὸν οἶκόν μου^v ὅθεν ἐξῆλθον.» Καὶ ἐλθὼν εὐρίσκει σχολάζοντα,^w σεσαρωμένον, καὶ κεκοσμημένον. **45** Τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἔτερα πνεύματα, πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χεῖρονα τῶν πρώτων. Οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.»^x

New relationships

46 Ἔτι δέ^y αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοῦ, ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλήσαι.^z **47** Εἶπεν δέ τις αὐτῷ, «Ἰδοῦ, ἡ μήτηρ σου

ⁱ θησαυρου *rell* | 1 της καρδιας [5%] TR

^j εκβαλλει *f*³⁵ B,D,W [85%] RP,HF,OC,CP,NU | 1 τα *NC,N* [14%] TR | 1 το [1%]

^k εκβαλλει *rell* | 1 τα *N* [10%] CP

^l εαν *f*³⁵ C,N,W [99.2%] RP,HF,OC,CP,TR | αν (0.4%) | --- *NB,D* (0.4%) NU

^m λαλησωσιν *f*³⁵ N,W [97.3%] RP,HF,OC,CP,TR | λαλησουσιν *NB,C* (2.2%) NU | seven other variants D (0.4%)

ⁿ περι *rell* | υπερ CP

^o απεκριθησαν *f*³⁵ N,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR | 1 αυτω *NB,C,D* [5%] NU

^p θελομεν *rell* | θελωμεν [2%] CP

^q ην *rell* | εγενετο [2%] OC | --- D

^r ιωνας *rell* | 1 ο προφητης [1%] OC

^s εσται *f*³⁵ *NB,C* [65%] RP,HF,CP,TR,NU | 1 και D,W [35%] OC

^t σολομωνος *rell* | σολομωντος C [10%] TR (both times; C only the first)

^u επιστρεψω *rell* | υποστρεψω [10%] CP

^v επιστρεψω εις τον οικον μου *f*³⁵ C,W [99%] RP,HF,CP,TR | ~ 23451 *NB,D* [1%] OC,NU

^w σχολαζοντα *rell* | 1 και *NC* [4%] OC

^x ταυτη τη πονηρα *rell* | ~ 231 [2%] OC

^y δε *f*³⁵ C(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | --- *NB* [1%] NU

^z αυτω λαλησαι *rell* | ~ 21 D [5%] OC

καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἐστήκασιν,^a ζητοῦντές σοι λαλήσαι.»^{b,c} **48** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν τῷ εἰπόντι^d αὐτῷ, «Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;» **49** Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν·^e «Ἴδού, ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. **50** Ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ^f τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφός καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν.»

Parables of the Kingdom

13:1 Ἐν δὲ^g τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ^h τῆς οἰκίας ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. **2** Καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰςⁱ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἰστήκει.

Parable of the soils

3 Καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς πολλὰ^j λέγων· «Ἴδού, ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρου.^k **4** Καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτόν, ἃ μὲν ἔπεσεν παρὰ τὴν ὁδόν· καὶ ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ^l κατέφαγεν αὐτά. **5** Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχεν γῆν πολλήν· καὶ εὐθέως ἐξανέτειλεν διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. **6** Ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ρίζαν ἐξηράνθη. **7** Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν^m αὐτά. **8** Ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν καὶ ἐδίδου καρπὸν· ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα. **9** Ὁ ἔχων ὄτα ἀκούειν,ⁿ ἀκουέτω.»

The reason for parables

10 Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον^o αὐτῷ, «Διὰ τί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;» **11** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὅτι «Ἵμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται. **12** Ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. **13** Διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν. **14** Καὶ ἀναπληροῦται^p αὐτοῖς^q ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ

^a ἔξω ἐστήκασιν *rell* | ~ 21 OC

^b σοὶ λαλήσαι *rell* | σε ἰδεῖν OC

^c the whole verse **F**³⁵ C(D)W [99%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- **XB** [1%]

^d εἰποντι **F**³⁵ C [98.5%] RP, HF, CP, TR | λεγοντι **XB, D** [1.5%] OC, NU | --- W

^e εἶπεν *rell* | εφη [1%] OC

^f ποιησῆ *rell* | ποιησῆ [5%] CP | ποιη C [0.5%] | ποιει D

^g δε **F**³⁵ C, D, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **XB** [1.5%] NU

^h ἀπο **F**³⁵ C, W [97.7%] RP, HF, CP, TR | εκ **X** [0.5%] | --- B [1.5%] OC, NU | three other variants D [0.3%]

ⁱ εἰς **F**³⁵ **XB, C, W** [30%] OC, NU | 1 το D [70%] RP, HF, CP, TR

^j ἐν παραβολαῖς πολλὰ **F**³⁵ C [25%] | ~ 312 **XB, D, W** [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^k σπείρου **F**³⁵ **XD, W** [60%] OC, CP | σπείρειν B, C [40%] RP, HF, TR, NU

^l ἦλθεν τὰ πετεινὰ καὶ **F**³⁵ **X, C(D)W** [98%] RP, HF, CP, TR | ἐλθοντα 23 B [2%] OC, NU

^m ἀπέπνιξαν **F**³⁵ B, C, N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐπνιξαν **XD** [2%] NU | one other variant

ⁿ ἀκούειν **F**³⁵ C, D, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **XB** [0.5%] NU

^o εἶπον *rell* | εἶπαν **XB** [0.5%] NU

^p ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσιν καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν οὐδὲ συνιοῦσιν καὶ ἀναπληροῦται *rell* | ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσιν καὶ ἀκούοντες μὴ ἀκουῶσι μηδὲ συνῶσι μηποτε ἐπιστρεψῶσι καὶ τότε πληρωθήσεται OC

^q αὐτοῖς *rell* | ἐπ 1 D [5%] TR

λέγουσα· Ἀκοῆ ἀκούσετε[†] καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέπετε^ς καὶ οὐ μὴ ἴδητε. **15** Ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὤσιν βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μήποτε ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὤσιν ἀκούσωσιν καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσιν, καὶ ἐπιστρέψωσιν·[†] καὶ ἰάσωμαι^υ αὐτούς· **16** Ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ ὅτι βλέπουσιν, καὶ τὰ ὤτα ὑμῶν ὅτι ἀκούει·^υ **17** ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφητῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε καὶ οὐκ εἶδον,^ω καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν.

Parable of the soils explained

18 »Ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος·^χ **19** Παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς καὶ ἀρπάζει^υ τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ—οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς, **20** Ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρεῖς—οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ εὐθὺς^ζ μετὰ χαρᾶς^α λαμβάνων αὐτόν· **21** οὐκ ἔχει δὲ ρίζαν ἐν ἑαυτῷ ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστιν. Γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται. **22** Ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρεῖς—οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἵωνος τούτου^β καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλοῦτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται. **23** Ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν^ς σπαρεῖς—οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιῶν,^δ ὃς δὴ καρποφορεῖ καὶ ποιεῖ· ὁ μὲν ἑκατόν, ὁ δὲ ἐξήκοντα, ὁ δὲ τριάκοντα.»

Wheat and tares

24 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· «Ὡμοιωθή ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι^ς καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· **25** ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς καὶ ἔσπειρεν^φ ζιζάνια ἀνά μέσον τοῦ σίτου καὶ ἀπῆλθεν. **26** Ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος καὶ καρπὸν ἐποίησεν, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια. **27** Προσελθόντες δὲ οἱ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότης εἶπον αὐτῷ, «Κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; Πόθεν οὖν ἔχει^ς ζιζάνια;» **28** Ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, «Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν.» Οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ,^η «Θέλεις οὖν

[†] ἀκούσατε f³⁵ NC [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU | ἀκουσητε N, W [20%] | ἀκουσατε B | ἀκουσεται D

^ς βλέπετε f³⁵ B, C [90%] RP, HF, OC, CP, TR, NU | βλέψητε xN [10%] | βλέπεται D | βλέψηται W

[†] ἐπιστρέψωσιν *rell* | ἐπιστρέψουσιν N, W [10%]

^υ ἰάσωμαι f³⁵ [50%] TR | ἰασομαι xBC, D, N, W [50%] RP, HF, OC, CP, NU

^υ ἀκούει f³⁵ W [93%] RP, HF, CP, TR | ἀκουουσιν xB, C, D, N [7%] OC, NU

^ω εἶδον f³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ἰδον [0.5%] | ἰδαν xN [0.5%] | εἶδαν B, NU | ἠδυνθησαν εἶδειν D

^χ σπείροντος f³⁵ C, D, N [98%] RP, HF, CP, TR | σπείραντος xB, W [2%] OC, NU

^υ ἀρπάζει *rell* | αἰρει [2%] OC

^ζ εὐθὺς *rell* | εὐθεως [4%] OC

^α χαρᾶς *rell* | 1 δεχομενος και OC (small print)

^β τουτου f³⁵ C, N, W [99.8%] RP, HF, OC, CP, TR | --- xB, D, NU

^ς γην την καλην f³⁵ D, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 31 xB, C, N [5%] NU | two other variants

^δ συνιων f³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | συνιεις xB, D [1%] NU

^ς σπείραντι f³⁵ xB, N, W [30%] OC, CP, NU | σπείροντι C, D [70%] RP, HF, TR

^φ ἐσπείρεν f³⁵ C, D, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐπεσπείρεν B, N [2%] NU | ἐπεσπαρκεν x

^ς ἔχει f³⁵ B, C, D, N, W [95%] RP, HF, OC, CP, NU | 1 τα x [5%] TR

^η εἶπον αὐτῷ f³⁵ (N)W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | λεγουσιν 2 x(D) [1%] NU | ~ 2 λεγουσιν B, C [0.5%]

ἀπελθόντες συλλέξομενⁱ αὐτά;» **29** Ὁ δὲ ἔφη^j «Οὐ, μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον. **30** Ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι^k τοῦ θερισμοῦ, καὶ ἐν^l καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, «Συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια καὶ δῆσατε αὐτὰ εἰς δέσμας πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά, τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.» » »

Mustard seed

31 Ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων· «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. **32** ὁ μικρότερον μὲν ἐστὶν πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῆ μείζον πάντων^m τῶν λαχάνων ἐστὶν καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε ἐλθεῖνⁿ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.»

Yeast

33 Ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς· «Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψε^o εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.»

34 Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ^p ἐλάλει αὐτοῖς, **35** ὅπως πληρωθῆ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· «Ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.»^q

“Wheat and tares” explained

36 Τότε ἀφείξ τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ Ἰησοῦς.^r Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, «Φράσον^s ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.» **37** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς.^t «Ὁ σπεῖρων τὸ καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου. **38** Ὁ δὲ ἀγρός ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσιν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ. **39** Ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπεύρας αὐτὰ ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμὸς συντέλεια τοῦ^u αἰῶνος ἐστὶν, οἱ δὲ θερισταὶ ἄγγελοί εἰσιν. **40** Ὡσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια καὶ πυρὶ καίεται,^v οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου.^w **41** Ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν· **42** καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ ἔσται

ⁱ συλλέξομεν **F**³⁵ [80%] RP, HF, CP | συλλεξωμεν **NB, C, N** [20%] OC, TR, NU | συνλεξομεν D, W

^j εφη **F**³⁵ N, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | φησιν **NB, C** [1%] NU | λεγει D [0.5%]

^k μεχρι **F**³⁵ C, N [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | αχρι **ℵ** | εως B, D [1%] NU | μεχρισ W

^l εν **F**³⁵ B, D, N, W [95%] RP, HF, OC, CP, NU | ι τω **ℵ, C** [5%] TR

^m παντων **F**³⁵ [30%] OC, CP | --- **NB, C, D, N, W** [70%] RP, HF, TR, NU

ⁿ ελθειν *rell* | κατελθειν CP

^o εκρυψεν **F**³⁵ N [85%] RP, HF | ενεκρυψεν **NB, C, D, W** [15%] OC, CP, TR, NU

^p ουκ **F**³⁵ D [95%] RP, HF, CP, TR | ουδεν **NB, C, W** [5%] OC, NU

^q κοσμου **F**³⁵ **ℵC, D, W** (99.4%) RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- B (0.5%) | long omission (0.1%)

^r ο ιησους **F**³⁵ C, W [98%] RP, HF, CP, TR | αυτου [1%] OC | --- **NB, D** [1%] NU

^s φρασον **F**³⁵ C, D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | διασαφησον **NB** [1%] NU

^t αυτοις **F**³⁵ C, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB, D** [1.5%] NU

^u του **F**³⁵ C, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B, D [1.5%] NU | **ℵ** omits most of the verse

^v καιεται **F**³⁵ C, W [90%] RP, HF, OC, CP | κατακαιεται **NB** [10%] TR [NU] | κατακαιονται D

^w τουτου **F**³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, TR | --- **NB, D** [1%] CP, NU

ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. **43** Τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν. Ὁ ἔχων ὄρα ἀκούει^x ἀκουέτω.

Treasure and pearl

44 »Πάλιν^y ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ,^z ὃν εὐρὼν ἄνθρωπος ἔκρυψεν, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει καὶ πάντα ὅσα ἔχει πωλεῖ^a καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

45 »Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας, **46** ὃς εὐρὼν^b ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακεν πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

A fishing net

47 »Πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνη βληθείση εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούση, **48** ἣν ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες^c ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν· καὶ καθίσαντες συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα,^d τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. **49** Οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. Ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι καὶ ἀφοριοῦσιν τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, **50** καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.»

51 Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,^e «Συνήκατε ταῦτα πάντα;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Ναί, Κύριε.»^f **52** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, «Διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν^g τῶν οὐρανῶν ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.»

A visit to Natsareth

53 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. **54** Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήττεσθαι^h αὐτοὺς καὶ λέγειν· «Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις; **55** Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; Οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται Μαριάμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Ἰάκωβος καὶ Ἰωσή^j καὶ Σίμων καὶ Ἰούδας; **56** Καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ, οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; Πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;»^k **57** Καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Οὐκ ἔστιν προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι

^x ἀκούειν **f**³⁵ C,D,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B [0.5%] NU

^y παλιν **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,D [0.5%] NU

^z ἐν ἀγρῷ **f**³⁵ D,N [30%] | 1 τω 2 B,C,W [70%] RP,HF,OC,CP,TR,NU | --- **κ**

^a παντα οσα εχει πωλει **f**³⁵ C,N,W (91.3%) RP,HF,OC,CP,TR | ~ 4123 **κ**D (4.1%) NU | ~ 423 B (1.1%) | 234 (2.3%) | six other variants (0.7%) | long omissions (0.6%)

^b ος ευρων **f**³⁵ C,N,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 2 δε **κ**B(D) [1.5%] NU

^c αναβιβασαντες *rell* | 1 αυτην (D) [10%] OC | 1 και C [2%]

^d αγγεια **f**³⁵ (D)W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | αγγη **κ**B,C,N [1.5%] NU

^e λεγει αυτοις ο ιησους **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,D [0.5%] NU

^f κυριε **f**³⁵ C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,D [2%] NU

^g εις την βασιλειαν **f**³⁵ [90%] RP,HF,OC,CP,TR | τη βασιλεια **κ**B,C,N,W [9%] NU | εν τη βασιλεια D [1%]

^h εκπληττεσθαι **f**³⁵ [90%] RP,HF,OC,TR | εκπλησσεσθαι **κ**B,C,D,N,W [10%] CP,NU | two other variants

ⁱ ουχι **f**³⁵ D [95%] RP,HF,OC,CP,TR | ουχ **κ**B,C,N,W [5%] NU

^j ιωση **f**³⁵ W [90%] RP,HF,OC,CP,TR | ιωση [2%] | ιωαννης **κ**D [7%] | ιωσηφ B,C,N [1%] NU

^k ταυτα παντα *rell* | ~ 21 D,N,W [10%]

αὐτοῦ¹ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.» **58** Καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

The death of John the Baptizer

14:1 Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν Ἡρώδης ὁ τετράρχης^m τὴν ἀκοὴν Ἰησοῦ, **2** καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ, «Οὗτός ἐστιν Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.» **3** Ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτὸνⁿ καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ^o διὰ Ἡρωδιάδα, τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. **4** Ἐλεγεν γὰρ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης,^p «Οὐκ ἔξεστίν σοι ἔχειν αὐτήν.» **5** Καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήτο^q τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. **6** Γενεσίων^r δὲ ἀγομένων^s τοῦ Ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς Ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἤρεσεν τῷ Ἡρώδῃ. **7** Ὅθεν μεθ' ὄρκου ὠμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσῃται. **8** Ἡ δέ, προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, «Δός μοι,» φησὶν, «ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ.» **9** Καὶ ἐλυπήθη^t ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ^u τοὺς ὄρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσεν δοθῆναι. **10** Καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισεν τὸν^v Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ. **11** Καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ^w ἐπὶ πίνακι καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκεν τῇ μητρὶ αὐτῆς. **12** Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα^x καὶ ἔθαψαν αὐτό,^y καὶ ἐλθόντες^z ἀπήγγειλαν τῷ Ἰησοῦ.

Food for 15,000

13 Καὶ ἀκούσας^a ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων. **14** Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς^b εἶδεν πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχίσθη ἐπ' αὐτοῖς^c καὶ ἐθεράπευσεν τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν.

15 Ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,^d λέγοντες· «Ἐρημὸς ἐστὶν ὁ τόπος καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρήλθεν. Ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς

¹ πατριδι αυτου f³⁵ N, W [97.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 B, D [0.5%] NU | ιδια 1 N [2%] | ιδια 12 C

^m τετραρχης f³⁵ B, D, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | τετρααρχης NC [0.5%] NU

ⁿ αυτον f³⁵ NC, D, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- B [0.5%]

^o εθετο εν φυλακη f³⁵ C, N, W [97.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 23 απεθετο NB [1%] NU | 2 τη 3 D | ~ 2 τη 3 απεθετο [0.5%] | 12 τη 3 [0.5%] | three other variants

^p αυτω ο ιωαννης f³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 (B) [0.5%] NU | 3 N | 13 D [0.5%]

^q εφοβειτο f³⁵ [20%] | εφοβηθη NB, C, D, N, W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU [the imperfect is correct]

^r γενεσιων f³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | γενεσιους NB, D [1%] NU

^s αγομενων f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | αγομενοις [0.5%] | γενομενων C, N [2%] | γενομενοις NB, D [0.5%] NU

^t ελυπηθη f³⁵ NC, W (98.7%) RP, HF, OC, CP, TR | λυπηθεις B, D (1.2%) NU | two other variants (0.1%)

^u δε f³⁵ NC, W (98%) RP, HF, OC, CP, TR | και (0.2%) | --- B, D (1.7%) NU

^v τον f³⁵ C, D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- NB [1%]

^w ηνεχθη η κεφαλη αυτου *rell* | ~ 2341 CP

^x σωμα f³⁵ W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | πτωμα (N)B, C(D) [5%] NU

^y αυτο f³⁵ C, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | αυτον NB [0.5%] [NU]

^z ελθοντες *rell* | εξελθοντες CP

^a και ακουσας f³⁵ C, W [95%] RP, HF, CP, TR | ~ 2 δε NB, D [5%] OC, NU

^b ο ιησους f³⁵ C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [3%] NU

^c αυτοις *rell* | αυτους W [5%] TR | περι αυτων D

^d αυτου f³⁵ C, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [0.5%] NU

κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.» **16** Ὁ δὲ Ἰησοῦς^e εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ χρειάν ἔχουσιν ἀπελθεῖν. Δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.» **17** Οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, «Οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας.» **18** Ὁ δὲ εἶπεν, «Φέρετέ μοι αὐτούς ὧδε.»^f **19** Καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι^g ἐπὶ τοὺς χόρτους,^h λαβὼνⁱ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν· καὶ κλάσας ἔδωκεν τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις. **20** Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἔχορτάσθησαν· καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις. **21** Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

Peter walks on water

22 Καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς^j τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ^k ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσει τοὺς ὄχλους. **23** Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσευξάσθαι. Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ. **24** Τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν,^l βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. **25** Τετάρτη δὲ φυλακῆ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθεν^m πρὸς αὐτούς ὁ Ἰησοῦς,ⁿ περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.^o **26** Καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ^p ἐπὶ τῆν θάλασσαν^q περιπατοῦντα ἐταράχθησαν, λέγοντες ὅτι «Φάντασμα ἐστίν.» Καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. **27** Εὐθέως^r δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,^s λέγων· «Θαρσεῖτε, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.» **28** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν,^t «Κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρὸς σε ἐλθεῖν^u ἐπὶ τὰ ὕδατα.» **29** Ὁ δὲ εἶπεν, «Ἐλθέ.» Καὶ καταβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν^v πρὸς τὸν Ἰησοῦν. **30** Βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν^x ἐφοβήθη, καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι ἔκραξεν, λέγων, «Κύριε, σῶσόν

^e ιησους f³⁵ B,C,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR[NU] | --- ND [1%]

^f αυτους ωδε f³⁵ C, W (98.8%) RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB (0.2%) NU | 1 D (0.6%) | long omissions (0.4%)

^g ανακλιθηναι rell | ανακληθηναι CP

^h τους χορτους f³⁵ [96%] RP, HF, OC, CP, TR | του χορτου NB, C, W [3%] NU | τον χορτον D [1%]

ⁱ λαβων f³⁵ B [96%] RP, HF, OC, CP, NU | και 1 NC, W [4%] TR | ελαβεν D

^j ο ιησους f³⁵ [95%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, D, W [5%] NU

^k αυτου f³⁵ B [30%] OC, TR | --- NC, D, W [70%] RP, HF, CP, NU

^l μεσον της θαλασσης ην f³⁵ NC, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | σταδιους πολλους απο της γης απειχεν B [2%] NU | ~ 4 εις 123 D | two other variants

^m απηλθεν f³⁵ C, D, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ηλθεν NB [4%] NU

ⁿ ο ιησους f³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, D, W [3%] NU

^o της θαλασσης f³⁵ C, D [97%] RP, HF, OC, CP, TR | την θαλασσαν NB, W [3%] NU

^p και ιδοντες αυτον οι μαθηται f³⁵ C, W (94.4%) RP, HF, OC, CP, TR | 12345 αυτου (0.9%) | 123 (1.3%) | 2 δε 345 (1.3%) | ~ 4 δε 523 B, D (0.9%) NU | 2 δε 3 N (0.2%) | three other variants (0.3%)

^q την θαλασσαν f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | της θαλασσης NB, C, D [3%] NU

^r ευθεως f³⁵ C, W [97.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ευθυς NB, D [2.5%] NU

^s αυτοις ο ιησους f³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 B [0.5%] [NU] | 1 ND [0.5%]

^t ο πετρος ειπεν f³⁵ [25%] | 123 αυτω B [1%] | αυτω 123 NC, W [73%] RP, HF, OC, CP, TR, NU | αυτω 23 D | one other variant

^u προς σε ελθειν f³⁵ [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 NB, C, D, W [5%] NU

^v ο f³⁵ C, W [99.8%] RP, HF, OC, CP, TR[NU] | --- NB, D

^w ελθειν f³⁵ D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | και ηλθεν B, C [1%] NU | ελθιν ηλθεν ουν N

^x ισχυρον f³⁵ C, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR[NU] | --- NB [0.5%]

με.» **31** Καὶ εὐθέως^γ ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἐπελάβετο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ· «Ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;» **32** Καὶ ἐμβάντων^ζ αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. **33** Οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες^α προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, «Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς εἶ.»

At Genesaret

34 Καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς^β τὴν γῆν^ς Γενησαρέτ.^δ **35** Καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας· **36** καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν^ε μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἤψαντο διεσώθησαν.

Jesus antagonizes the Pharisees—29 AD

15:1 Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ^φ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι^ς λέγοντες· **2** «Διὰ τί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουν τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; Οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν^η ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.» **3** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· «Διὰ τί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν; **4** Ὁ γὰρ Θεὸς ἐνετείλατο, λέγων,^ι «Τίμα τὸν πατέρα^ι καὶ τὴν μητέρα,^ι» καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.» **5** Ὑμεῖς δὲ λέγετε· ὁ^ς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ, «Δῶρον, ὃ ἐστὶν ἐξ ἐμοῦ ὠφελήθης»— **6** καὶ^κ οὐ μὴ τιμήσῃ^ι τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα.»^μ Καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν^ν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. **7** Ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσεν^ο περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων· **8** ὁ^ς ἐγγίζει μοι^π ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ^ι τοῖς χεῖλεσίν με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. **9** Μάτην δὲ σέβονται με, διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων.»

That which defiles

10 Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀκούετε καὶ συνίετε. **11** Οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ

^γ και ευθεως f³⁵ [20%] CP | ~ 2 δε (8)B,C,D,W [80%] RP, HF, OC, TR, NU

^ζ εμβαντων f³⁵ C,N,W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | αναβαντων NB,D [2%] NU

^α ελθοντες f³⁵ C,D,W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,N [2%] NU | προσελθοντες [2%]

^β εις f³⁵ [95%] RP, HF, OC, CP, TR | επι NB,C,D,N,W [5%] NU

^ς γην f³⁵ C,N [98%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 εις NB,D,W [2%] NU

^δ γενησαρετ f³⁵ N [30%] | γεννησαρετ NB,C,W [55%] RP, HF, OC, CP, TR, NU | γεννησαρεθ [14%] | γενησαρεθ [0.5%] | γεννησαρ D (According to the Targum, the name is spelled with one 'n', according to the LXX it is with two.)

^ε καν f³⁵ [35%] OC, CP | --- NB,C,D,N,W [65%] RP, HF, TR, NU

^φ οι f³⁵ C,N,W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,D [3%] NU

^ς γραμματεις και φαρισαιοι f³⁵ C,N,W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 321 NB,D [3%] NU

^η αυτων f³⁵ C,D,N,W [98%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- NB [2%]

^ι ενετειλατο λεγων f³⁵ N,C,N,W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ειπεν B,D [1.5%] NU

^ι πατερα *rell* | 1 σου N,W [10%] TR

^κ και f³⁵ N,W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,C,D [3%] NU

^ι τιμηση f³⁵ N [95%] RP, HF, OC, CP, TR | τιμησει B,C,D,N,W [5%] NU

^η την μητερα f³⁵ [25%] | 123 αυτου C,N,W [75%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,D [0.5%] NU

^ν την εντολην f³⁵ N,W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | τον νομον NC (1.1%) | τον λογον B,D (0.4%) NU

^ο προεφητευσεν f³⁵ N,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | επροφητευσεν NB,C,D [1%] NU

^π εγγιζει μοι f³⁵ C,N,W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,D [2%] NU

^ι τω στοματι αυτων και f³⁵ C,N,W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,D [2%] NU

στόματος—τούτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.» **12** Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ[†] εἶπον^ς αὐτῷ, «Οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι[†] ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν;»^μ
13 Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. **14** Ἄφετε αὐτούς. Ὁδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ^ν τυφλῶν·^ω τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφοτέροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται.»^χ

15 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, «Φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.»^γ
16 Ὁ δὲ Ἰησοῦς^ζ εἶπεν· «Ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοὶ ἐστε; **17** Οὐπω^α νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;
18 Τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται· κάκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. **19** Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. **20** Ταῦτά ἐστιν τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶν φαγεῖν οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.»

A crumb for a little dog

21 Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.
22 Καὶ ἰδοῦ, γυνὴ^β Χαναanaία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν^ς αὐτῷ,^δ λέγουσα· «Ἐλέησόν με, Κύριε, Υἱέ^ε Δαυίδ· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.» **23** Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. Καὶ προσελθόντες^φ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠρώτων^ς αὐτόν, λέγοντες, «Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν.» **24** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.» **25** Ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνησεν^η αὐτῷ λέγουσα, «Κύριε, βοήθει μοι.» **26** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.»
27 Ἡ δὲ εἶπεν, «Ναί, Κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιγίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.» **28** Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ· «Ἵψὺ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. Γενηθήτω σοι ὡς θέλεις.» Καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

[†] αὐτοῦ **f**³⁵ C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,D [2%] NU

^ς εἶπον **f**³⁵ (**κ**)C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | λεγουσιν B,D [2%] NU

[†] φαρισαῖοι *rell* | 1 οἱ CP

^μ ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν *rell* | ~ 4123 OC

^ν ὀδηγοὶ εἰσιν τυφλοὶ **f**³⁵ **κ**,C,N,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 321 B(D) [2%] NU

^ω τυφλῶν **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] | --- **κ**B,D [0.5%]

^χ ἐμπεσοῦνται **f**³⁵ (D)W [30%] CP | πεσοῦνται **κ**B,C [70%] RP,HF,OC,TR,NU

^γ ταύτην **f**³⁵ C,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] | --- **κ**B [1%]

^ζ Ἰησοῦς **f**³⁵ C,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,D [1.5%] NU

^α οὐπω **f**³⁵ **κ**,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | ου B,D [1%] NU

^β γυνή *rell* | 1 τις CP

^ς ἐκραύγασεν **f**³⁵ C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | ἐκραξεν B,D [1%] NU | ἐκραξεν **κ** [1%] | ἐκραυγαξεν [1%]

^δ αὐτῷ **f**³⁵ W [95%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,C [5%] NU | ὀπισω αὐτοῦ D

^ε υἱε **f**³⁵ **κ**,C [99%] RP,HF,OC,CP,TR | υἱος B,D,W [1%] NU

^φ προσελθόντες *rell* | 1 αὐτῷ CP

^ς ἠρώτων **f**³⁵ W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ἠρωτουν **κ**B,C,D [0.5%] NU | ἠρωτησαν [1%]

^η προσεκύνησεν **f**³⁵ C,W [90%] RP,HF,OC,CP | προσεκυνει **κ**B,D [10%] TR,NU

Food for 4,000 men

29 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. **30** Καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς,ⁱ καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ,^j καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς· **31** ὥστε τοὺς ὄχλους^k θαυμάσαι—βλέποντας κωφοὺς^l λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς,^m χωλούς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας—καὶ ἐδόξαζονⁿ τὸν Θεὸν^o Ἰσραὴλ.

32 Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν· «Σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας^p τρεῖς προσμένουσίν μοι καὶ οὐκ ἔχουσιν τί φάγωσιν· καὶ ἀπολύσαι αὐτοὺς νῆστις^q οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.» **33** Καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,^r «Πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;» **34** Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Πόσους ἄρτους ἔχετε;» Οἱ δὲ εἶπον,^s «Ἐπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.» **35** Καὶ ἐκέλευσεν^t τοῖς ὄχλοις^u ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. **36** Καὶ λαβὼν^v τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας,^w εὐχαριστήσας ἔκλασεν, καὶ ἔδωκεν^x τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,^y οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.^z **37** Καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. Καὶ ἦσαν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων,^a ἑπτὰ σφυρίδας πλήρεις. **38** Οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. **39** Καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἐνέβη^b εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια Μαγδαλά.^c

The sign of the prophet Jonah

16:1 Καὶ προσελθόντες οἱ Φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπιδειξάι^d αὐτοῖς. **2** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·

ⁱ τυφλους κωφους κυλλους f³⁵ [94%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 213 C(W) [5%] | ~ 132 & [0.5%] NU | ~ 312 B | 13 D

^j του ιησου f³⁵ C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | αυτου &B, D [3%] NU

^k τους οχλους f³⁵ B, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | τον οχλον &C, D [5%] NU

^l κωφους *rell* | 1 ακουοντας αλαλους OC (small print)

^m υγιεις f³⁵ [92%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 και &B, C, D, W [8%] NU

ⁿ εδοξαζον f³⁵ & [30%] CP | εδοξασαν B, C, D, N, W [70%] RP, HF, OC, TR, NU

^o θεον *rell* | 1 του [2%] CP

^p ημερας f³⁵ &N [30%] CP, TR | ημεραι B, C, D, W [70%] RP, HF, OC, NU

^q νηστις f³⁵ &N [25%] | νηστεις B, C, D, W [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^r αυτου f³⁵ C, D, N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- &B [2%] NU

^s ειπον *rell* | ειπαν & [2%] NU | 1 αυτω D [1%] CP

^t εκελευσεν f³⁵ C, N, W (97%) RP, HF, OC, CP, TR | κελουσας (1.7%) | παραγγελιας &B, D (1.3%) NU | one other variant

^u τοις οχλοις f³⁵ N, W (78.8%) RP, HF, OC, CP, TR | τους οχλους C (19.2%) | τω οχλω &B, D (1.4%) NU | τον οχλον (0.3%) | three other variants (0.2%)

^v και λαβων f³⁵ C, N, W (97.2%) RP, HF, OC, CP, TR | ελαβεν &B, D (2.8%) NU

^w ιχθυας f³⁵ C, N, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 και &B, D [3%] NU

^x εδωκεν f³⁵ C, N, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | εδιδου &B, D [3%] NU

^y αυτου f³⁵ C, N, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- &B, D [3%] NU

^z τω οχλω f³⁵ C, D, N, W [96%] RP, HF, CP, TR | τοις οχλοις &B [4%] OC, NU

^a ηραν το περισσευον των κλασματος f³⁵ &, C, N, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 23451 B, D [1.5%] NU

^b ενεβη f³⁵ &B [30%] RP, OC, TR, NU | ανεβη C, N, W [70%] HF, CP | ενβαινει D

^c μαγδαλα f³⁵ [98%] RP, HF, OC, CP, TR | μαγδαλαν C, N, W [2%] | μαγαδαν &B(D) NU

^d επιδειξαι *rell* | υποδειξαι CP

«Ὁψίας γενομένης λέγετε, «Εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός· 3 καὶ πρωῖ, «Σήμερον χειμών, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός.» Ὑποκριταί,^e τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε.^f 4 Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωῆ τοῦ προφήτου.»^g Καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθεν.

“Beware of the leaven of the Pharisees”

5 Καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ^h εἰς τὸ πέραν ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. 6 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.» 7 Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες ὅτι «Ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.» 8 Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖςⁱ «Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;^j 9 Οὐπω νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; 10 Οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων καὶ πόσας σφυρίδας ἐλάβετε; 11 Πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου^k εἶπον ὑμῖν προσέχειν^l ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;» 12 Τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπεν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου,^m ἀλλὰⁿ ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

Jesus openly declares His death and ministers on that basis

16:13 Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, «Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι,^o τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου;» 14 Οἱ δὲ εἶπον,^p «Οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν.» 15 Λέγει αὐτοῖς, «Ὑμεῖς δέ, τίνα με λέγετε εἶναι;» 16 Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπεν, «Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος.» 17 Καὶ ἀποκριθεὶς^q ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· «Μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέν σοι, ἀλλ’ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. 18 Καγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι Ἰδοῦ οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. 19 Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς^s τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ

^e υποκριταί f³⁵ [94%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- C, D, W [3%] | (omit verses 2b-3 NB [3%])

^f from οψιας, verse 2, to δυνασθε, end of verse 3 f³⁵ C, D, N, W [97%] RP, HF, CP, TR [NU] [OC adds γνωμαι] | --- NB [3%]

^g του προφητου f³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1%] NU

^h αυτου f³⁵ N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, D [2%] NU

ⁱ αυτοις f³⁵ C [90%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D, W [10%] NU

^j ελαβετε f³⁵ C, W (97.4%) RP, HF, OC, CP, TR | ελαβομεν (0.6%) | εχετε NB, D (1.7%) NU | long omissions (0.2%)

^k αρτου f³⁵ D, W [90%] RP, HF, OC, CP, TR | αρτων NB, C [10%] NU | αρτους [0.5%]

^l προσεχειν f³⁵ W [95.5%] RP, HF, OC, CP, TR | προσεχετε D [1%] | προσεχετε δε NB, C [1.5%] NU | αλλα προσεχετε [1%] | two other variants [1%]

^m του αρτου f³⁵ C, W (94.2%) RP, HF, OC, CP, TR | των αρτων B (1.3%) NU | --- D (0.7%) | των φαρισαιων και σαδδουκαιων N (0.4%) | three other variants (0.4%) | long omissions (3%)

ⁿ αλλα f³⁵ NB, C, D, W [75%] RP, HF, CP, NU | αλλ [25%] OC, TR

^o με λεγουσιν οι ανθρωποι ειναι f³⁵ [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 2345 B [0.5%] NU | ~ 21345 C, W [0.5%] | ~ 3452 N | ~ 13425 D | one other variant

^p ειπον *rell* | ειπαν B [0.5%] NU

^q και αποκριθεις f³⁵ C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 2 δε NB, D [3%] NU

^r και f³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1%] NU

^s κλεις f³⁵ C, D [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | κλειδας NB, W [0.5%] NU

ὁ ἐὰν δήσης ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσης ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»

20 Τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ[†] ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν[‡] ὁ Χριστός. **21** Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα[‡] καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. **22** Καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ, λέγων, «Ἰλεός σοι, Κύριε· οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.» **23** Ὁ δὲ στραφεὶς εἶπεν τῷ Πέτρῳ· «Ὑπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ· σκάνδαλόν μου εἶ,[‡] ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.»

How to save your life

24 Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω[‡] μοι. **25** Ὃς γὰρ ἂν[‡] θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι ἀπολέσει αὐτήν, ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. **26** Τί γὰρ ὠφελεῖται[‡] ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; Ἡ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ; **27** Μέλλει γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ, καὶ τότε ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὴν πράξιν αὐτοῦ. **28** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,[‡] εἰσὶν τινες[‡] ὧδε ἐστῶτες[‡] οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται[‡] θανάτου ἕως ἂν ἴδωσιν τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.»

Jesus meets with Moses and Elijah

17:1 Καὶ μεθ' ἡμέρας ἕξ παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν. **2** Καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο[‡] λευκὰ ὡς τὸ φῶς. **3** Καὶ ἰδού, ὤφθησαν[‡] αὐτοῖς Μωσῆς[‡] καὶ Ἠλίας[‡] μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.[‡] **4** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν τῷ Ἰησοῦ, «Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις, ποιήσωμεν[‡] ὧδε τρεῖς σκηνάς· σοὶ μίαν καὶ

[†] αὐτοῦ f³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, D [1%] NU

[‡] ἐστιν f³⁵ NB [35%] NU | 1 ἰησοῦς C(D)W [65%] RP, HF, OC, CP, TR

[‡] ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα f³⁵ C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 NB, D [3%] NU

[‡] μου εἶ f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 C [0.5%] | ~ 2 ἐμοῦ NB [2%] NU | ~ 2 ἐμοὶ D [0.5%] | one other variant

[‡] ἀκολουθείτω *rell* | ἀκολουθητω CP

[‡] ἂν f³⁵ D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | εἰς NB, C [1%] NU

[‡] ὠφελεῖται f³⁵ C, D, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ὠφελήθησεται NB [3%] NU

[‡] ὑμῖν f³⁵ C, D, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 οἱ NB [4%] NU

[‡] τινες f³⁵ W [85%] RP, HF | 1 τῶν NB, C, D [15%] OC, CP, TR, NU

[‡] ἐστῶτες f³⁵ W [85%] RP, HF | ἐστηκοτῶν [10%] OC, CP, TR | ἐστῶτων NB, C, D [5%] NU

[‡] γεύσονται *rell* | γεύσονται [5%] CP

[‡] ἐγένετο f³⁵ NB, C, D, W [40%] OC, CP, TR, NU | ἐγένοντο [60%] RP, HF | --- [0.5%]

[‡] ὤφθησαν f³⁵ C, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ὠφθη NB, D [4%] NU

[‡] μωσῆς f³⁵ C [90%] RP, HF, OC, CP, TR | μουσῆς NB, D, W [10%] NU

[‡] ἡλίας *rell* | ἡλίας TR

[‡] μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες f³⁵ C(D) [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 (NB, W) [1%] NU

[‡] ποιήσωμεν f³⁵ D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ποιήσω NB, C [0.5%] NU

Μωσει^k μίαν καὶ μίαν Ἡλία.»^l **5** Ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοῦ, νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτοῦ· καὶ ἰδοῦ, φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα· «Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. Αὐτοῦ ἀκούετε.»^m **6** Καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ ἔπεσονⁿ ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. **7** Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἤψατο αὐτῶν καὶ^o εἶπεν, «Ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε.» **8** Ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν^p μόνον.

Elijah and 'Elijah'

9 Καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἐκ^q τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, «Μηδενὶ εἶπητε τὸ ὄραμα ἕως οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῆ.»^r **10** Καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,^s λέγοντες, «Τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν ὅτι Ἡλίαν δεῖ ἔλθειν πρῶτον;» **11** Ὁ δὲ Ἰησοῦς^t ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·^u «Ἡλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον,^v καὶ ἀποκαταστήσει πάντα. **12** Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ᾿Ηλίας» ἤδη ἦλθεν, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ'^w ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. Οὕτως καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.» **13** Τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

A tough kind of demon

14 Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν^x πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν,^y καὶ λέγων· **15** «Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. **16** Καὶ προσήνεγκα αὐτόν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτόν θεραπεῦσαι.» **17** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «᾿Ω γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν;^z ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; Φέρετέ μοι αὐτόν ὧδε.» **18** Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον· καὶ ἰάθη^a ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

19 Τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον, «Διὰ τί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;» **20** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν^b αὐτοῖς· «Διὰ τὴν ἀπιστίαν^c ὑμῶν.

^k μωσει f³⁵ [50%] OC | μωση C [47%] RP, HF, CP, TR | μουσει NB, D [2%] NU | μωση [1%] | μωσι W

^l μίαν ηλια f³⁵ (B) [90%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 (N)C(D)(W) [10%] NU

^m αουτου ακουετε f³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, D [1%] NU

ⁿ επεσον rell | επεσαν NB, C, D, W [2%] NU

^o προσελθων ο ιησους ηψατο αυτων και f³⁵ C, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 1236 αψαμενος 5 [1%]

| ~ προσηλθεν 236 αψαμενος 5 NB [0.5%] NU | ~ προσηλθεν 236 ηψατο 56 D

^p τον ιησουν f³⁵ C(D) [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | αυτον 2 B [0.5%] NU | ~ 2 αυτον N [1%] | 2 W

^q εκ rell | απο [5%] OC, TR

^r αναστη f³⁵ NC(W) [99.8%] RP, HF, OC, CP, TR | εγερθη B, D [0.2%] NU

^s αυτου f³⁵ B, C, D [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NW [1%] NU

^t ιησους f³⁵ C [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D, W [3%] NU

^u αυτοις f³⁵ NC [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B, D, W [1%] NU

^v πρωτον f³⁵ C [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D, W [3%] NU

^w αλλ f³⁵ NB [50%] OC, CP, TR | αλλα C, D, W [50%] RP, HF, NU

^x αυτων f³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1%] NU

^y αυτον rell | αυτω [5%] TR | εμπροσθεν αυτου D | αυτων [0.5%] | --- [0.5%]

^z εσομαι μεθ υμων f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 NB, C, D [3%] NU

^a ιαθη f³⁵ [20%] | εθεραπευθη NB, C, D, W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^b ιησους ειπεν f³⁵ C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | λεγει NB, D [3%] NU

^c απιστιαν f³⁵ C, D, W (98.3%) RP, HF, OC, CP, TR | ολιγοπιστιαν NB (1.5%) NU | --- (0.1%)

Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, «Μετάβηθι^d ἐντεῦθεν^e ἐκεῖ,» καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσκει ὑμῖν. **21** Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστεία.»^f

22 Ἀναστρεφομένων^g δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,^h εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, «Μέλλει ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, **23** καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.» Καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

Money from a fish

24 Ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναοῦμ,ⁱ προσῆλθον οἱ τὰ δίδραγμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ καὶ εἶπον,^j «Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ^k δίδραγμα;» **25** Λέγει, «Ναί.» Καὶ ὅτε εἰσῆλθον^l εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτόν ὁ Ἰησοῦς, λέγων· «Τί σοι δοκεῖ, Σίμων; Οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσιν τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;» **26** Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος,^m «Ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων.» Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Ἄρα γε ἐλεύθεροὶ εἰσιν οἱ υἱοί. **27** Ἴνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴνⁿ θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβάντα^o πρῶτον ἰχθὺν ἄρον. Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ εὐρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.»

How to be 'big' in the Kingdom

18:1 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες, «Τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;» **2** Καὶ προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς^p παιδίον ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ εἶπεν· **3** «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. **4** Ὅστις οὖν ταπεινώσει^q ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

About offenses

5 »Καὶ ὃς ἐὰν δέξεται παιδίον τοιοῦτον ἐν^r ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. **6** Ὅς δ' ἂν σκανδαλίση ἓνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα

^d μεταβηθι **f**³⁵ C,D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | μεταβα **xB** [3%] NU

^e εντευθεν **f**³⁵ C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | ενθεν **xB,D** [1%] NU

^f whole verse **f**³⁵ C,D,W (99.4%) RP,HF,OC,CP,TR | --- **xB** (0.6%) NU

^g αναστρεφομενων **f**³⁵ C(D)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | συστρεφομενων **xB** [1%] NU

^h εν τη γαλιλαια *rell* | εἰς τὴν γαλιλαϊαν OC

ⁱ καπερναουμ **f**³⁵ C [99%] RP,HF,OC,CP,TR | καφαρναουμ **xB,D,W** [1%] NU

^j ειπον *rell* | ειπαν B(D)NU

^k τα **f**³⁵ B,C [99%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] | --- **xD** | το W [0.5%]

^l οτε εισηλθον **f**³⁵ [25%] | 1 εισηλθεν (W) [72%] RP,HF,OC,CP,TR | 1 ηλθον C [1%] | ελθοντα B [1%] NU | εισελθοντα **x** | εισελθοντων [1%] | εισελθοντι D | one other variant [the reference is to the group, including Jesus.]

^m λεγει αυτω ο πετρος **f**³⁵ (C)W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | ειποντες δε B [1%] NU | ο δε εφη απο των αλλοτριων ειποντες δε **x** | 12 D

ⁿ την **f**³⁵ D [90%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **xB,W** [10%] NU

^o αναβαντα **f**³⁵ **xB,D** [40%] OC,TR,NU | αναβαινοντα W [60%] RP,HF,CP

^p ο ιησους **f**³⁵ D,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **xB** [3%] NU

^q ταπεινωσει *rell* | ταπεινωση [5%] TR

^r παιδιον τοιουτον εν **f**³⁵ [95%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 312 D [1%] | ~ 31 τοιουτο B [2%] NU | ~ 132 [0.5%] | ~ 13 τοιουτο **x** | 1 τοιουτο 3 W | two other variants

κρεμασθῆ μύλος ὀνικὸς εἰς^s τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ καταποντισθῆ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. **7** Οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν^t ἔλθεῖν τὰ σκάνδαλα, πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ^u δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

8 »Εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοπον αὐτὰ^v καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοι ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν,^w ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. **9** Καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· καλὸν σοι ἐστὶν μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν Γέενναν τοῦ πυρός.

God loves children

10 »Ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἐνὸς τῶν μικρῶν τούτων, λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. **11** Ἦλθεν γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου σῶσαι^x τὸ ἀπολωλός.^y **12** Τί ὑμῖν δοκεῖ; Ἐὰν γένηται τι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῆ ἐν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφείζ^z τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐπὶ τὰ ὄρη^a πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον; **13** Καὶ ἐὰν γένηται εὐρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐνενήκοντα ἐννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις. **14** Οὕτως οὐκ ἔστιν θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς ἵνα ἀπόληται εἷς^b τῶν μικρῶν τούτων.

Handling a recalcitrant brother

15 »Ἐὰν δὲ ἀμάρτη^c εἰς σε^d ὁ ἀδελφός σου, ὑπαγε,^e ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Ἐὰν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου. **16** Ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἓτι ἓνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῆ ἅν ῥῆμα. **17** Ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Agreeing in prayer

18 »Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ,^f καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.^g **19** Πάλιν ἀμὴν^h λέγω

^s εἰς f³⁵ W [95%] RP, HF, OC | ἐπι D, N [3%] CP, TR | περὶ NB [2%] NU | one other variant

^t ἐστιν f³⁵ ND, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B, N [3%] NU

^u ἐκεῖνῳ f³⁵ B, N(W) [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- ND [1%] NU

^v αὐτὰ f³⁵ N, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | αὐτον NB, D [5%] NU | one other variant

^w χωλὸν ἢ κυλλὸν f³⁵ D, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 321 NB [0.5%] NU

^x σῶσαι f³⁵ D, N, W (83.7%) RP, HF, OC, CP, TR | ζητησαι καὶ 1 (14.8%) | [NB (1.5%) NU omit the whole verse]

^y the whole verse f³⁵ D, N, W (98.5%) RP, HF, OC, CP, TR | --- NB (1.5%) NU

^z ἀφείζ f³⁵ NN, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ἀφησει B [2%] NU | ἀφησι D

^a ὄρη f³⁵ NN, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 καὶ B, D [2%] NU

^b εἷς f³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐν NB, D, N [2%] NU

^c ἀμάρτη f³⁵ W [25%] CP | ἀμαρτηση NB, D, N [74%] RP, HF, OC, TR, NU | ἀμαρτει [0.5%] | ἀμαρτησει [0.5%] [2nd or 1st aorist?]

^d εἰς σε f³⁵ D, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- NB [1%]

^e ὑπαγε f³⁵ NB, D [30%] NU | 1 καὶ N, W [70%] RP, HF, OC, CP, TR

^f τῷ οὐρανῷ f³⁵ N, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 2 B [0.5%] NU | τοῖς οὐρανοῖς ND [1%]

^g τῷ οὐρανῷ f³⁵ N, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 2 NB [0.5%] NU | τοῖς οὐρανοῖς D [1%]

^h ἀμὴν f³⁵ B [95%] RP, HF, OC, CP [NU] | --- ND [4%] TR | δε N, W [1%]

ὕμῖν ὅτι ἐὰν δύο ὕμῶν συμφωνήσωσινⁱ ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. **20** Οὗ γάρ εἰσιν δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἕμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.»

About forgiveness

21 Τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπεν,^j «Κύριε, ποσάκις ἀμαρτήσῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ· ἕως ἐπτάκις;» **22** Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Οὐ, λέγω σοι, ἕως ἐπτάκις, ἀλλ'^k ἕως ἑβδομηκοντάκις ἐπτά.

23 »Διὰ τοῦτο ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὃς ἠθέλησεν συναῖραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ. **24** Ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων. **25** Μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ^l ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ^mπραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦⁿ καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα εἶχεν,^o καὶ ἀποδοθῆναι. **26** Πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ λέγων, «Κύριε,^p μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.»^q **27** Σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἀπέλυσεν αὐτόν, καὶ τὸ δάνειον ἀφήκεν αὐτῷ.

28 »Ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος εὔρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ ὃς ὄφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια. Καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγεν, λέγων, «Ἀπόδος μοι^r εἷς τι ὀφείλεις.» **29** Πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ^t παρεκάλει αὐτόν, λέγων, «Μακροθύμησον ἐπ' ἐμοί, καὶ^u ἀποδώσω σοι.» **30** Ὁ δὲ οὐκ ἠθέληεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτόν εἰς φυλακὴν ἕως οὗ^v ἀποδοῦναι τὸ ὀφειλόμενον. **31** Ἰδόντες δὲ^w οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ ἑαυτῶν^x πάντα τὰ γενόμενα. **32** Τότε προσκαλεσάμενος αὐτόν ὁ κύριος αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· «Δοῦλε πονηρέ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφήκᾰ σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με. **33** Οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς καὶ ἐγώ^y σε ἠλέησα;» **34** Καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ παρέδωκεν αὐτόν τοῖς βασανισταῖς ἕως οὗ ἀποδοῦναι πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.^z

ⁱ ὕμων συμφωνήσωσιν f³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | εἰς 12 [1.5%] | 1 συμφωνήσουσιν N [0.5%] | ~ 2 εἰς 1 B [1%] NU | ~ συμφωνήσουσιν εἰς 1 ND [0.5%] | two other variants

^j αὐτῷ ὁ πέτρος εἶπεν f³⁵ N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 2341 B [1%] NU | 234 N | ~ 341 D

^k ἀλλ' rell | ἀλλα B, D [0.5%] NU

^l αὐτοῦ rell | αὐτῷ CP

^m αὐτοῦ f³⁵ N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

ⁿ αὐτοῦ f³⁵ D, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [1%] NU

^o εἶχεν f³⁵ ND, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | εἶχει B [1%] NU

^p κυριε f³⁵ NW [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B, D [1%] NU

^q σοι ἀποδώσω f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB [3%] NU | 2 D

^r μοι f³⁵ C [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D, W [3%] NU

^s εἰ rell | ο [5%] TR

^t εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, D [3%] NU (easy homoioteleuton)

^u καὶ rell | 1 πάντα W [10%] TR

^v οὐ f³⁵ D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C [0.5%] NU

^w δε f³⁵ C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | οὖν NB, D [0.5%] NU

^x εαυτῶν rell | αὐτῶν D [10%] TR

^y καὶ ἐγώ f³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | καγώ ρ²⁵ NB, D [1%] NU

^z αὐτῷ f³⁵ N, C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B, D [1%] NU

35 »Οὕτως καὶ ὁ Πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος^a ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.»^b

Jesus ministers in Perea—29/30 AD

19:1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου. **2** Καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

Jesus denies divorce

3 Καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ^c Φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτόν, καὶ λέγοντες αὐτῷ,^d «Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;» **4** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς·^e «Οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας^f ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; **5** Καὶ εἶπεν, Ἐνεκεν^g τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ^h καὶ τὴν μητέρα καὶ προσκολληθήσεταιⁱ πρὸς τὴν γυναῖκα^j αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.» **6** Ὡστε οὐκέτι εἰσὶν δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. Ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.» **7** Λέγουσιν αὐτῷ, «Τί οὖν Μωσῆς^k ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;»^l **8** Λέγει αὐτοῖς ὅτι «Μωσῆς^m πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν, ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτως. **9** Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνεία,ⁿ καὶ γαμήσι^o ἄλλην μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται.»^p **10** Λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,^q «Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναίκος, οὐ συμφέρει γαμήσαι.» **11** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ πάντες χωροῦσιν τὸν λόγον τοῦτον,^r ἀλλ' οἷς δέδοται. **12** Εἰσὶν γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν^s οὕτως, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω.»

^a ἐπουράνιος f³⁵ C,W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ουράνιος NB,D [5%] NU

^b τὰ παραπτώματα αὐτῶν f³⁵ C,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,D [1%] NU (possible homoioteleuton)

^c οἱ f³⁵ ND [95%] RP, HF, OC, CP, TR | --- Ϝ²⁵ B,C,W [5%] NU

^d αὐτῷ f³⁵ W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,C(D) [5%] NU

^e αὐτοῖς f³⁵ C,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,D [1%] NU

^f ποιήσας f³⁵ N,C,D,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | κτίσας B [1%] NU

^g ἐνεκεν f³⁵ C,D,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐνεκα NB [0.5%] NU

^h αὐτοῦ f³⁵ C [50%] OC, CP | --- NB,D,W [50%] RP, HF, TR, NU

ⁱ προσκολληθήσεται f³⁵ NC [90%] RP, HF, CP, TR | κολληθήσεται B,D,W [10%] OC, NU

^j πρὸς τὴν γυναῖκα f³⁵ [20%] | τὴν γυναῖκα NB,C,D,W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^k μωσῆς *rell* | μουσῆς B(D)N,W [5%] NU

^l αὐτὴν f³⁵ B,C,N,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- ND [1%]

^m μωσῆς *rell* | μουσῆς B(D)N,W [5%] NU

ⁿ μὴ ἐπὶ πορνεία f³⁵ N,C,N,W [95%] RP, HF, OC, CP, NU | εἰ 123 [3%] TR | παρεκτος λογου πορνείας B,D [2%]

^o γαμήσι *rell* | γαμήσει [5%] CP

^p καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας μοιχᾶται f³⁵ B [95%] RP, HF, OC, CP, TR | --- ND [0.5%] NU | 123 γαμῶν 5 C,N,W [4.5%] | ὡσαυτὼς 12 γαμῶν 35 Ϝ²⁵

^q αὐτοῦ f³⁵ Ϝ²⁵ D,N,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- NB [0.5%]

^r τοῦτον f³⁵ N,C,D,N,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- B [1%]

^s ἐγεννήθησαν *rell* | ἐγεννηθησαν [1%] CP

Jesus blesses children

13 Τότε προσηνέχθη[†] αὐτῷ παιδιά, ἵνα τὰς χεῖρας ἐπιθῆ αὐτοῖς[‡] καὶ προσεύξεται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπέτιμησαν αὐτοῖς. **14** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, «Ἄφετε τὰ παιδιά, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρὸς με, τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.»

15 Καὶ ἐπιθείς αὐτοῖς τὰς χεῖρας[‡] ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

It is difficult for a rich person to enter the Kingdom

16 Καὶ ἰδού, εἷς τις[‡] προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ,[‡] «Διδάσκαλε ἀγαθέ,[‡] τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;»[‡] **17** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· «Τί με λέγεις ἀγαθόν;[‡] Οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός.[‡] Εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν,[‡] τήρησον τὰς ἐντολάς.»

18 Λέγει αὐτῷ, «Ποίας;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν· «Τὸ <Οὐ φονεύσεις, Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ κλέψεις, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις, **19** Τίμα τὸν πατέρα[‡] καὶ τὴν μητέρα,[‡]»[‡] καὶ

<Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.>» **20** Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος· «Πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην[‡] ἐκ νεότητός μου.[‡] Τί ἔτι ὑστερῶ;» **21** Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός[‡] πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ.[‡] καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.» **22** Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθεν λυπούμενος, ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι δυσκόλως πλούσιος[‡] εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. **24** Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν[‡] ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν.»[‡] **25** Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ[‡] ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες, «Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;» **26** Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, «Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστιν, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά.»[‡]

[†] προσηνεχθη f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, TR | προσηνεχθησαν NB, C, D [3%] CP, NU

[‡] τας χειρας επιθη αυτοις rell | ~ 3412 [1%] OC

[‡] αυτοις τας χειρας f³⁵ C, W [96%] RP, HF, CP, TR | ~ 231 B, D [3%] OC, NU | ~ 23 επ αυτοις N | 23 [1%]

[‡] τις f³⁵ [25%] | --- NB, C, D, W [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

[‡] ειπεν αυτω f³⁵ C, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB [2%] NU | λεγει 2 D

[‡] αγαθε f³⁵ C, W (99%) RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D (1%) NU

[‡] ποιησω ινα εχω ζωην αιωνιον f³⁵ (W) [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 12 σχω 45 B, C, D [0.5%] NU | ποιησας 45 κληρονομησω N [1%]

[‡] λεγεις αγαθον f³⁵ C, W (99%) RP, HF, OC, CP, TR | ερωτας περι του αγαθου NB(D) (0.9%) NU | --- (0.2%)

[‡] ουδεις αγαθος ει μη εις ο θεος f³⁵ C, W (99.1%) RP, HF, OC, CP, TR | εις (-ε. B) εστιν ο αγαθος N(B) (0.3%) NU | εις εστιν αγαθος D (0.6%)

[‡] εισελθειν εις την ζωην f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 2341 NB, C(D) [3%] NU

[‡] πατερα rell | 1 σου W [35%] TR

[‡] μητερα rell | 1 σου [5%] CP

[‡] εφυλαξαμην f³⁵ C, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εφυλαξα NB, D [1.5%] NU

[‡] εκ νεοτητος μου f³⁵ C, W (99%) RP, HF, OC, CP, TR | --- NB (1%) NU | 12 D

[‡] δος f³⁵ NC, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 τοις B, D [0.5%] [NU]

[‡] ουρανω f³⁵ NW [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ουρανοις B, C, D [0.5%] NU

[‡] δυσκολως πλουσιος f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, C, D [3%] NU

[‡] διελθειν f³⁵ B, D [90%] RP, HF, OC, CP, TR, NU | εισελθειν N, C, W [10%]

[‡] εις την βασιλειαν του θεου εισελθειν f³⁵ C, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 612345 B, D [0.5%] NU | 12345 N [0.5%] | 123 των ουρανων [0.5%]

[‡] αυτου f³⁵ W [90%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, D [10%] NU

[‡] παντα δυνατα f³⁵ B, C, W [70%] RP, HF, CP, NU | ~ 21 N [0.5%] | 12 εστιν D [30%] OC, TR

27 Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· «Ἴδού, ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι. Τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;» 28 Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς, οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ Παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίση ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε^ο καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους,^ρ κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ. 29 Καί, πᾶς ὃς^α ἀφήκεν οἰκίας ἢ ἀδελφούς ἢ ἀδελφὰς ἢ πατέρα ἢ μητέρα ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἢ ἀγροῦς^ι ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται,^ς καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. 30 Πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι.

The desperate landowner

20:1 »Ὁμοία γάρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτῃ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 2 Καὶ συμφωνήσας^υ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. 3 Καὶ ἐξελθὼν περὶ^ν τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς. 4 Καὶ ἐκείνοις^ω εἶπεν, «Υπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν.» Οἱ δὲ ἀπῆλθον. 5 Πάλιν^χ ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην^ν ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως. 6 Περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν^ζ ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας ἀργούς,^α καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;» 7 Λέγουσιν αὐτῷ, «Ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο.» Λέγει αὐτοῖς, «Υπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.»^β 8 Ὁψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, «Κάλεσον τοὺς ἐργάτας καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθόν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.» 9 Καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. 10 Ἐλθόντες δὲ^ς οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα^δ λήψονται^ε καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.^φ 11 Λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότη, 12 λέγοντες

^ο καθίσεσθε f³⁵ C,D [94%] RP, HF, OC, CP, TR | καθίσεσθε NB, W [5%] NU | καθεσθησεσθε [1%] | two other readings

^ρ θρονους *rell* | θρονων CP

^α ος f³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP, TR | οστις NB, C, D, W [10%] NU

^ι οικιας η αδελφους η αδελφας η πατερα η μητερα η γυναικα η τεκνα η αγρους f³⁵ W [66%] RP, HF, OC, TR | οικιαν 2-15 f^{35pt} [30%] CP | 1-9, 12-15 B [0.5%] NU | 3-15 N [0.5%] | ~ 3-15, 21 C [1%] | 1-5, 8-9, 12-15 D | ~ 3-6 γονεις 12-15, 21 [1%] | at least three further variations

^ς ληψεται *rell* | λημψεται NB, C, D, W [1%] NU

^ι και *rell* | 1 οι C [5%] CP

^υ και συμφωνησας f³⁵ [85%] RP, HF, OC, CP | ~ 2 δε NB, C, D, W [15%] TR, NU

^ν περι *rell* | 1 την C [5%] TR

^ω και εκεινοις f³⁵ NB, W [90%] RP, HF, OC, CP, NU | κακεινοις C, D [10%] TR

^χ παλιν f³⁵ B, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 δε N, C, D [1%] [NU]

^ν ενατην f³⁵ NB, C, W [90%] RP, HF, OC, CP, NU | εννατην (D) [10%] TR

^ζ ωραν f³⁵ C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

^α αργους f³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1%] NU

^β και ο εαν η δικαιον ληψεσθε f³⁵ (C, N, W) [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1%] NU

^ς ελθοντες δε f³⁵ N, W [97.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ και 1 B, C, D [2%] NU | 12 και N [0.5%]

^δ πλειονα f³⁵ N [97%] RP, HF, OC, CP, TR | πλειον B, C, N, W [3%] NU | πλειω D

^ε ληψονται *rell* | λημψονται NB, C, D, W [1%] NU | λημψοντε N

^φ και αυτοι ανα δηναρion f³⁵ D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 3412 B | ~ το 3412 N [0.5%] [NU] | ~ 34 το 12 C | 12 το 34 N

ὅτι^g «Οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασιν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα.» **13** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν·^h «Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. Οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι; **14** Ἄρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε. Θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. **15** Ἥ οὐκ ἔξεστίν μοι ποιῆσαι ὃ θέλω^j ἐν τοῖς ἐμοῖς; Εἰ^k ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστίν ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμι;» **16** Οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. Πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.»^l

Jesus alerts the disciples, again

17 Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα παρέλαβεν τοὺς δώδεκα μαθητάς^m κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ καὶⁿ εἶπεν αὐτοῖς· **18** «Ἴδού, ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ γραμματεῦσιν, καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ, **19** καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι. Καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.»^o

Selfish ambition rebuked

20 Τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνούσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' ^p αὐτοῦ. **21** Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, «Τί θέλεις;» Λέγει αὐτῷ, «Εἰπέ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων^q σου^r ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.» **22** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· «Οὐκ οἶδατε τί αἰτεῖσθε. Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ^s τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι;»^t Λέγουσιν αὐτῷ, «Δυνάμεθα.» **23** Καὶ^u λέγει αὐτοῖς· «Τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε,^v τὸ δὲ καθίσει ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου^w οὐκ ἔστιν ἐμὸν^x δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἠτοίμασται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου.»

24 Καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν. **25** Ὁ δὲ Ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν· «Οἶδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν

^g ὅτι **f**³⁵ C,N,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, D [0.5%] NU

^h εἶπεν ἐνὶ αὐτῶν **f**³⁵ C,N,W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 **ND** [0.5%] NU | ~ 321 B | one other variant

ⁱ ἡ **f**³⁵ **K**, C,N,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- B, D [0.5%]

^j ποιῆσαι ὃ θέλω **f**³⁵ C,N [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 **NB**, D [3%] NU | 1 ὡς 3 W

^k εἰ **f**³⁵ [85%] RP, HF, OC, CP, TR | ἢ **NB**, C, D, N, W [15%] NU

^l πολλοὶ γὰρ εἰσιν κλητοὶ ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοὶ **f**³⁵ C, D, N, W (98.5%) RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB** (1.5%) NU

^m μαθητάς **f**³⁵ B, C, N, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- **ND** [1.5%]

ⁿ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ **f**³⁵ C, D, N, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 4123 **NB** [3%] NU

^o ἀναστήσεται **f**³⁵ B, D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐγεγρηθησεται **K**, C, N [1%] NU

^p παρ' **f**³⁵ **K**, C, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ἀπ B, D [0.5%] NU

^q εὐωνυμῶν *rell* | εὐωνυμιῶν CP

^r σου *rell* | --- D [5%] TR

^s ἢ **f**³⁵ C, N, W [90%] RP, HF, OC, CP | καὶ [9%] TR | --- **NB**, D [1%] NU

^t τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι **f**³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, D [1%] NU

^u καὶ **f**³⁵ C, N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, D [2%] NU

^v καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε **f**³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, D [1%] NU

^w μου **f**³⁵ N, W [85%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, C, D [15%] NU

^x ἐμὸν **f**³⁵ **NB**, N [97%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 τοῦτο C, D, W [3%] [NU]

αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν· **26** οὐχ οὕτως δὲ^z ἔσται^z ὑμῖν. Ἀλλ' ὅς ἐάν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι ἔσται^a ὑμῶν διάκονος, **27** καὶ ὅς ἐάν^b θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος ἔσται^c ὑμῶν δοῦλος· **28** ὥσπερ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου—οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.»

Two blind men

29 Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ Ἱεριχώ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολὺς. **30** Καὶ ἰδοῦ, δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδόν, ἀκούσαντες ὅτι Ἰησοῦς παράγει, ἔκραζαν, λέγοντες, «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε,^d Υἱὸς Δαβὶδ.» **31** Ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα σιωπήσωσιν, οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον,^e λέγοντες, «Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, Υἱὸς Δαβὶδ.» **32** Καὶ στὰς ὁ Ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπεν, «Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;» **33** Λέγουσιν αὐτῷ, «Κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν^f ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.»^g **34** Σπλαγχνισθεῖς^h δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν,ⁱ καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί,^j καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

The last week

The triumphal entry—Sunday, 03/31/30 AD

21:1 Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ ἤλθον εἰς Βηθσαφαγῆ,^k πρὸς^l τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, τότε ὁ^m Ἰησοῦς ἀπέστειλεν δύο μαθητάς, **2** λέγων αὐτοῖς· «Πορεύθητεⁿ εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι^o ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὐρήσετε ὄνον δεδεμένην,^p καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς. Λύσαντες ἀγάγετέ μοι. **3** Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπη τι, ἐρεῖτε ὅτι ὁ Κύριος αὐτῶν χρειαν ἔχει· εὐθέως^q δὲ ἀποστέλλει^r αὐτούς.» **4** Τοῦτο δὲ ὄλον^s γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· **5** «Εἶπατε τῇ θυγατρὶ Σιών, ἰδοῦ, ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται σοι, πραῦς καὶ ἐπιβεβηκῶς ἐπὶ ὄνον, καὶ^t πῶλον, υἱὸν ὑποζυγίου.» »

^y δε f³⁵ C [85%] RP, HF, CP, TR | --- NB, D, W [15%] OC, NU

^z εσται f³⁵ [20%] | 1 εν NB, C, D, N, W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^a εσται *rell* | εστω [10%] TR

^b εαν f³⁵ C, N [99%] RP, HF, OC, CP, TR | αν NB, D, W [0.5%] NU | --- [0.5%]

^c εσται f³⁵ B⁴⁵ C, N, W [35%] OC, CP, NU | εστω B [65%] RP, HF, TR | εστε ND

^d ελεησον ημας κυριε f³⁵ B⁴⁵ C, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | ~ 312 B [0.5%] | 12 ιησου N [1%] | 123 ιησου N | 12 D [0.5%]

^e εκραζον f³⁵ C, N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | εκαρξαν NB, D [1%] NU | εκραυγασαν B⁴⁵ | εκραυγαζον [1%]

^f ανοιχθωσιν f³⁵ C, N [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ανοιγωσιν B [3%] NU | ανυγωσιν ND | ανεωχθωσιν W

^g ημων οι οφθαλμοι f³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 (υμων N) (N) B, D [1%] NU

^h σπλαγχνισθεις *rell* | σπλαχνισθεις CP

ⁱ των οφθαλμων αυτων f³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | 12 αυτου N | 1 ομματων 3 D [1%] NU | ~ 31 ομματων B

^j αυτων οι οφθαλμοι f³⁵ C, N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [2%] NU

^k βηθσαφαγη f³⁵ N, W [85%] RP, HF, OC, CP | βηθφαγη NB, C, D [15%] TR, NU | three other spellings

^l προς f³⁵ NC, D, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εις B [0.5%] NU

^m ο f³⁵ N(N) W [93%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B, C, D [7%] NU

ⁿ πορευθητε f³⁵ C, N, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | πορευεσθε NB, D [4%] NU | one other variant

^o απεναντι f³⁵ N, W [95%] RP, HF, OC, TR | κατεναντι NB, C, D [5%] CP, NU

^p δεδεμενην *rell* | δεδεμενον CP

^q ευθεως f³⁵ C(D) N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ευθυς NB [1%] NU

^r αποστελλει f³⁵ C, N, W [96%] RP, HF, OC, CP | αποστελει NB, D [4%] TR, NU | one other variant

^s ολον f³⁵ B, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NC, D [1%] NU

^t και f³⁵ C, D, W (98%) RP, HF, OC, CP, TR | 1 επι NB, N (2%) NU

6 Πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν^u αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, **7** ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον. Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω^v αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν,^w καὶ ἐπεκάθισεν^x ἐπάνω αὐτῶν. **8** Ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἐστρώσαν αὐτῶν^y τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ, ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἐστρώννουν ἐν τῇ ὁδῷ. **9** Οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες^z καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες· «Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαυίδ.» «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.» «Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.» **10** Καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, «Τίς ἐστιν οὗτος;» **11** Οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, «Οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς, ὁ προφήτης^a ὁ ἀπὸ Ναζαρετ^b τῆς Γαλιλαίας.»

The second cleansing of the temple

12 Καὶ εἰσηλθεν ὁ^c Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν τοῦ Θεοῦ^d καὶ ἐξέβαλεν πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψεν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς. **13** Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Γέγραπται, Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε^e «σπήλαιον ληστῶν.»» **14** Καὶ προσήλθον αὐτῷ χωλοὶ καὶ τυφλοὶ^f ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

15 Ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησεν καὶ τοὺς παῖδας^g κρίζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας, «Ὡσαννὰ τῷ Υἱῷ Δαυίδ,» ἠγανάκτησαν **16** καὶ εἶπον^h αὐτῷ, «Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· «Ναί. Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ὅτι Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;» **17** Καὶ καταλιπὼν αὐτούς ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν καὶ ἠϋλίσθη ἐκεῖ.

“If you have faith”—Monday, 04/01/30 AD

18 Πρωῖαⁱ δέ, ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπέινασεν. **19** Καὶ ἰδὼν συκὴν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ’ αὐτήν καὶ οὐδὲν εὔρεν ἐν αὐτῇ εἰ μὴ φύλλα μόνον. Καὶ λέγει αὐτῇ, «Μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα.» Καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ. **20** Καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, «Πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ.» **21** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κὰν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, Ἐρθητι

^u προσεταξεν f³⁵ N,N,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | συνεταξεν B, C, D [0.5%] NU

^v επανω f³⁵ C, N, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | επ NB, D [2%] NU | --- [1%]

^w αυτων f³⁵ C, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

^x επεκαθισεν rell | επεκαθισαν [2%] some TRs | εκαθισεν N, W [4%] | εκαθισαν N | εκαθητο D | two further variants

^y αυτων f³⁵ D, W [30%] | εαυτων NB, C, N [70%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^z προαγοντες f³⁵ N, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 αυτον NB, C, D [2%] NU

^a ιησους ο προφητης f³⁵ C, N, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 NB, D [0.5%] NU | 23 [1%]

^b ναζαρετ f³⁵ N, W [90%] RP, HF, OC, CP, TR | ναζαρεθ NB, C, D [10%] NU

^c ο f³⁵ D, N [92%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, W [8%] NU

^d του θεου f³⁵ C, D, N, W (96.6%) RP, HF, OC, CP, TR | 2 (0.2%) | --- NB (3.2%) NU

^e εποιησατε f³⁵ C, D(N)W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ποιειτε NB [0.5%] NU

^f χωλοι και τυφλοι f³⁵ C, N, W [96%] RP, HF, OC, CP | ~ 321 NB, D [4%] TR, NU

^g παιδας f³⁵ C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 τους NB, D, N [1%] NU

^h ειπον B⁴⁵ rell | ειπαν NB, D [0.5%] NU

ⁱ πρωιας f³⁵ C, N, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | πρωι NB, D [0.5%] NU

καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν,» γενήσεται. **22** Καὶ πάντα ὅσα ἐὰν^ι αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες λήψεσθε.»^κ

About John's baptism—Tuesday, 04/02/30 AD

23 Καὶ ἐλθόντι αὐτῶ^ι εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῶ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, «Ἐν ποίᾳ ἐξουσία ταῦτα ποιεῖς;» καὶ «Τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην;» **24** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἓνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσία ταῦτα ποιῶ· **25** Τὸ βάπτισμα^μ Ἰωάννου—πόθεν ἦν· ἐξ οὐρανοῦ ἢ ἐξ ἀνθρώπων;» Οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ^ν ἑαυτοῖς, λέγοντες· «Ἐὰν εἴπωμεν, «Ἐξ οὐρανοῦ,» ἐρεῖ ἡμῖν, «Διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῶ;» **26** Ἐὰν δὲ εἴπωμεν, «Ἐξ ἀνθρώπων,» φοβούμεθα τὸν ὄχλον, πάντες γὰρ ἔχουσιν τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην.»^ο **27** Καὶ ἀποκριθέντες τῶ Ἰησοῦ εἶπον,^ρ «Οὐκ οἶδαμεν.» Ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτός, «Οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσία ταῦτα ποιῶ.

Two parables against the Pharisees

28 »Τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; Ἄνθρωπός τις^α εἶχεν τέκνα δύο· καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ εἶπεν, «Τέκνον, ὕπαγε σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.»^ρ **29** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Οὐ θέλω» (ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθεν). **30** Καὶ προσελθὼν^ς τῷ ἐτέρῳ^ι εἶπεν ὡσαύτως. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Ἐγώ, κύριε· καὶ οὐκ ἀπῆλθεν. **31** Τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησεν τὸ θέλημα τοῦ πατρός;» Λέγουσιν αὐτῶ,^υ «Ὁ πρῶτος.» Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. **32** Ἦλθεν γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης^ν ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῶ· οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῶ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ^ω μετεμελήθητε ὕστερον τοῦ πιστεῦσαι αὐτῶ.

33 »Ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε· Ἄνθρωπός τις^χ ἦν οἰκοδεσπότης ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα καὶ φραγμὸν αὐτῶ περιέθηκεν, καὶ ὠρυξεν ἐν αὐτῶ ληνὸν καὶ ᾠκοδόμησεν πύργον. Καὶ ἐξέδοτο^υ αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησεν. **34** Ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς λαβεῖν τοὺς

^ι εαν f³⁵ C, W [70%] RP, HF, OC, CP | αν NB [30%] TR, NU | --- D

^κ ληψεσθε *rell* | λημψεσθε NB, NU | λημψεσθαι D, W [0.5%] | ληψεσθαι [0.5%]

^ι ελθοντι αυτω f³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ελθοντος αυτου NB, C, D [3%] NU | εισελθοντι 2 [0.5%]

^μ βαπτισμα f³⁵ D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 το NB, C [0.5%] NU

^ν παρ f³⁵ NC, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εν B [0.5%] NU

^ο εχουσιν τον ιωαννην ως προφητην f³⁵ D, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 45123 NB, C [1.5%] NU

^ρ ειπον *rell* | ειπαν ND [0.5%] NU

^α τις f³⁵ C [50%] OC, CP | --- NB, D, W [50%] RP, HF, TR, NU

^ρ μου f³⁵ B, W [92%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NC, D [8%] NU

^ς και προσελθων f³⁵ C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 2 δε NB, D [3%] NU

^ι ετερω f³⁵ NC, D, W [70%] HF, NU | δευτερω B [30%] RP, OC, CP, TR

^υ αυτω f³⁵ C, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [2%] NU

^ν προς υμας ιωαννης f³⁵ D, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 NB, C [2%] NU

^ω ου f³⁵ NC, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ουδε B [3%] NU | --- D

^χ τις f³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C, D, W [10%] NU

^υ εξεδото f³⁵ D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εξεδετο NC [0.5%] NU | εξεδετε B

καρπούς αὐτοῦ. **35** Καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ—ὄν μὲν ἔδηραν,^z ὄν δὲ ἀπέκτειναν, ὄν δὲ ἐλίθοβόλησαν. **36** Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, πλείονας τῶν πρώτων, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως. **37** Ὑστερον δὲ ἀπέστειλεν πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, «Ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.» **38** Οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν εἶπον ἐν ἑαυτοῖς· «Οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. Δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατάσχωμεν^a τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.» **39** Καὶ λαβόντες αὐτὸν ἐξέβαλον^b ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος καὶ ἀπέκτειναν. **40** Ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;» **41** Λέγουσιν αὐτῷ· «Κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδώσεται^c ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρπούς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.» **42** Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς Γραφαῖς· «Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;» **43** Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνη ποιῶντι τοὺς καρπούς αὐτῆς. **44** Καί, ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.»^d

45 Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει. **46** Καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς^e προφήτην αὐτὸν εἶχον.

Parable of the wedding feast

22:1 Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς,^f λέγων·
2 «Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ ὅστις ἐποίησεν γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ. **3** Καὶ ἀπέστειλεν τοὺς δούλους αὐτοῦ καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους, καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν. **4** Πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, «Εἶπατε τοῖς κεκλημένοις· «Ἴδού, τὸ ἄριστόν μου ἠτοιμάσα·^g οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἔτοιμα. Δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.» » **5** Οἱ δὲ ἀμελήσαντες ἀπῆλθον—ὁ^h μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁⁱ δὲ εἰς^j τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ. **6** Οἱ δὲ λοιποὶ, κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν. **7** Καὶ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος^k ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἀπόλεσεν τοὺς φονεῖς ἐκείνους καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησεν.

^z ἐδηραν **f**³⁵ [25%] | ἐδειραν **NB,C,D,W** [75%] **RP,HF,OC,CP,TR,NU**

^a κατασχωμεν **f**³⁵ **C,W** [98.5%] **RP,HF,OC,CP,TR** | σχωμεν **NB,D** [1.5%] **NU**

^b αυτον εξεβαλον *rell* | ~ 21 **CP**

^c εκδωσεται *rell* | εκδωσεται [10%] **TR** | εκδωσει **C** [0.5%]

^d the whole verse **f**³⁵ **NB,C,W** [99.9%] **RP,HF,OC,CP,TR[NU]** | --- **D**

^e επειδη ως **f**³⁵ **C,W** [98.5%] **RP,HF,OC,CP,TR** | επει εις **B** [1%] **NU** | επι εις **8** | επι 2 **D** | one other variant

^f αυτοις εν παραβολαις **f**³⁵ **C,W** [97%] **RP,HF,OC,CP,TR** | ~ 231 **B,D** [2%] **NU** | ~ 31 **8** | 23 [0.5%]

^g ητοιμασα **f**³⁵ **W** [96%] **RP,HF,OC,CP,TR** | ητοιμακα **NB,C,D** [4%] **NU**

^h ο **f**³⁵ **8C** [95%] **RP,HF,OC,CP,TR** | ος **B,W** [5%] **NU** | οι **D**

ⁱ ο **f**³⁵ [95%] **RP,HF,OC,CP,TR** | ος **NB,C,W** [5%] **NU** | οι **D**

^j εις **f**³⁵ **W** [96%] **RP,HF,OC,CP,TR** | επι **NB,C,D** [4%] **NU**

^k και ακουσας ο βασιλευς εκεινος **f**³⁵ **C,W** [95%] **RP,HF,CP** | ~ 5342 **D** | ~ 2 δε 345 [1%] **OC** | ~ 2 δε 34 **TR** | ~ 3 δε 42 [1%] | ~ 3 δε 4 **8B** [2%] **NU** | ~ 3 δε 425 [1%] | one other variant

8 »Τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· «Ὁ μὲν γάμος ἔτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι. **9** Πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν¹ εὔρητε καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.» **10** Καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς συνήγαγον πάντας ὅσους^m εὔρον, πονηροὺς τε καὶ ἀγαθοὺς· καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων. **11** Εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου. **12** Καὶ λέγει αὐτῷ, «Ἐταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου;» Ὁ δὲ ἐφίμωθη. **13** Τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺςⁿ τοῖς διακόνοις, «Δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας,^o ἄρατε αὐτὸν καὶ^p ἐκβάλετε^q εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.» Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. **14** Πολλοὶ γάρ εἰσιν κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.»

Jesus bests the Herodians

15 Τότε πορευθέντες οἱ Φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ. **16** Καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν, μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν, λέγοντες· «Διδάσκαλε, οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις· καὶ οὐ μέλει^r σοι περὶ οὐδενός, οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. **17** Εἶπε οὖν ἡμῖν τί σοι δοκεῖ· ἔξεστιν δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὐ;» **18** Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν εἶπεν· «Τί με πειράζετε, ὑποκριταί; **19** Ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου.» Οἱ δὲ προσήνεγκαν^s αὐτῷ δηνάριον. **20** Καὶ λέγει αὐτοῖς, «Τίνος ἢ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή;» **21** Λέγουσιν αὐτῷ, «Καίσαρος.» Τότε λέγει αὐτοῖς, «Ἀπόδοτε οὖν τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ.» **22** Καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν, καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.^t

Jesus bests the Sadducees

23 Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ Σαδδουκαῖοι, οἱ^u λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν, **24** λέγοντες· «Διδάσκαλε, Μωσῆς^v εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. **25** Ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί. Καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας^w ἐτελεύτησεν, καὶ μὴ ἔχων σπέρμα ἀφῆκεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. **26** Ὁμοίως καὶ ὁ δεῦτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτὰ. **27** Ὑστερον δὲ πάντων ἀπέθανεν καὶ^x ἡ γυνή. **28** Ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει^y τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται^z γυνή;

¹ αν f³⁵ D,W [60%] RP, HF, TR | εαν NB,C [40%] OC, CP, NU | --- [0.5%]

^m οσους f³⁵ C,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ους NB,D [0.5%] NU

ⁿ ειπεν ο βασιλευς f³⁵ C,D,W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 NB [2%] NU

^o χειρας και ποδας f³⁵ [60%] CP | ~ 321 NB,C,W [40%] RP, HF, OC, TR, NU | ποδων 2 χειρων D

^p αρατε αυτον και f³⁵ C,W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [3%] NU | 3 D

^q εκβαλετε f³⁵ C,W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 αυτον NB(D) [3%] NU

^r μελει *rell* | μελλει [10%]

^s προσηνεγκαν *rell* | προνηνεγκαν CP

^t απηλθον *rell* | απηλθαν B,D,W [0.5%] NU

^u οι f³⁵ [65%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,D,W [35%] NU

^v μωσης f³⁵ N [95%] RP, HF, OC, CP, TR | μουσης B,D,W [5%] NU

^w γαμησας f³⁵ D,W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | γημας NB [3%] NU

^x και f³⁵ D [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB,W [3%] NU

^y ουν αναστασει f³⁵ W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB,D [5%] NU

^z εσται *rell* | 1 η [1%] OC

Πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.» **29** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς Γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ. **30** Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐγκαμίζονται,^a ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ^b ἐν^c οὐρανῷ εἰσιν. **31** Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, λέγοντος, **32** ᾠδὴ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ, καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ; Οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς^d Θεὸς νεκρῶν ἀλλὰ ζώντων.» **33** Καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

Jesus bests the Pharisees

34 Οἱ δὲ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσεν τοὺς Σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό. **35** Καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν, νομικός,^e πειράζων αὐτόν, καὶ λέγων,^f **36** «Διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;» **37** Ὁ δὲ Ἰησοῦς^g ἔφη^h αὐτῷ· «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇⁱ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ^j ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.» **38** Αὕτη ἐστὶν πρώτη καὶ μεγάλῃ^k ἐντολή. **39** Δευτέρα δὲ ὁμοία αὕτη,^l Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.» **40** Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται κρέμανται.»^m

David's Son and Lord

41 Συνηγμένων δὲ τῶν Φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, **42** λέγων, «Τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ Χριστοῦ· τίνας υἱὸς ἐστίν;» Λέγουσιν αὐτῷ, «Τοῦ Δαβὶδ.» **43** Λέγει αὐτοῖς· «Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν Πνεύματι Κύριον αὐτόν καλεῖ,ⁿ λέγων, **44** Ἐἶπεν ὁ^o Κύριος τῷ Κυρίῳ μου, «Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον^p τῶν ποδῶν σου» »; **45** Εἰ οὖν Δαβὶδ καλεῖ αὐτόν «Κύριον,» πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστίν;» **46** Καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο^q ἀποκριθῆναι αὐτῷ^r λόγον, οὐδὲ ἐτόλμησέν τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτῆσαι^s αὐτόν οὐκέτι.

^a ἐγκαμίζονται f³⁵ [93%] RP, HF, OC, CP, TR | γαμίζονται NB, D [5%] NU | γαμισκονται W [1%] | three other variants [1%]

^b του θεου f³⁵ W [95%] RP, HF, CP, TR | 2 N [4%] OC | --- B, D [1%] NU

^c εν f³⁵ D, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 τω NB [5%] NU

^d ο θεος f³⁵ [97.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 B [2%] [NU] | --- ND, W [0.5%] (An easy case of homoioteleuton, or -arcton, or both.)

^e νομικος *rell* [NU] | --- [1%]

^f και λεγων f³⁵ D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [0.5%] NU

^g ιησους f³⁵ (D)W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [1%] NU

^h εφη *rell* | ειπεν W [5%] TR

ⁱ τη f³⁵ D [40%] OC, TR, NU | --- NB, W [60%] RP, HF, CP

^j τη f³⁵ ND [60%] OC, TR, NU | --- B, W [40%] RP, HF, CP

^k πρωτη και μεγαλη f³⁵ [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 321 D | ~ η 321 NB [3.5%] NU | η 123 [1%] | η 12 η 3 W

^l αὕτη f³⁵ [50%] | αὐτῇ [50%] RP, HF, OC, CP, TR, NU | ταυτη D | --- B (some uncials can be ambiguous)

^m και οι προφηται κρεμανται f³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ κρεματα 123 NB, D [1%] NU

ⁿ κυριον αυτον καλει f³⁵ W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 321 D [0.5%] NU [~ 3221 B] | ~ 312 N [0.5%] | two other variants

^o ο f³⁵ W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

^p υποποδιον f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | υποκατω NB, D [3%] NU

^q εδυνατο *rell* | ηδυνατο [5%] CP

^r αποκριθηναι αυτω f³⁵ NB, D [30%] NU | ~ 21 W [69%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 [1%]

^s επερωτησαι *rell* | επερωταν CP

Jesus excoriates the scribes and Pharisees

23:1 Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, **2** λέγων· «Ἐπὶ τῆς Μωσέως[†] καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι· **3** πάντα οὖν ὅσα ἐάν^υ εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν,^υ τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε·^ω κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε, λέγουσιν γὰρ καὶ οὐ ποιοῦσιν. **4** Δεσμεύουσιν γὰρ^χ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα,^υ καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ^z δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσιν κινῆσαι αὐτά.

5 »Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Πλατύνουσιν δὲ^α τὰ φυλακτήρια αὐτῶν καὶ μεγαλύνουσιν τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν·^β **6** φιλοῦσιν τε^ε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, **7** καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, «Ραββί, Ραββί.»^δ

We have only one Teacher and one Father

8 »Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε «Ραββί»· εἷς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν^ε ὁ διδάσκαλος,[†] ὁ Χριστός,^ε πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. **9** Καὶ «πατέρα» μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ Πατὴρ ὑμῶν,^h ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.ⁱ **10** Μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ἐστὶν ὑμῶν ὁ καθηγητής,^j ὁ Χριστός. **11** Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔστω^k ὑμῶν διάκονος. **12** Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

A series of 'Woes'

13 »Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. Διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρῖμα.^l **14** Οὐαὶ^m ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν

[†] μωσεως f³⁵ [95%] RP, HF, OC, CP, TR | μουσεως NB(D)W [5%] NU

^υ εαν f³⁵ NW [90%] RP, HF, OC, CP, NU | αν B, D [9%] TR | --- [1%]

^υ τηρειν f³⁵ W (97.4%) RP, HF, OC, CP, TR | ποιειν (1.2%) | --- NB, D (1.4%) NU

^ω τηρειτε και ποιειτε f³⁵ W (96.3%) RP, HF, OC, CP, TR | ~ ποιησατε 21 B (0.4%) NU | ποιησατε N | ~ 321 D (0.7%) | 3 (0.7%) | 1 (1.2%) | 12 φυλασσετε (0.5%) | one other variant

^χ γαρ f³⁵ D, W [90%] RP, HF, OC, CP, TR | δε NB [9%] NU | --- [1%]

^υ και δυσβαστακτα f³⁵ B(D)W [99%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- N [1%]

^z τω δε f³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ αυτοι 21 NB, D [1%] NU

^a δε f³⁵ W [95%] RP, HF, CP, TR | γαρ NB, D [5%] OC, NU

^β των ιματιων αυτων f³⁵ W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1.5%] NU

^ε τε f³⁵ W [90%] RP, HF, CP, TR | δε NB, D [10%] OC, NU | --- [0.5%] | two other variants

^δ ραββι f³⁵ D, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [5%] NU

^ε εστιν υμων *rell* | ~ 21 [2%] OC

[†] διδασκαλος f³⁵ B [30%] OC, NU | καθηγητης ND(W) [70%] RP, HF, CP, TR

^ε ο χριστος f³⁵ [96%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D, W [4%] NU

^h ο πατηρ υμων f³⁵ D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 NB [1%] NU

ⁱ εν τοις ουρανοις f³⁵ [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ουραnios NB [2%] NU | 13 D, W [2%]

^j εις γαρ εστιν υμων ο καθηγητης f³⁵ N [30%] | 12356 W [2%] | ~ 123564 [1%] | 12456 [0.5%] | ~ 124356 [65%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ οτι 6431 B [0.5%] NU | ~ οτι 643 [0.5%] | ~ οτι 64 [0.5%] | ~ οτι 6413 D

^k εστω f³⁵ [25%] | εσται (N)B, D, W [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^l the whole verse f³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [2%] NU (An easy case of homoiarcton.) [NU calls this verse '14' (omitted) and prints our '14' as '13'.] | reverse the order of verses 13 and 14 [1%] some TRs

^m ουαι f³⁵ NW [97%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 δε B, D [3%] NU

τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.ⁿ **15** Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον, καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν Γεέννης διπλότερον ὑμῶν.

16 »Οὐαὶ ὑμῖν, ὀδηγοὶ τυφλοῖ, οἱ λέγοντες, ᾠς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ ναῷ, οὐδὲν ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.» **17** Μωροὶ καὶ τυφλοὶ· τίς γὰρ μείζων ἐστίν, ὁ χρυσὸς ἢ ὁ ναὸς ὁ ἀγιάζων^o τὸν χρυσόν; **18** Καί, ᾠς ἐὰν^p ὁμόση ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδὲν ἐστίν· ὅς δ' ἂν ὁμόση ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.» **19** Μωροὶ καὶ^q τυφλοὶ· τί γὰρ μείζων, τὸ δῶρον ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; **20** Ὁ οὖν ὁμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν πᾶσιν τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ. **21** Καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὁμνύει ἐν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι^r αὐτόν. **22** Καὶ ὁ ὁμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ.

23 »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου· τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον^s καὶ τὴν πίστιν. Ταῦτα^t ἔδει ποιῆσαι, κάκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

24 Ὁδηγοὶ τυφλοῖ, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

25 »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας.^u

26 Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος,^v ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν^w καθαρὸν.

27 »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὠραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. **28** Οὕτως καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοὶ ἐστε^x ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

29 »Οὐαὶ ὑμῖν, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων· **30** καὶ λέγετε,^y ᾠς ἡμεν^z ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἡμεν κοινωνοὶ αὐτῶν^a ἐν τῷ αἵματι τῶν

ⁿ Some TRs and [1%] invert the order of verses 13 and 14.

^o ἀγιάζων f³⁵ C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ἀγιασας NB, D [0.5%] NU

^p εἰαν f³⁵ W [90%] RP, HF, CP, TR | εἰαν NB, C, D [10%] OC, NU

^q μωροὶ καὶ f³⁵ B, C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- ND [1%] NU

^r κατοικήσαντι f³⁵ C, D, W [90%] RP, HF, OC, CP | κατοικουντι NB [10%] TR, NU

^s τὸν ἔλεον f³⁵ C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | τὸ ἐλεος NB, D [2%] NU | τὸ 2 [1%]

^t ταῦτα f³⁵ ND [95%] RP, HF, CP, TR | 1 δε B, C, W [5%] OC[NU]

^u ἀδικίας f³⁵ C [93%] RP, HF, OC, CP | ἀκρασίας NB, D [5%] TR, NU | ἀκαθαρσίας [1%] | ἀκρασίας ἀδικείας W | two other variants

^v καὶ τῆς παροψίδος f³⁵ NB, C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- D [1%] NU

^w αὐτῶν f³⁵ NC, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | αὐτοῦ B(D) [3%] NU

^x μεστοὶ ἐστε f³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, C, D [2%] NU

^y λέγετε *rell* | 1 οτι [1%] CP

^z ἡμεν f³⁵ W [90%] RP, HF, OC, TR | ἡμεθα NB, C, D [10%] CP, NU (twice)

^a κοινωνοὶ αὐτῶν f³⁵ NC, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 B, D [3%] NU

προφητῶν.› **31** Ὡστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοὶ ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας. **32** Καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

Snakes!

33 »Ὁφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς Γεέννης; **34** Διὰ τοῦτο, ἰδοὺ· ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς· καὶ^b ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε, καὶ σταυρώσετε· καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν **35** —ὅπως ἔλθῃ ἐφ’ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον^c ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἄβελ^d τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

36 Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι^e ἤξει πάντα ταῦτα^f ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

Jesus laments over Jerusalem

37 »Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα^g τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις^h τὰ νοσσία ἑαυτῆςⁱ ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθέλησατε.

38 Ἴδού, ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. **39** Λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μὴ με ἴδητε^j ἀπ’ ἄρτι ἕως ἂν εἴπητε, «Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου.» »

The Olivet Discourse

24:1 Καὶ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ,^k καὶ προσῆλθον αὐτῷ^l οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδείξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. **2** Ὁ δὲ Ἰησοῦς^m εἶπεν αὐτοῖς· «Οὐ βλέπετε πάντα ταῦτα;ⁿ Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῆ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ^o καταλυθήσεται.»

“A beginning of birth pains”

3 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ’ ἰδίαν, λέγοντες, «Εἰπέ ἡμῖν,^p πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς^q συντελείας τοῦ αἰῶνος.» **4** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Βλέπετε μὴ τις ὑμᾶς πλανήσῃ. **5** Πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου,

^b καὶ f³⁵ C,D [94%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, W [6%] NU

^c ἐκχυνόμενον f³⁵ [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐκχυνόμενον NB, C(D)W [5%] NU

^d ἄβελ f³⁵ [90%] RP, OC, CP, TR | ἄβελ [10%] HF, NU

^e ὅτι f³⁵ C, W [96%] RP, HF, OC, CP | --- NB, D [4%] TR, NU

^f πάντα ταῦτα f³⁵ B, W [65%] RP, HF, CP | ~ 21 NC, D [35%] OC, TR, NU

^g ἀποκτενουσα f³⁵ (N) [87%] RP, HF, CP | ἀποκτείνουσα B, D, W [10%] TR, NU | ἀποκτεννοῦσα C [2%] OC | ἀποκτείνουσα [1%]

^h ἐπισυναγεῖ ὄρνις f³⁵ C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, D [3%] NU

ⁱ ἑαυτῆς f³⁵ C [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | αὐτῆς ND, W [1.5%] NU | --- B

^j ἴδητε *rell* | ἴδετε [1%] OC

^k ἐπορεύετο ἀπο τοῦ ἱεροῦ f³⁵ C, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 2341 N [5%] NU | ~ εκ 341 B [0.5%]

^l αὐτῷ f³⁵ [25%] | --- NB, C, D, W [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^m ἰησοῦς f³⁵ C, W [96.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ἀποκριθεὶς NB, D [3%] NU | three other variants

ⁿ πάντα ταῦτα f³⁵ D, W [75%] RP, HF, TR | ~ 21 B, C [25%] OC, CP, NU | 2 N^v

^o οὐ *rell* | 1 μη [10%] TR

^p ἡμῖν *rell* | ὑμῖν CP

^q τῆς f³⁵ D, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C [3%] NU

λέγοντες, «Ἐγώ εἰμι ὁ Χριστός,» καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. **6** Μελήσετε[†] δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα[§] γενέσθαι, ἀλλ' οὐπω ἐστὶν τὸ τέλος. **7** Ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ[†] καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους· **8** πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

The increase of lawlessness

9 »Τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. **10** Καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοί, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσιν καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. **11** Καὶ πολλοὶ ψευδοπροφήται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσιν πολλούς. **12** Καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. **13** Ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. **14** Καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τότε ἔξει τὸ τέλος.

The Great Tribulation

15 »Ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ Δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἐστὼς^υ ἐν τόπῳ ἁγίῳ» (ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω), **16** «τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ^ν τὰ ὄρη· **17** ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω^ω ἄραι τὰ^χ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, **18** καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἄραι τὸ ἱμάτιον^υ αὐτοῦ. **19** Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. **20** Προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος μηδὲ^z σαββάτω. **21** Ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη οἷα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται. **22** Καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. **23** Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, «Ἰδοῦ, ὧδε ὁ Χριστός,» ἢ «Ἦδε,» μὴ πιστεύσητε. **24** Ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται, καὶ δώσουσιν σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. **25** Ἰδοῦ, προεῖρηκα ὑμῖν. **26** Ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, «Ἰδοῦ, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστίν,» μὴ ἐξέλθητε· «Ἰδοῦ, ἐν τοῖς ταμείοις,» μὴ πιστεύσητε. **27** Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ^α ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἄνθρώπου· **28** ὅπου γὰρ^β ἐὰν ᾗ τὸ πτώμα, ἐκεῖ συναχθήσονται οἱ ἄετοί.

[†] μελησετε f³⁵ [25%] | μελλησετε NC [72%] RP, HF, OC, CP, TR, NU | μελλησεται B, W [1%] | μελλετε D [0.5%] | three other spellings [1%] [Is the verb μελλω or μελω? The latter is a good classical verb, and fits the context well.]

[§] παντα f³⁵ C, W (94.2%) RP, HF, OC, CP, TR | ταυτα (2.2%) | 1 ταυτα (1.6%) | ταυτα 1 (0.7%) | --- NB, D (1%) NU | two other variants (0.2%)

[†] και λοιμοι f³⁵ C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- (N)B, D [0.5%] NU (easy homoioteleuton)

^υ εστως f³⁵ D [80%] RP, HF, OC | εστος NB, W [20%] CP, TR, NU

^ν επι f³⁵ NW [95%] RP, HF, OC, CP, TR | εις B, D [5%] NU

^ω καταβαινετω f³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | καταβατω NB, D [4%] NU

^χ τα rell | τι D [5%] TR | το N

^υ το ιματιον f³⁵ NB, D [30%] CP, NU | τα ιματια W [70%] RP, HF, OC, TR

^z μηδε rell | 1 εν [10%] TR

^α και f³⁵ W [50%] RP, OC, CP, TR | --- NB, D [50%] HF, NU

^β γαρ f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- (N)B, D [3%] NU

The King's return to earth

29 »Εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλίψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. **30** Καὶ τότε φανήσεται τὸ σημεῖον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου ἐν τῷ^c οὐρανῷ, καὶ τότε κόψονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς καὶ ὄψονται τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. **31** Καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος^d φωνῆς^e μεγάλης καὶ ἐπισυνάξουσιν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως^f ἄκρων αὐτῶν.

Learn from the fig tree

32 »Ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολὴν· ὅταν ἦδη ὁ κλάδος αὐτῆς γένηται ἀπαλὸς καὶ τὰ φύλλα ἐκφύη, γινώσκειται^g ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος. **33** Οὕτως καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα,^h γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς ἐστίν, ἐπὶ θύραις. **34** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν,ⁱ οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται. **35** Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται,^j οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσιν.

The Rapture

36 »Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ^k ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν,^l εἰ μὴ ὁ Πατήρ μου^m ὁ μόνος. **37** Ὡσπερ δὲⁿ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ^o ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. **38** Ὡσπερ^p γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις^q ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐγκαμιζόντες,^r ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθεν Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, **39** καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕως ἧλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἦρεν ἅπαντας, οὕτως ἔσται καὶ^s ἡ παρουσία τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. **40** Τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ^t εἷς παραλαμβάνεται καὶ ὁ εἷς ἀφίεται. **41** Δύο ἀλήθουςαι ἐν τῷ μυλῶνι·^u μία παραλαμβάνεται καὶ μία ἀφίεται. **42** Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποῖα ὥρα^v ὁ Κύριος ὑμῶν ἔρχεται. **43** Ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ἦδει ὁ οἰκοδεσπότης ποῖα

^c τω f³⁵ W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB(D) [0.5%] NU

^d σάλπιγγος *rell* | 1 και D [5%] CP

^e φωνῆς f³⁵ B, D [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NW [3%] NU

^f ἕως f³⁵ ND, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 των B [3%] [NU]

^g γινώσκειται f³⁵ D, W [25%] | γινώσκετε NB [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^h ταυτα παντα f³⁵ ND, W [65%] RP, HF, OC, CP | ~ 21 B [35%] TR, NU

ⁱ υμιν f³⁵ NW [95%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 οτι B, D [5%] NU

^j παρελευσονται f³⁵ W [90%] RP, HF, OC, CP, TR | παρελευσεται B, D [10%] NU | N omits verse

^k και *rell* | 1 της [5%] TR

^l ουρανων f³⁵ W (94.2%) RP, HF, OC, CP, TR | 1 ουδε ο υιος NB, D (5.8%) NU

^m μου f³⁵ W [92%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [8%] NU

ⁿ δε f³⁵ NW [99.7%] RP, HF, OC, CP, TR | γαρ B, D [0.3%] NU

^o και f³⁵ D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [1%] NU

^p ωσπερ f³⁵ D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ως NB [0.5%] NU

^q ημεραις f³⁵ NW [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 εκειναις B, D [0.5%] [NU]

^r εγκαμιζοντες f³⁵ [97%] RP, HF, OC, CP, TR | εγγαμιζοντες [2%] | γαμιζοντες ND [0.5%] NU | γαμισκοντες B | εγκαμισκοντες W

^s και f³⁵ NW [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- B, D [0.5%]

^t ο f³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [4%] NU (twice)

^u μυλωνι f³⁵ D [90%] RP, HF, OC, CP, TR | μυλω NB, W [10%] NU

^v ωρα f³⁵ [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ημερα NB, D, W [5%] NU

φυλακῆ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν και οὐκ ἄν εἶασεν διορυγῆναι^w τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. **44** Διὰ τοῦτο και ὑμεῖς γίνεσθε ἔτοιμοι, ὅτι ἡ ὥρα οὐ δοκεῖτε^x ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου ἔρχεται.

45 »Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος και φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ κύριος αὐτοῦ^y ἐπὶ τῆς θεραπείας^z αὐτοῦ τοῦ διδόναι^a αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ; **46** Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως.^b **47** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐπὶ πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. **48** Ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, «Χρονίζει ὁ κύριός μου^c ἐλθεῖν,^d» **49** και ἄρξεται τύπτειν τοὺς συνδούλους,^e ἐσθίειν^f τε^g και πίνειν^h μετὰ τῶν μεθύοντων, **50** ἤξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ και ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, **51** και διχοτομήσει αὐτόν, και τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς και ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Parable of the ten virgins

25:1 »Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶνⁱ ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν^j τοῦ νυμφίου. **2** Πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν^k φρόνιμοι και αἱ πέντε μωραὶ.^l **3** Αἵτινες^m μωραὶ, λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν,ⁿ οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον. **4** αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν^o μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.^p **5** Χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι και ἐκάθειδον. **6** μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν· «Ἴδού, ὁ νυμφίος ἔρχεται,^q ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.»^r **7** Τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι και ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.^s **8** Αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον,^t «Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.» **9** Ἀπεκρίθησαν δὲ

^w διορυγῆναι f³⁵ B, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | διορυχθῆναι ND [1.5%] NU

^x ὥρα οὐ δοκεῖτε f³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 NB, D [1%] NU

^y αὐτοῦ f³⁵ W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1.5%] NU

^z θεραπείας f³⁵ D [94.5%] RP, HF, OC, CP, TR | οικετίας B, W [4%] NU | οικίας N [1.5%]

^a διδόναι f³⁵ W [92%] RP, HF, OC, CP, TR | δουναι NB, C(D) [8%] NU

^b ποιοῦντα οὕτως f³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, C, D [4%] NU

^c ὁ κύριός μου f³⁵ W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 NB, C, D [3%] NU

^d ἐλθεῖν f³⁵ C, D, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [0.5%] NU | ερχεσθαι [1%]

^e συνδούλους f³⁵ W [90%] RP, HF, CP, TR | 1 αὐτοῦ (εαυτοῦ N) (N)B, C, D [10%] OC, NU

^f ἐσθίειν f³⁵ W [90%] RP, HF, CP, TR | ἐσθη NB, C, D [10%] OC, NU

^g τε f³⁵ C, W [30%] | δε NB, D [70%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^h πίνειν f³⁵ W [90%] RP, HF, CP, TR | πινη NB, C, D [10%] OC, NU

ⁱ αὐτῶν f³⁵ NC, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εαυτῶν B, D [0.5%] NU

^j ἀπάντησιν f³⁵ D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | υπαντησιν NB, C [1%] NU

^k ἦσαν ἐξ αὐτῶν f³⁵ W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 NB, C, D [5%] NU

^l φρόνιμοι και αἱ πέντε μωραὶ f³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP, TR | 1245 W [8%] | ~ 5241 NB, C, D [2%] NU

^m αἵτινες f³⁵ W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | αἱ γαρ NB, C [0.5%] NU | δε αἱ [1%] | οἱ οὖν D | two other variants

ⁿ αὐτῶν f³⁵ B, C, D, W [95%] RP, HF, CP, NU | εαυτῶν [5%] OC, TR | --- N [0.5%]

^o αὐτῶν f³⁵ C, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [2%] NU

^p αὐτῶν f³⁵ D, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εαυτῶν NB [0.5%] NU | --- C [1%]

^q ἔρχεται f³⁵ W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C [1%] NU | ἐξέρχεται D

^r αὐτοῦ f³⁵ A, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | αὐτῶ C | --- NB [0.5%]

^s αὐτῶν f³⁵ C, D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | εαυτῶν NA, B [1%] NU

^t εἶπον *rell* | εἶπαν B, C [0.5%] NU

αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι, «Μήποτε οὐκ^u ἀρκέση^v ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ^w μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.» **10** Ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἔτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους—καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα. **11** Ὑστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, «Κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.» **12** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.» **13** Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἶδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν ἐν ἧ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἔρχεται.^x

Parable of the talents

14 »Ὡσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν ἐκάλεσεν τοὺς ἰδίους δούλους καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. **15** Καὶ ᾧ μὲν ἔδωκεν πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἓν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. **16** Πορευθεὶς δὲ^y ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν εἰργάσατο^z ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν^a ἄλλα πέντε τάλαντα.^b **17** Ὡσαύτως καὶ^c ὁ τὰ δύο ἐκέρδησεν καὶ αὐτὸς^d ἄλλα δύο. **18** Ὁ δὲ τὸ ἐν λαβὼν ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῆ^e καὶ ἀπέκρυψεν^f τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

19 »Μετὰ δὲ χρόνον πολύν,^g ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων καὶ συναίρει μετ' αὐτῶν λόγον.^h **20** Καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, «Κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.»ⁱ **21** Ἔφη δὲ^j αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· «Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.» **22** Προσελθὼν δὲ^k καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν^l εἶπεν, «Κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε, ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.»^m **23** Ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ· «Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.»

24 »Προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰληφὼς εἶπεν· «Κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. **25** Καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῆ· ἴδε, ἔχεις τὸ σόν.»

^u οὐκ f³⁵ NA [85%] RP, HF, OC, CP, TR | ου μη B, C, D, W [15%] NU

^v αρκεση *rell* | αρκεσει D [5%] OC, CP

^w δε f³⁵ C, W [90%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NA, B, D [10%] NU

^x εν η ο υιος του ανθρωπου ερχεται f³⁵ (89.3%) RP, HF, OC, CP, TR | --- Ϝ³⁵ NA, B, C, D, W (10.7%) NU

^y δε f³⁵ A, C, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [0.5%] NU

^z ειργασατο f³⁵ A, C [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ηργασατο NB, D, W [1.5%] NU

^a εποιησεν f³⁵ NA, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | εκερδησεν B, C, D [5%] NU

^b ταλαντα f³⁵ NA, C, D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B [1%] NU

^c και f³⁵ B(D)W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | δε 1 A [1%] | --- NC [1%] NU

^d και αυτος f³⁵ A(D)W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C [1%] NU

^e εν τη γη f³⁵ A, D, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | την γην C | γην NB [0.5%] NU

^f απεκρυψεν f³⁵ W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εκρυψεν NA, B, C, D [1.5%] NU

^g χρονον πολυν f³⁵ A [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, C, D [4%] NU | 1 τινα W

^h μετ αυτων λογον f³⁵ A, W [90%] RP, HF, OC, TR | ~ 312 NB, C, D [10%] CP, NU

ⁱ επ αυτοις f³⁵ A, C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | εν 2 [2%] | --- Ϝ³⁵ NB(D) [1%] NU

^j δε f³⁵ A, W [93%] RP, HF, CP, TR | --- Ϝ³⁵ NB, C, D [7%] OC, NU

^k δε f³⁵ A, C, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- Ϝ^{35v} NB [0.5%]

^l λαβων f³⁵ ND [95%] RP, HF, OC, CP, TR | --- Ϝ³⁵ A, B, C, W [5%] NU | one other variant

^m επ αυτοις f³⁵ A, C, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | εν 2 [1%] | --- Ϝ³⁵ NB, D [1%] NU

26 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῶ· «Πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἦδεις ὅτι θερίζω ὄπου οὐκ ἔσπειρα καὶ συνάγω ὄθεν οὐ διεσκόρπισα. **27** Ἔδει οὖν σεⁿ βαλεῖν τὸ ἀργύριόν^o μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. **28** Ἄρατε οὖν ἀπ’ αὐτοῦ τὸ τάλαντον καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. **29** Τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ^p μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν^q ἀρθήσεται ἀπ’ αὐτοῦ. **30** Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε^r εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον.» Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Judgment in preparation for the Millennium

31 »Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι^s ἄγγελοι μετ’ αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ. **32** Καὶ συναχθήσονται^t ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ^u αὐτοὺς ἀπ’ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων. **33** Καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. **34** Τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· «Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. **35** Ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με, **36** γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἤλθετε^v πρὸς με.» **37** Τότε ἀποκριθήσονται αὐτῶ οἱ δίκαιοι, λέγοντες· «Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα^w καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; **38** Πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν; **39** Πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ^x ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρὸς σε;» **40** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, «Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.»

41 »Τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων· «Πορεύεσθε ἀπ’ ἐμοῦ, οἱ^y κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. **42** Ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, **43** ξένος ἦμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενῆς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.» **44** Τότε ἀποκριθήσονται^z καὶ αὐτοί, λέγοντες, «Κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα ἢ διψῶντα ἢ ξένον ἢ γυμνὸν ἢ ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ οὐ διηκονήσαμεν σοι;» **45** Τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων, «Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἐφ’ ὅσον

ⁿ οὖν σε f³⁵ A,D,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 21 NB,C [1%] NU

^o το αργυριον f³⁵ A,C,D [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | τα αργυρια NB,W [0.5%] NU

^p απο δε του f³⁵ A,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 32 NB,D [1%] NU

^q δοκει εχειν f³⁵ [30%] CP | εχει NA,B,C,D,W [70%] RP,HF,TR,OC,NU

^r εκβαλετε f³⁵ NA,B,W [88%] RP,HF,OC,CP,NU | εκβαλλετε [10%] TR | εκβαλεται C [1%] | βαλεται εξω D | four other variants

^s αγιοι f³⁵ A,W [96%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB,D [4%] NU

^t συναχθησονται f³⁵ NB,D [25%] CP,NU | συναχθησεται f^{35pt} A,W [75%] RP,HF,OC,TR

^u αφοριει f³⁵ A,B,D [98%] RP,HF,OC,CP,TR | αφορισει NW [2%] NU

^v ηλθετε f³⁵ [95%] RP,HF,OC,CP,TR | ηλθατε NA,B,D,W [5%] NU

^w πεινωντα rell | πινωντα CP

^x ασθενη f³⁵ NA,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ασθενουντα B,D [0.5%] NU

^y οι f³⁵ A,D,W [99.5%] RP,HF,OC,CP,TR[NU] | --- NB [0.5%]

^z αποκριθησονται f³⁵ A,B,D,W [95%] RP,HF,CP,NU | 1 αυτω (N) [5%] OC,TR

οὐκ ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.» **46** Καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.»

26:1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς^a τοὺς λόγους τούτους, εἶπεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, **2** «Οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ Πάσχα γίνεται, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.»

The Sanhedrin conspires—04/03/30

3 Τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς^b καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου Καϊάφα, **4** καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατήσωσιν^c καὶ ἀποκτείνωσιν. **5** Ἔλεγον δέ, «Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.»

Someone anoints Jesus' head

6 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γενομένου ἐν Βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, **7** προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα^d βαρυτίμου καὶ κατέχευεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν^e αὐτοῦ ἀνακειμένου. **8** Ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ^f ἠγανάκτησαν λέγοντες· «Εἰς τί ἡ ἀπόλεια αὕτη; **9** Ἡδύνατο^g γὰρ τοῦτο τὸ μύρον^h πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι τοῖςⁱ πτωχοῖς.» **10** Γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· «Τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; Ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο^j εἰς ἐμέ. **11** Πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς^k ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. **12** Βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. **13** Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὁ ἐποίησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.»

Judas offers to betray Jesus

14 Τότε πορευθεὶς εἰς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Ἰούδας Ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπεν, **15** «Τί θέλετέ μοι δοῦναι καὶ ἐγὼ^l ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;» Οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια. **16** Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

The last night—begins Thursday evening, 04/04/30, and ends the next morning

26:17 Τῇ δὲ πρώτη τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ,^m «Ποῦ θέλεις ἐτοιμάσομένⁿ σοι φαγεῖν τὸ Πάσχα;» **18** Ὁ δὲ εἶπεν, «Ἔπάγετε εἰς τὴν

^a ἰησοῦς f³⁵ [25%] | 1 παντας NA,B,D,W [75%] RP,HF,OC,CP,TR,NU

^b και οι γραμματεις f³⁵ (W) [95%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NA,B,D [5%] NU

^c δολω κρατησωσιν *rell* | ~ 21 [5%] TR

^d αλαβαστρον μυρου εχουσα f³⁵ A,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 312 NB,D [2%] NU

^e την κεφαλην f³⁵ A,W [95%] RP,HF,OC,CP,TR | της κεφαλης NB,D [5%] NU

^f αυτου f³⁵ A,W [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | --- ϑ^{45v} NB,D [1.5%] NU

^g ηδυνατο f³⁵ A,D [96%] RP,HF,OC,CP,TR | εδυνατο ϑ^{45v} NB,W [4%] NU

^h το μυρον f³⁵ [93%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NA,B,D,W [7%] NU

ⁱ τοις f³⁵ A,D,W [40%] OC,CP | --- NB [60%] RP,HF,TR,NU (OC is in small print)

^j ειργασατο f³⁵ A [98.5%] RP,HF,OC,CP,TR | ηργασατο NB,D,W [1.5%] NU

^k παντοτε γαρ τους πτωχους f³⁵ NA,B,D,W [40%] RP,CP,TR,NU | ~ 3421 [60%] HF,OC

^l και εγω f³⁵ ND,W [40%] OC,CP | καγω A,B [60%] RP,HF,TR,NU

^m αυτω f³⁵ A [90%] RP,HF,OC,CP,TR | --- NB,D(W) [10%] NU

ⁿ ετοιμασομεν f³⁵ D [85%] RP,HF | ετοιμασωμεν NA,B,W [15%] OC,CP,TR,NU

πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα καὶ εἶπατε αὐτῷ, ὁ διδάσκαλος λέγει, «Ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστιν· πρὸς σὲ ποιῶ τὸ Πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.» > » **19** Καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἠτοίμασαν τὸ Πάσχα.

The traitor identified

20 Ὁσίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα. **21** Καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν, «Ἄμην λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.» **22** Καὶ λυπούμενοι σφόδρα ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν,^ο «Μήτι ἐγώ εἰμι, Κύριε;» **23** Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν· «Ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χειρα,^ρ οὗτός με παραδώσει. **24** Ὁ μὲν Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.» **25** Ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας, ὁ παραδιδούς αὐτόν, εἶπεν, «Μήτι ἐγώ εἰμι, Ῥαββί;» Λέγει αὐτῷ, «Σὺ εἶπας.»

Jesus institutes the Lord's Supper

26 Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν^α ἄρτον καὶ εὐλογήσας,^ρ ἔκλασεν καὶ ἐδίδου^ς τοῖς μαθηταῖς καὶ^ι εἶπεν, «Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου.» **27** Καὶ λαβὼν τὸ^μ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες· **28** τοῦτο γάρ ἐστιν τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς^ν διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον^ω εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. **29** Λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι^χ οὐ μὴ πίω ἄπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος^ν τῆς ἀμπέλου ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Πατρὸς μου.» **30** Καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

Jesus predicts Peter's denials

31 Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· «Πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, γέγραπται γάρ· «Πατάξω τὸν Ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται^z τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς.» **32** Μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.» **33** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, «Εἰ καὶ^α πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ^β οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.» **34** Ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, «Ἄμην λέγω σοι ὅτι ἐν

^ο ἕκαστος αὐτῶν **f**³⁵ **ϕ**^{37v}A,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | εἰς 12 **ϕ**^{45v}D [2%] | εἰς 1 **κ**B,C [1%] NU | one other variant

^ρ μετ ἐμου ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χειρὰ **f**³⁵ C,W [98%] RP,HF,OC,CP,TR | ~ 6712345 **ϕ**^{37,45v}(D) [0.5%] | ~ 1267345 **κ**A,B [1.5%] NU

^α τὸν **f**³⁵ A,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,C,D [3%] NU

^ρ εὐλογήσας **f**³⁵ **ϕ**⁴⁵**κ**B,C,D [30%] CP,TR,NU | εὐχαριστήσας A,W [70%] RP,HF,OC

^ς ἐδίδου **f**³⁵ **κ**A,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | δους **ϕ**³⁷B,D [3%] NU

^ι καὶ **f**³⁵ A,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **ϕ**³⁷**κ**B,D [3%] NU

^μ τὸ **f**³⁵ A,C,D [96%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,W [4%] NU

^ν τὸ τῆς καινῆς **f**³⁵ A,C,W [99%] RP,HF,OC,CP,TR | 2 **ϕ**³⁷**κ**B [1%] NU | 23 D

^ω ἐκχυνόμενον **f**³⁵ **ϕ**³⁷W [90%] RP,HF,OC,CP,TR | ἐκχυνόμενον **κ**A,B,C,D [10%] NU

^χ ὅτι **f**³⁵ A,C,W [97%] RP,HF,OC,CP,TR | --- **κ**B,D [3%] NU

^ν γενήματος **f**³⁵ **κ**A,B,C,D [30%] OC,NU | γεννηματος **f**^{35pt} **ϕ**³⁷W [70%] RP,HF,CP,TR

^z διασκορπισθήσεται **f**³⁵ **ϕ**³⁷D,W [90%] RP,HF,CP,TR | διασκορπισθήσονται **ϕ**⁵³**κ**A,B,C [10%] OC,NU | one other variant

^α εἰ καὶ **f**³⁵ W [30%] CP,TR | 1 **ϕ**^{37,53}A,B,C,D [70%] RP,HF,OC,NU | --- **κ**

^β ἐγὼ **f**³⁵ **ϕ**^{37,53}**κ**A,B,C,D,W [40%] CP,TR,NU | 1 δε [60%] RP,HF,OC

ταύτη τῇ νυκτί, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήση με.» **35** Λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, «Κὰν δέη με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσωμαι.»^c Ὁμοίως δὲ^d καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Gethsemane—Jesus almost dies!

36 Τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ Ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον Γεθσημανῆ,^e καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, «Καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὔ^f ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.»^g **37** Καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς Ζεβεδαίου ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. **38** Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,^h «Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου, ἕως θανάτου. Μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.» **39** Καὶ προελθὼνⁱ μικρὸν ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων, «Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστιν, παρελθέτω^j ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλην οὐχ^k ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.» **40** Καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ εὐρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ Πέτρῳ· «Οὕτως, οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ; **41** Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.» **42** Πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν προσηύξατο λέγων, «Πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον^l παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ^m ἐὰν μὴ αὐτὸ πῶ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.» **43** Καὶ ἐλθὼν εὔρεν αὐτοὺς πάλινⁿ καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι. **44** Καὶ ἀφείς αὐτοὺς ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο^o ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπὼν.^p **45** Τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ^q καὶ λέγει αὐτοῖς· «Καθεύδετε τὸ^r λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε. Ἴδού, ἤγγικεν ἡ ὥρα καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν. **46** Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδού,^s ὁ παραδιδούς με.»

Jesus is betrayed

47 Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδού, Ἰούδας, εἷς τῶν δώδεκα, ἦλθεν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολλὸς μετὰ μαχαίρων καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ

^c ἀπαρνησωμαι f³⁵ A [85%] RP, HF, CP | ἀπαρνησομαι Ϝ³⁷ NB, C, D, W [15%] OC, TR, NU

^d δε f³⁵ A, W [95%] RP, HF, OC, CP | --- NB, C, D [5%] TR, NU

^e γεθσημανη f³⁵ [85%] RP, HF, OC, CP, TR | γεθσημανει Ϝ³⁷ A, B, C [5%] | γεθσημανι Ϝ [5%] NU | γεθσαμανει D | γεδσημανι W | at least eight further spellings [5%]

^f ου f³⁵ B [94%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | αν D, W [5%] | 1 αν Ϝ⁵³ A | --- NC [1%]

^g προσευξωμαι εκει f³⁵ A, C, W [86%] RP, HF, OC, CP, TR | προσευξομαι 2 [10%] | ~ 21 Ϝ^{37, 53v} NB(D) [4%] NU

^h ο ησους f³⁵ [90%] RP, HF, OC | --- Ϝ^{37, 53} NA, B, C, D, W [10%] CP, TR, NU

ⁱ προελθων f³⁵ Ϝ³⁷ B [35%] OC, CP, TR, NU | προσελθων Ϝ⁵³ NA, C, D, W [65%] RP, HF

^j παρελθετω f³⁵ Ϝ⁵³ B, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | παρελθατω NA, C, D [2%] NU

^k ουχ *rell* | ουκ CP

^l το ποτηριον f³⁵ (D) [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- Ϝ³⁷ NA, B, C, W [3%] NU

^m απ εμου f³⁵ A, C, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- Ϝ^{37v} NB, D [2%] NU

ⁿ ευρεν αυτους παλιν f³⁵ A, W [30%] | ευρισκει 23 [66%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 312 Ϝ³⁷ NB, C, D [4%] NU

^o απελθων παλιν προσηυξατο f³⁵ [94%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 213 NB, C, D [2%] NU | ~ 132 A, W [3%] | 13 Ϝ^{37v} [1%]

^p ειπων f³⁵ A, C, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 παλιν Ϝ³⁷ NB [0.5%] NU

^q αυτου f³⁵ D, W [90%] RP, HF, OC, CP, TR | --- Ϝ^{37v} NA, B, C [10%] NU

^r το f³⁵ Ϝ³⁷ NA, D [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- B, C, W [1.5%]

^s ιδου f³⁵ [20%] | 1 ηγγικεν NA, B, C, D, W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

λαοῦ. **48** (Ὁ δὲ παραδιδούς[†] αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέγων, «Ὅν ἐὰν^μ φιλήσω, αὐτός ἐστιν· κρατήσατε αὐτόν.») **49** Καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ Ἰησοῦ εἶπεν, «Χαῖρε, Ῥαββί,» καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. **50** Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, «Ἐταῖρε, ἐφ' ᾧ^ν πάρει;» Τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. **51** Καὶ ἰδοῦ, εἷς τῶν μετὰ Ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασεν τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. **52** Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Ἀπόστρεψόν σου τὴν μάχαιραν^ω εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρα^χ ἀποθανοῦνται.^ν **53** Ἥ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν Πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι^z πλείους^α ἢ^β δώδεκα λεγεῶνας^ς ἀγγέλων; **54** Πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ Γραφαὶ ὅτι οὕτως δεῖ γενέσθαι;» **55** Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις· «Ὡς ἐπὶ ληστήν ἐξήλθετε^δ μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; Καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμεν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων,^ε καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. **56** Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῶσιν αἱ Γραφαὶ τῶν προφητῶν.» Τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον.

57 Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. **58** Ὁ δὲ Πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. Καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος.

Jesus tried by the Council

59 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι,[†] καὶ τὸ συνέδριον ὅλον, ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν,^ς **60** καὶ οὐχ εὔρον. Καὶ^h πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων,[†] οὐχ εὔρον.[†] Ὑστερον δὲ προσελθόντες δύο

[†] παραδιδους *rell* | παραδους CP

^μ εαν **f**³⁵ **ϕ**³⁷ **NA**, W [40%] | αν B, C, D [60%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^ν ω **f**³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP, TR | ο **ϕ**³⁷ **NA**, B, C, D, W [10%] NU

^ω σου την μαχαιραν **f**³⁵ A, C, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 **NB**, D [2%] NU | 23 [3%]

^χ μαχαιρα **f**³⁵ D, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | μαχαιρη **ϕ**³⁷ **NA**, B, C [1.5%] NU

^ν αποθानουνται **f**³⁵ W [90%] RP, HF, OC, CP | απολουνται **ϕ**³⁷ **NA**, B, C, D [10%] TR, NU

^z αρτι παρακαλεσαι τον πατερα μου και παραστησει μοι **f**³⁵ A, C, D, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | 12345678 ωδε [1%] | ~ 23456781 B [0.5%] NU | ~ 2345678 ωδε 1 **ϕ** | 2345678 [1%] | two other variants

^α πλειους **f**³⁵ A, C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | πλειω **NB**, D [0.5%] NU

^β η **f**³⁵ A, C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, D [0.5%] NU

^ς λεγεωνας **f**³⁵ W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | λεγιωνας B, NU | λεγιωνων **ϕ** | λεγεωνων C [3%] | λεγειονων A | λεγειονης D

^δ εξηλθετε **f**³⁵ [96%] RP, HF, OC, CP, TR | εξηλθατε **NA**, B, C, W [4%] NU | ηλθατε D

^ε προς υμας εκαθεζομην εν τω ιερω διδασκων **f**³⁵ C(D) [30%] | ~ 1237456 W [69%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 3127456 A | ~ 45637 **NB** [0.5%] NU | one other variant

[†] και οι πρεσβυτεροι **f**³⁵ A, C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, D [1%] NU

^ς θανατωσωσιν αυτον **f**³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP | θανατωσουσιν 2 A, W [5%] | ~ 21 **NB** [3%] TR, NU | ~ 2 θανατωσουσιν C, D, N [2%]

^h και **f**³⁵ A(D)W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, C, N [1%] NU

[†] ψευδομαρτυρων προσελθοντων **f**³⁵ C, N, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 **NA**, B [1%] NU | προσηλθον ψευδομαρτυρες D

[†] ουχ ευρον **f**³⁵ A(D)W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB**, C, N [1%] NU

ψευδομάρτυρες^k **61** εἶπον,^l «Οὗτος ἔφη, <Δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομηῆσαι αὐτόν.>»^m **62** Καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ· «Οὐδὲν ἀποκρίνη; Τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;» **63** Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. Καὶ ἀποκριθεὶςⁿ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, «Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ^o Θεοῦ.» **64** Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· «Σὺ εἶπας. Πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ’ ἄρτι ὄψεσθε τὸν Υἱὸν τοῦ Ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς Δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.» **65** Τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων ὅτι^p «Ἐβλασφήμησεν· τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων; Ἴδε, νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.^q **66** Τί ὑμῖν δοκεῖ;» Οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, «Ἐνοχος θανάτου ἐστίν.» **67** Τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν· οἱ δὲ ἐρράπισαν^r **68** λέγοντες· «Προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ. Τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε;»

Peter denies Jesus

69 Ὁ δὲ Πέτρος ἔξω ἐκάθητο^s ἐν τῇ αὐλῇ. Καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγουσα, «Καὶ σὺ ἦσθα μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Γαλιλαίου.» **70** Ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν αὐτῶν^t πάντων^u λέγων, «Οὐκ οἶδα τί λέγεις.» **71** Ἐξεληθόντα δὲ αὐτόν^v εἰς τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτόν ἄλλη καὶ λέγει αὐτοῖς^w ἐκεῖ, «Καὶ^x οὗτος ἦν μετὰ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου.» **72** Καὶ πάλιν ἠρνήσατο, μεθ’^y ὄρκου, ὅτι «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.» **73** Μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες οἱ ἐστῶτες εἶπον τῷ Πέτρῳ, «Ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ, καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.» **74** Τότε ἤρξατο καταθεματίζεῖν^z καὶ ὀμνύειν ὅτι «Οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.» Καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. **75** Καὶ ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος^a Ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ^b ὅτι «Πρὶν ἀλέκτορα^c φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήση με.» Καὶ ἐξεληθὼν ἔξω ἔκλαυσεν πικρῶς.

^k ψευδομαρτυρες f³⁵ (A)C,D [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [1%] NU | τινες 1 N, W [1%]

^l ειπον rell | ειπαν N [0.3%] NU (also in verse 66)

^m οικοδομησαι αυτον f³⁵ A, D, N, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NC [0.5%] | 1 B [1%] NU

ⁿ αποκριθεις f³⁵ A, C, N, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- B [3%] NU | 1 ουν D | one other variant | N has a long omission

^o του rell | --- CP

^p λεγων οτι f³⁵ A, C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 B, D [1%] NU | και λεγει ιδε N

^q αυτου f³⁵ A, C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

^r ερραπισαν f³⁵ [95%] RP, HF, OC, CP, TR | εραπισαν NA, B, C(D)(W) [5%] NU

^s εξω εκαθητο f³⁵ A, C, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 21 NB, D [2.5%] NU | ~ 2 εξωθεν [0.5%]

^t αυτων f³⁵ A, C, W [90%] RP, HF, OC, CP | --- NB, D [10%] TR, NU

^u παντων rell | απαντων CP | --- [2%]

^v αυτον f³⁵ A, C, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [1.5%] NU | αυτου D

^w αυτοις f³⁵ A, C [90%] RP, HF, OC, CP | τοις NB, D, W [10%] TR, NU

^x και f³⁵ A, C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

^y μεθ f³⁵ D [97%] RP, HF, OC, CP, TR | μετα NA, B, C, W [3%] NU

^z καταθεματιζειν rell | καταναθεματιζειν [5%] TR

^a ρηματος f³⁵ NA, B, C, D [35%] OC, CP, NU | 1 του W [65%] RP, HF, TR

^b αυτω f³⁵ A, C, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [1%] NU

^c αλεκτορα rell | αλεκτωρα [2%] CP | αλεκτωρ [0.5%] | αλεκτοροφονιας [0.5%]

Crucifixion Day—Friday, 04/05/30

27:1 Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι^d κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.^e **2** Καὶ δήσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον καὶ παρέδωκαν αὐτόν^f Ποντίῳ^g Πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

The end of Judas—parenthetical

3 (Τότε ἰδὼν Ἰούδας, ὁ παραδιδὼς αὐτόν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς ἀπέστρεψεν^h τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσιν καὶ τοῖςⁱ πρεσβυτέροις **4** λέγων, «Ἥμαρτον, παραδοὺς αἷμα ἀθῶον.» Οἱ δὲ εἶπον·^j «Τί πρὸς ἡμᾶς; Σὺ ὄψει.»^k **5** Καὶ ρίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ^l ἀνεχώρησεν, καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο. **6** Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, «Οὐκ ἔξεστιν βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἱματός ἐστιν.» **7** Συμβούλιον δὲ λαβόντες ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις. **8** Διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος Ἀγρὸς Αἱματος ἕως τῆς σήμερον. **9** Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος· «Καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου,^m ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἰῶν Ἰσραήλ, **10** καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέν μοι Κύριος.»)

Jesus before Pilate

11 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔστηⁿ ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτόν ὁ ἡγεμὼν λέγων, «Σὺ εἶ ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ,^o «Σὺ λέγεις.» **12** Καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ^p πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο. **13** Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, «Οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσιν;» **14** Καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ, πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.

“We want Barabbas!”

15 Κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν ἓνα τῷ ὄχλῳ^q δέσμιον, ὃν ἤθελον. **16** Εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον^r Βαραββᾶν. **17** Συνηγμένων οὖν αὐτῶν,

^d πρεσβυτεροι f³⁵ [20%] | 1 του λαου NA,B,C,D,W [80%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^e ωστε θανατωσαι αυτον *rell* | ~ οπως 3 θανατωσωσιν CP

^f αυτον f³⁵ A, W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C [5%] NU

^g ποντιω f³⁵ A, C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [0.5%] NU

^h απεστρεψεν f³⁵ A, C, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εστρεψεν NB [0.5%] NU

ⁱ τοις f³⁵ A, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, C [2%] NU

^j ειπον *rell* | ειπαν [0.5%] NU (also in verse 6 & 21)

^k οψει f³⁵ [90%] RP, HF, OC, CP, TR | οψη NA, B, C, W [10%] NU

^l εν τω ναω f³⁵ A, C, W (98.3%) RP, HF, OC, CP, TR | εις τον ναον NB (1.3%) NU | --- (0.2%) | two other variants

^m τετιμημενου *rell* | τετιμημημενου OC

ⁿ εστη f³⁵ A, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | εσταθη NB, C [1%] NU

^o αυτω f³⁵ A, B, W [99%] RP, HF, OC, CP, TR | --- N [1%] NU

^p και f³⁵ NB [30%] NU | 1 των A, W [70%] RP, HF, OC, CP, TR

^q ενα τω οχλω *rell* | ~ 231 [5%] CP

^r λεγομενον f³⁵ NA, B, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 ιησουν [0.5%] [NU] [This one is really pitiful.]

εἶπεν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, «Τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν,^s Βαραββᾶν^t ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;» **18** Ἦδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.

19 Καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ λέγουσα, «Μηδὲν σοι καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ, πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.»

20 Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους ἵνα αἰτήσωνται τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἀπολέσωσιν. **21** Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμὼν εἶπεν αὐτοῖς, «Τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν;» Οἱ δὲ εἶπον,^u «Βαραββᾶν.» **22** Λέγει^v αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, «Τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν;» Λέγουσιν αὐτῷ^w πάντες, «Σταυρωθήτω.» **23** Ὁ δὲ ἡγεμὼν^x ἔφη, «Τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν;» Οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον λέγοντες, «Σταυρωθήτω.» **24** Ἴδὼν δὲ ὁ Πιλάτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου λέγων· «Ἀθῶός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου.^y Ὑμεῖς ὄψεσθε.» **25** Καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπεν, «Τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.» **26** Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν Βαραββᾶν, τὸν δὲ Ἰησοῦν, φραγελλώσας, παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

Soldiers make fun of Jesus

27 Τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος, παραλαβόντες τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὄλην τὴν σπεῖραν. **28** Καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.^z **29** Καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν^a αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιάν^b αὐτοῦ· καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐνέπαιζον^c αὐτῷ λέγοντες, «Χαῖρε, ὁ Βασιλεὺς^d τῶν Ἰουδαίων.» **30** Καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν ἔλαβον τὸν κάλαμον καὶ ἔτυπον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. **31** Καὶ ὅτε ἐνέπαιζαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρωθῆσαι.

The Crucifixion

32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον Κυρηναῖον, ὀνόματι Σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. **33** Καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον

^s ὑμιν **f**³⁵ **NA,D,W** [99.5%] **RP,HF,OC,CP,TR** | 1 τον **B** | 1 ιησουν τον [0.5%] **[NU]**

^t βαραββαν **rell** | βαραβαν **CP**

^u ειπον **f**³⁵ **A,D,W** [98%] **RP,HF,OC,CP,TR** | 1 τον **NB** [2%] **NU**

^v λεγει **rell** | 1 ουν **CP**

^w αυτω **f**³⁵ [92%] **RP,HF,OC,CP,TR** | --- **NA,B,D,W** [8%] **NU**

^x ηγεμων **f**³⁵ **A(D)W** [99.5%] **RP,HF,OC,CP,TR** | --- **NB** [0.5%] **NU**

^y του δικαιου τουτου **f**³⁵ **NW** [99%] **RP,HF,OC,CP,TR** | ~ 312 **A** [0.5%] | 3 **B,D** [0.5%] **NU**

^z περιεθηκαν αυτω χλαμυδα κοκκινην **f**³⁵ **A,N,W** [99%] **RP,HF,OC,CP,TR** | ~ 3412 **NB(D)** [1%] **NU**

^a την κεφαλην **f**³⁵ **A,D,N,W** [99%] **RP,HF,OC,CP,TR** | της κεφαλης **NB** [1%] **NU** | one other variant

^b επι την δεξιαν **f**³⁵ **W** [95%] **RP,HF,OC,CP,TR** | εν τη δεξια **NA,B,D,N** [5%] **NU**

^c ενεπαιζον **f**³⁵ **A,N,W** [99%] **RP,HF,OC,CP,TR** | ενεπαιξαν **NB,D** [1%] **NU**

^d ο βασιλευς **f**³⁵ **NA,N,W** [97%] **RP,HF,OC,CP,TR** | βασιλευ **B,D** [3%] **NU**

Γολγοθᾶ, ὃ^ε ἐστὶν λεγόμενον Κρανίου Τόπος,^φ **34** ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος^ς μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἠθέλην^η πιεῖν. **35** Σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν διμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βαλόντες^ι κλῆρον.^ι **36** Καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ. **37** Καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην·

ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ὁ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

38 Τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λησταί, εἷς ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων. **39** Οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν **40** καὶ λέγοντες· «Ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ,^κ κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.» **41** Ὁμοίως δὲ καὶ^ι οἱ ἀρχιερεῖς, ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ Φαρισαίων,^μ ἔλεγον· **42** «Ἄλλους ἔσωσεν· ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. Εἰ^ν βασιλεὺς Ἰσραὴλ ἐστίν, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ καὶ πιστεύσομεν^ο ἐπ’ αὐτῷ.^ρ **43** Πέποιθεν ἐπὶ τὸν Θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτόν,^ρ εἰ θέλει αὐτόν· εἶπεν γὰρ ὅτι «Θεοῦ εἰμι Υἱός.» **44** Τὸ δ’ αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ^φ ὠνείδιζον αὐτόν.^ς

Jesus takes the ‘wages’ for our sin

45 Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης.^ι **46** Περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλη λέγων, «Ἡλί, Ἡλί, λιμὰ^α σαβαχθανί;» τοῦτ’ ἐστίν, «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγκατέλιπες;» **47** Τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἐστῶτων^ν ἀκούσαντες ἔλεγον ὅτι «Ἡλίαν φωνεῖ οὗτος.» **48** Καὶ εὐθέως δραμῶν εἷς ἐξ αὐτῶν καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους καὶ περιθειὲς καλάμω, ἐπότιζεν αὐτόν· **49** οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, «Ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἡλίας σῶσων αὐτόν.»

^ε ο f³⁵ NB,D,N,W [95%] RP, HF, OC, CP, NU | ος A [5%] TR

^φ λεγομενον κρانيου τοπος f³⁵ N, W [30%] | λεγομενος 23 A [67%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 23 λεγομενος NB [2%] NU | 23 D [1%]

^ς οξος f³⁵ A, N, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | οινον NB, D [4%] NU

^η ηθελεν f³⁵ A, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ηθελησεν NB, D [3%] NU

^ι βαλοντες f³⁵ NA, D [25%] OC, CP | βαλλοντες f^{35pt} B, W [75%] RP, HF, TR, NU

^ι κληρον *rell* | 1 ινα πληρωθη το ρηθεν υπο του προφητου διμερισαντο τα ιματια μου εαυτοις και επι τον ιματισμον μου εβαλον κληρον [5%] TR

^κ θεου f³⁵ B, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 και NA, D [0.5%] [NU]

^ι δε και f³⁵ D [95%] RP, HF, OC, CP, TR | 2 B [3%] NU | --- NA, W [2%]

^μ και φαρισαιων f³⁵ (D)(W) [90%] RP, HF, OC, CP | --- (N)A, B [10%] TR, NU

^ν ει f³⁵ A, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU

^ο πιστευσομεν *rell* | πιστευσωμεν NW [10%] OC | πιστευομεν A [0.5%]

^ρ επ αυτω f³⁵ W [90%] RP, HF, OC, CP | 2 A, D [8%] TR | 1 αυτον NB [1.5%] NU | εις αυτον [0.5%]

^ρ αυτον f³⁵ A, D, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB [0.5%] NU

^φ αυτω f³⁵ A, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | συν 1 NB, D [0.5%] NU

^ς αυτον *rell* | αυτω [5%] TR

^ι ενατης *rell* | εννατης [10%] TR (twice)

^α λιμα f³⁵ A [90%] RP, HF [λιμά CP, λιμᾶ OC] | λειμα [8%] | λεμα NB [0.5%] NU | λαμα D [1.5%] TR | μα W

^ν εστωτων f³⁵ A, D [99%] RP, HF, OC, CP, TR | εστηκοτων NB, C(W) [1%] NU

The shout of victory

50 Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλη ἀφήκεν τὸ πνεῦμα. **51** Καὶ ἰδού, τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω,^w καὶ ἡ γῆ ἐσειέσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν, **52** καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεώχθησαν. (Καὶ πολλὰ σώματα, τῶν κεκοιμημένων ἁγίων, ἠγέρθη·^x **53** καὶ ἐξεληθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.) **54** Ὁ δὲ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμόν καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, «Ἀληθῶς Θεοῦ Υἱὸς ἦν οὗτος.»

55 Ἦσαν δὲ ἐκεῖ καὶ γυναικες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ· **56** ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μητέρα, καὶ ἡ μητὴρ^z τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

The burial

57 Ὀψίας δὲ γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοῦνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσεν^a τῷ Ἰησοῦ. **58** Οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Τότε ὁ Πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.^b **59** Καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ Ἰωσήφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ^c σινδόνι καθαρᾷ **60** καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ. Καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου ἀπῆλθεν. **61** Ἦν δὲ ἐκεῖ Μαρία^d ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη Μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

The tomb is guarded

62 Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἣτις ἐστὶν μετὰ τὴν Παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον **63** λέγοντες· «Κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν, ἔτι ζῶν, «Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.» **64** Κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς κλέψωσιν αὐτὸν^e καὶ εἰπῶσιν τῷ λαῷ ὅτι,^f «ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν,» καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.» **65** Ἔφη δὲ^g αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, «Ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.» **66** Οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφάλισαν τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον, μετὰ τῆς κουστωδίας.

^w εἰς δυο ἀπο ἀνωθεν ἕως κατω **f**³⁵ A(D)W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | 12456 **N** [1%] | ~ απ 45612 B, C [1%] NU

^x ἠγερθη **f**³⁵ A, C, W [96%] RP, HF, OC, CP, TR | ἠγερθησαν **NB, D** [4%] NU

^y ἐκεῖ καὶ **f**³⁵ [35%] OC | κακεὶ **N** | 1 A, B, C, W [65%] RP, HF, CP, TR, NU | 2 D | two other variants

^z ἰωση μητηρ καὶ ἡ μητηρ **f**³⁵ A, B, C [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | ἰωσηφ 2345 D, W [0.5%] NU | ἡ μαρια ἡ ἰωσηφ καὶ ἡ μαρια ἡ **N**

^a ἐμαθητευσεν **f**³⁵ A, B, W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ἐμαθητευθη **NC, D** [1.5%] NU | two other variants

^b τὸ σῶμα **f**³⁵ A, C, D, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **NB** [1.5%] NU

^c αὐτο **f**³⁵ **NA, C, W** [99%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 ἐν B, D [1%] NU

^d μαρια **f**³⁵ A, D, W [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | μαριαμ **NB, C** [1.5%] NU

^e νυκτος κλεψωσιν αὐτον **f**³⁵ [87%] RP, HF, OC, CP, TR | ~ 231 [3%] | 23 (**N**)A, B, C, D, W [10%] NU

^f ὅτι **f**³⁵ [25%] | --- **NA, B, C, D, W** [75%] RP, HF, OC, CP, TR, NU

^g δε **f**³⁵ **NA, C, D, W** [65%] RP, HF, CP, TR | --- B [35%] OC, NU

Resurrection Day—Sunday, 04/07/30

28:1 Ὅψε δὲ σαββάτων, τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθεν Μαρία^h ἡ Μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη Μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. **2** Καὶ ἰδοῦ, σεισμός ἐγένετο μέγας, ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ,ⁱ προσελθὼν ἀπεκύλισεν τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας,^j καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. **3** Ἦν δὲ ἡ ἰδέα^k αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ^l χιών. **4** Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο^m ὡσεὶⁿ νεκροί.

The angel does his duty

5 Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπεν ταῖς γυναῖξιν· «Μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. **6** Οὐκ ἔστιν ὧδε· ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπεν. Δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος.^o **7** Καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἶπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδοῦ, προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε.» Ἰδοῦ, εἶπον ὑμῖν.» **8** Καὶ ἐξελθοῦσαι^p ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

Jesus' second appearance

9 Ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,^q καὶ ἰδοῦ,^r Ἰησοῦς ἀπήντησεν^s αὐταῖς λέγων, «Χαίρετε.» Αἱ δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. **10** Τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· «Μὴ φοβεῖσθε· ὑπάγετε ἀπαγγεῖλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ^t με ὄψονται.»

Guards are bribed

11 Πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδοῦ, τινὲς τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. **12** Καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις λέγοντες· **13** «Εἶπατε ὅτι Ὀἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.» **14** Καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν^u καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.» **15** Οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. Καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίους μέχρι τῆς σήμερον.^v

^h μαρια **f**³⁵ A,B,D,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | μαριαμ **κ**C [0.5%] NU

ⁱ ουρανοῦ **f**³⁵ A,D [98%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 και **κ**B,C,W [2%] NU

^j απο της θυρας **f**³⁵ A,C,W [94%] RP, HF, OC, CP, TR | 123 του μνημειου [5%] | --- **κ**B,D [0.5%] NU

^k ιδεα **f**³⁵ W [92%] RP, HF, OC, CP, TR | ειδεα A(B)C,D [8%] NU | --- (**κ**)

^l ωσει **f**³⁵ A,C,W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | ως **κ**B,D [3%] NU

^m εγενοντο **f**³⁵ A,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | εγενηθησαν **κ**B,C,D [0.5%] NU

ⁿ ωσει **f**³⁵ C [98%] RP, HF, OC, CP, TR | ως **κ**A,B,D,W [2%] NU

^o ο κυριος **f**³⁵ A,C,D,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- **κ**B [0.5%] NU

^p εξελθουσαι **f**³⁵ A,D,W [98%] RP, HF, OC, CP, TR | απελθουσαι **κ**B,C [2%] NU

^q ως δε επορευοντο απαγγειλαι τοις μαθηταις αυτου **f**³⁵ A,C (88%—with minor variations) RP, HF, OC, CP, TR | --- **κ**B,D,W (11.8%) NU | two other variants (0.2%) (Here is as crass a case of homoioteleuton as anyone could wish—the last four words are identical!)

^r ιδου *rell* | 1 ο D,W [10%] TR

^s απηνητησεν **f**³⁵ A,D,W [95%] RP, HF, OC, CP, TR | υπηνητησεν **κ**B,C [5%] NU

^t και εκει **f**³⁵ **κ**A,C,W [90%] RP, HF, CP | κακει B,D [10%] OC, TR, NU | εκει [0.5%]

^u αυτον **f**³⁵ A,C,D,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR [NU] | --- **κ**B [0.5%]

^v σημερον **f**³⁵ **κ**A,W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 ημερας B,D [0.5%] [NU]

The Great Commission

28:16 Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. **17** Καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ,^w οἱ δὲ ἐδίστασαν. **18** Καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων· «Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ^x γῆς. **19** Πορευθέντες^y μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· **20** διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοῦ, ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.» Ἀμήν.^{z,a,b}

^w αὐτῷ f³⁵ A, W [97%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NB, D [0.5%] NU | αὐτον [2.5%]

^x ἐπὶ f³⁵ NA, W [99.5%] RP, HF, OC, CP, TR | 1 τῆς B, D [0.5%] [NU]

^y πορευθέντες f³⁵ NA [95%] RP, HF, OC, CP | 1 οὖν B, W [5%] TR, NU | οὖν D

^z ἀμην f³⁵ [98.5%] RP, HF, OC, CP, TR | --- NA, B, D, W [1.5%] NU

^a In the colophons, f³⁵ [50%] have, “published eight years after the ascension of Christ”, to which all but f³⁵ add, “in Jerusalem”. For 50% of the MSS to have this information probably means that the tradition is ancient; and of course, I have demonstrated, to my own satisfaction at least, that f³⁵ goes back at least to the 3rd century. If this information is correct, then Matthew was ‘published’ in 38/39 AD. The same sources have Mark published two years later (40/41) and Luke another five years later (45/46), while John was ‘published’ thirty-two years after the ascension, or 61/62 AD. Not only were the authors eyewitnesses of the events, but many others were still alive when the Gospels appeared. They could attest to the veracity of the accounts, but could also be the source of textual variants, adding tidbits here and there, or ‘correcting’ something that they remembered differently.

^b The citation of f³⁵ is based on the following fifty-four MSS—18, 35, 55, 128, 204, 246, 363, 386, 402, 479, 510, 547, 553, 586, 685, 757, 789, 824, 867, 897, 928, 955, 1040, 1046, 1062, 1072, 1075, 1111, 1117, 1145, 1189, 1339, 1435, 1461, 1496, 1503, 1551, 1560, 1572, 1637, 1652, 1667, 1694, 1713, 2122, 2175, 2253, 2352, 2382, 2466, 2503, 2554, 2765 and I.2110—all of which I collated myself. I also took account of two collated by Scrivener (201, 480), but did not re-collate them. 1046 and 2554 are ‘perfect’ representatives of f³⁵ in Matthew, as they stand, while the exemplars of 1040, 1072, 1117, 1461, 1496, 1713 and I.2110 presumably were as well. Others come very close. The uniformity is impressive. Since these MSS come from all over the Mediterranean world (Sinai, Jerusalem, Patmos, Bucharest, Moscow, Constantinople, Lesbos, Leukosia, Aegean, Meteora, Kalavrita, Tirana, Mt. Athos [ten different monasteries], Athens, Corinth², Bologna, Grottaferrata, Vatican, etc.) they are certainly representative of the family, giving us the precise family profile—it is reflected in the Text without exception.

I have included six published editions in the apparatus—RP, HF, OC, CP, TR, NU. RP = Robinson-Pierpont (2005), HF = Hodges-Farstad, OC = the Greek Text of the Greek Orthodox Church (also used by other Orthodox Churches), CP = Complutensian Polyglot, TR = *Textus Receptus*, NU = N-A²⁶/UBS³ (N-A²⁷/UBS⁴ offer changes in the critical apparatus, not in the text; the text is still that of N-A²⁶/UBS³).

In the statements of evidence I have included the percentage of manuscript attestation for each variant within either () or []. I have used () for the evidence taken from *TuT*, which I take to be reasonably precise. For the variant sets that are not covered there, I mainly depended on Legg (*Novum Testamentum Graece Secundum Textum Westcotto-Hortianum. Evangelium Secundum Matthaeum* [Ed. S.C.E. Legg, Oxonii: E. Typographeo Clarendoniano, 1940]). I occasionally supplemented from Swanson, Scrivener and von Soden—the percentages offered, I have used [] for these, are extrapolations based on a comparison of these sources.

I venture to predict, if complete collations ever become available, that for any non-Byzantine variants listed with 5 to 1% support (in my apparatus) the margin of error should not exceed ±2%; for non-Byzantine variants listed with 10 to 6% support the margin of error should hardly exceed ±4%; where there is some division among the Byzantine witnesses the margin of error should rarely exceed ±15%—since my sources had collated a lower percentage of the extant MSS than *ECM* for the General Epistles, for example, my guesses as to percentages are more tentative than they were there, except that I guarantee the witness of f³⁵.

As an arbitrary decision, I have limited the citation of individual MSS to those dated to the 5th century or earlier. I use *rell* to indicate that the reading is supported by all other primary witnesses, and printed editions (of the six included in the apparatus), compared to the other reading.